ימים ולילות

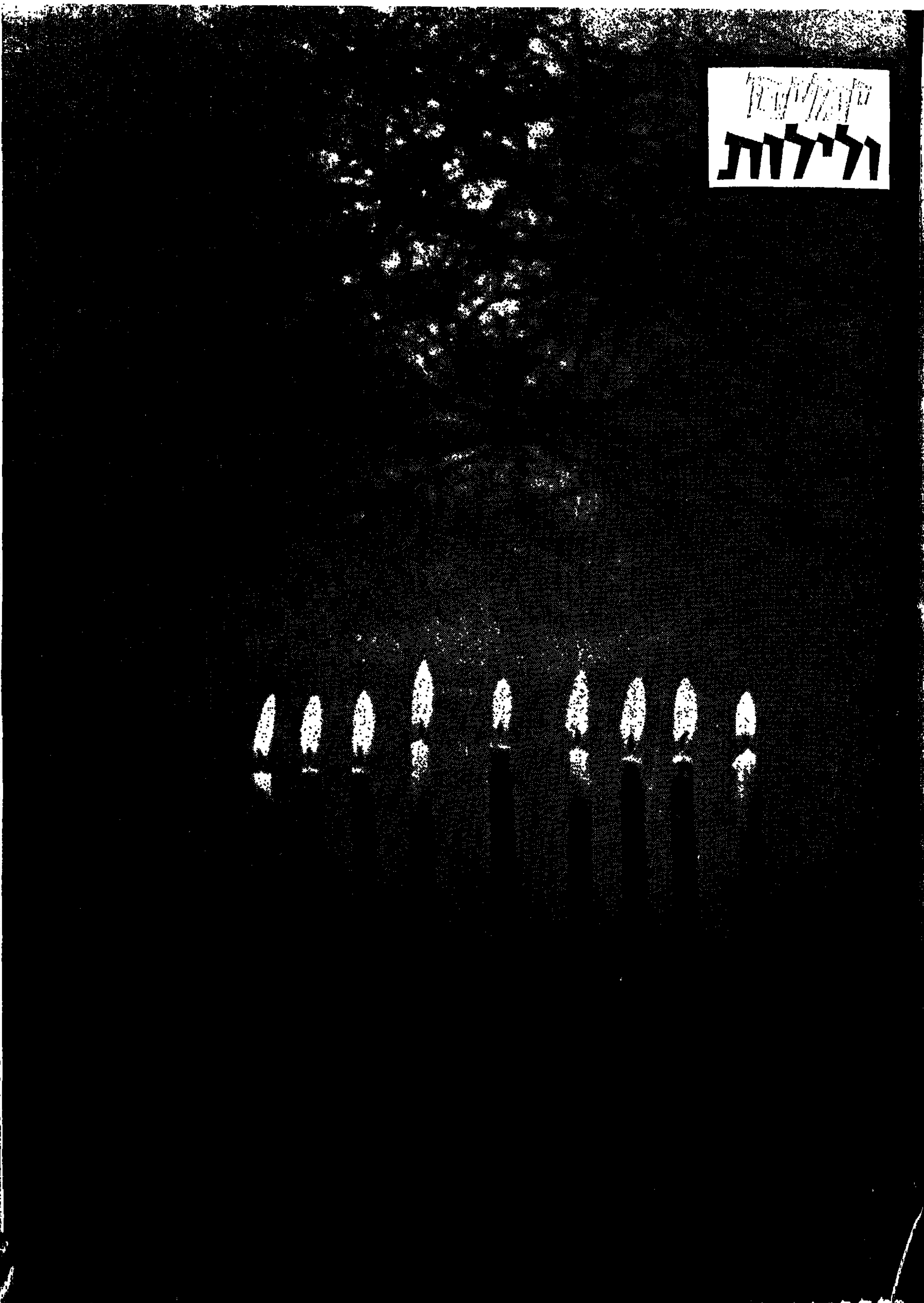

מעריב מוסף שבועי ★ כ"ו בכסלו תשל"ד ★ 21 בדצמבר 1973

במשך 15 יום
מכונת תפירה בלרינה

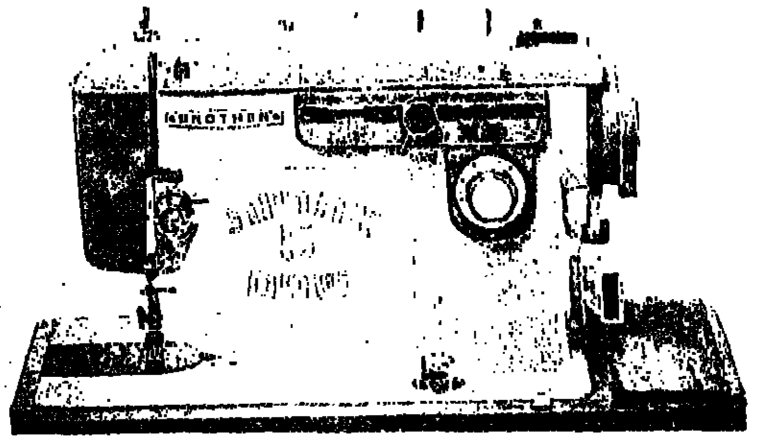

לראשונה סלון תפירה עילית מושלם: מכונת תפירה חשמלית בעלת איכות גבוהה, בובת מדידה הניתנת להתאמה, מערכת של אביזרים שיאפשרו לך לבצע כל סוגי תפירה. כל זאת מוצע לך לנסיון חינם לתקופה של 15 יום, ללא התחייבות קניה מצידך. אנו מציעים לך הצעה זו כדי להראות לך כמה קל ומשתלם לתפור את בגדיך בעצמך — והנאה היותר אשה אלגנטית תוכיח שזה משתלם עוד יותר! תוכלי לעשות כל דבר: אמנות התפירה טמונה בתוך המכונה!

טרם היה כדבר הזה, הכל אוטומטי חלפו שעות העבודה הקשות שהפכו את התפירה לעבודת פרך מניע עתה עושה מכונת התפירה „בלרינה" הכל למענך — אוטומטית. אין צורך לקחת מחט ביד, לתפירת כפתורים, לעשיית לולאות, לאחות, לחבר — המכונה פועלת נאמנה מידה הן בתפירה ישרה והן בתפירת זיגזג. בשיא המהירות תוכלי, מבלי להתעייף, לבצע את העבודות העדינות ביותר, לחבר תחרה, לתפור רוכסן...

פשוט לחצי על דוושת המכונה והכל ייעשה אוטומטית. בנוסף לכך ה„בלרינה" שלך היא במיוחד שקטה. מיוצרת ע"י BROTHER אחד מן השמות הנודעים הבינלאומיים, ומיובאת על ידי „מיילקס". ה„בלרינה" תהיה לך מקור של חסכון והנאה.

כן, עם „בלרינה" אין לך צורך בתדריכים ודוגמאות. תני לה פשוט להחליק, ללא מאמץ... כפתורי הבקרה נוצרו במיוחד לשימוש קל: נגיעה בכפתור — זה כל שנדרש — כדי שהמכונה תפעל בכוון קדימה או אחורה, לתפירות ורקמות מכל הסוגים, בנוסף לכך והאור המורכב על המכונה מאיר ושירות על עבודתך... הנה לחוקת האביזרים... שולחן הארכה המתקפל להנחת פיסות האריג הגדולות... כל אלה מוכיחים רק עד כמה תוכננה המכונה לתועלת ולהנעמת העבודה.

עם בובת־המדידה החדשה, ה„פורם־אוטומטיק" על דיוקה המקצועי, כה נוחה ומדויקת, להתאמה למידותיך, מוצע לך סלון אמיתי לתפירה עילית. בתום 15 ימי נסיון עליך להיות מוקסמת ממש ולא — פשוט החזירי כל אשר קבלת ולא תהיי חייבת דבר. אחרת תשאר ברשותך ה„בלרינה" ובובת־המדידה הניתנות כשי חינם רק במחיר של 77.— ל"י לחודש, לאחר תשלום ראשון במזומן של 153.— ל"י. אך זכרי, מספר מכונות התפירה שברשותנו מוגבל לכן שלחי את התלוש עוד היום.

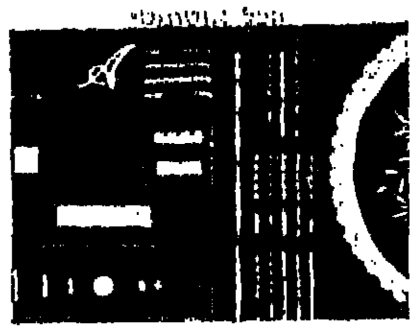

„פורם־אוטומטיק" בובת מדידה שעליה מידות מדויקות, מבטיחה מידת מדוייקת לבגדייך.

בובת המדידה „פורם־אוטומטיק" נשארת כמות שהיא וצורתה תהיה כפי שאת תהי! חיזוקי המתכת שלה יציבים וקלים במשקל וקלים להתאמה.

רק 77.— ל"י לחודש אחרי תשלום של 153.— ל"י או במחיר 1200.— ל"י במזומן.

מכונת התפירה היכולה לבצע כל דבר במחיר יבוא ישיר.

מתנות נוספות

למזמינות מוקדם:

- ★ מערכת של 26 אביזרים
- ★ ספר הוראות
- ★ מספרים זיגזג (שווים 20.— ל"י)
- ★ ספר יסודות התפירה (מחיר 20.— ל"י)

שובר נסיון חינם - שביעות רצון מובטחת

לכבוד: מיילקס (ישראל) בע"מ, רחוב המלאכה 3, חולון. 851—58, טלפון 843185

☐ תשלום חד פעמי

☐ קניה בתשלומים

חותמת המרקחת

שם המשפחה

14.12 300

השושבינים והיריבים בז'נווה

בועידת ז'נווה העומדת להיפתח היום יעמדו נציגי ישראל בהתמודדות עם יריבים — אך גם עם שושבינים. קווים לדמות הנפשות הפועלות משרטטים פילף בן, יהושע א. גלבוע ועודד גרנות

קורט ולדהיים, המזכיר הכללי של האו"ם, שנתמנה יושב־ראש ועידת השלום בז'נבה בשלבה הראשון, הוא בן ארץ־חיץ בין מערב ומזרח. אולי משום שהבין, כי כאזרח מדינה קטנה, חבר מפלגה שאך לעתים רחוקות מגיעה לשלטון, קטנים סיכוייו מאוד למלא תפקיד בזירה העולמית, הסכים להיות המזכיר הכללי של האו"ם.

ולדהיים היה קצין זוטר, כאשר התקרבה שעת מפלתו של „הרייך־אלף־השנים" של הנאצים. הוא נעשה דיפלומט כאשר נתחדשה עצמאותה של אוסטריה, אשר התחילה לזכות שוב באמון העולם כ„קורבן הראשון של היטלר". האיש עלה בהדרגה בסולם המקובל של קריירה של פקיד ממשלתי. כשמפלגתו — הסוציאליסטים הנרצחים — הרכיבה ממשלה בוינה, מינו אותו שר חוץ, ובבוא עת הבחירות לנשיאות היה מועמד מפלגתו לתפקיד הנשיא. אולם הוא הפסיד. ליתר דיוק, מפלגתו הפסידה.

להיות נציג של מדינה קטנה באו"ם, המשתדלת לא להסתבך בשום מלחמה קרה ולא להרים קול רם מדי לגבי המלחמות החמות — זו בוודאי היתה נסיגה בעיני הוינאי ההדור והטוב הגיזרה.

כמובן, בגורד־השחקים ירוק־הזכוכית במאנהטן יודעים הכל, כי האו"ם הוא רק צל של שומר־השלום בעולם כולו, שנוסד בידי אידיאליסטים בני ארצות רבות בסוף מלחמת־העולם השניה, מתוך הנחה שהאדם מסוגל ללמוד ממבחני העבר.

ולדהיים ידע שהוא מקבל על עצמו מורשה קשה אך את הסיכון של הנסיון להצילה ראה כדאי. עד כה לא הצליח — אבל עדיין לא נכשל כשלון סופי.

עדיין הוא משתדל להציל מה שאפשר מיוקרת האו"ם ומהשפעתו הממשית. הוא מתאמץ הרבה, בדעתו כי כל מה שיעשה למען האו"ם יגדיל פי כמה וכמה את שיעור קומתו האישית. וכיוון שהוא איש מחונך הוא עושה את כל צעדיו בטאקט מרובה.

○ הנרי קיסינג'ר
שר החוץ האמריקני

כמעט חמש שנים והתחמק הנרי קיסינג'ר מכל תפקיד בגיבוש מדיניותה המזרח תיכונית של ארה"ב, אף שכל אותו זמן ידעו הכל, שכיועץ הנשיא ניכסון לענייני בטחון לאומי הוא האדריכל הראשי של מדיניות החוץ של הנשיא ניכסון.

כיהודי ביקש להימנע ממצב לא־נעים ולקבל החלטות שישפיעו על גורל המדינה היהודית. מן הסתם אמר לעצמו כל אותו זמן, שלו יצא אביו מעיירתם בבווריה שבה נולד ב־1923, לא לאמריקה, אלא לארץ־ישראל, אולי היה יושב כעת באחד מאותם צריפים ארוכים שבהם שיכנו את משרד החוץ בירושלים. ואיך מכנים אדם באוקלהומה או במיזורי, כי יועץ יהודי לענייני בטחון לאומי וישראל לא היינו הך!

תמונת השער

„חנוכיה בסערה" — כך כינה את צילומו הצלם איתיאל רובינשטיין. ואכן, בימי מטח וסער אלה, ניתן לשאוב מנורות החנוכה, המבליחים בחשיכה, עידוד נפשי בחינת „מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך".

(כתבה על „צה"ל בעקבות יהודה המכבי" בעמ' 11—10)

אך דברים שקיסינג'ר, הפרופסור בהרווארד לשעבר, יכול להגביל עצמו כלפיהם בשבתו במשרדו בבית הלבן, לא יכול להתחמק מהם כאשר נכנס לספטמבר השנה לחדר העבודה המרווח של שר החוץ בקומה העליונה של הבנין הגדול של מיניסטריון החוץ (מחלקת המדינה) בוושינגטון.

לפני שלושה חודשים בוודאי לא שיער הנרי קיסינג'ר המבריק, האינדיבידואליסט האגוצנטרי, שיצטרך לנסוע נסיעות רבות כל כך לקאהיר, לריאד, לדמשק לרבת־עמון. הוא נתמנה לשר החוץ בעיקר לשם טיפול בברית המועצות ובסין. לחילוץ ארה"ב מן ההרפתקה בדרום־מזרח אסיה, מציאת דרך כשטית, להידוק קשרי ידידות עם אירופה המערבית, שאיש מקודמיו לא ידע איך לטפח אותם על אף מאות ביקורים רשמיים, אלפי הכרזות מפוצצות ומיליארדי דולר. אולם בעייתו העיקרית — אולי המבחן המכריע שעל פיו ימודו היסטוריונים אמריקנים בעתיד את הישגיו — היא החלטת מועצת הבטחון 242, וכמות הנפט הערבי שהוא יכול להשיג בשביל ארה"ב אם יגיעו השיח'ים לכלל מסקנה, כי הוא יכול לקיים את הבטחותיו.

יתכן כי זו הבעיה העיקרית של קיסינג'ר: הוא נעשה שר החוץ כדי לטפל בלאוניד ברז'נייב ובצ'ו אן לאי — ועד מהרה נתברר לו שתפקידו מחייב אותו לשכנע גם את סאדאת, אסאד, פייצל, חוסיין, חסן, בומדיין — וגולדה מאיר.

○ אלסוורת באנקר
ראש משלחת ארה"ב

האיש ששיכנע את הולנד שתוותר על מושבתה גיניאה החדשה; שניסה לפייס בין סעוד מלך סעודיה ובין נשיא מצרים גמאל עבד אל־נאצר, כאשר הסתבך נשיא מצרים במלחמת האזרחים בתימן וסעוד חשש למלכותו; ששיכנע את הגנרלים הדומיניקניים להפיל ממשלת שוושינגטון [illegible] בעויינות; שעשה שנים קשות [illegible] סייגון וניסה — בהצלחה [illegible] לשכנע את הנשיא [illegible] ארה"ב תימשך גם אחרי [illegible] כוחות האמריקניים מדרום־וייטנאם; נכנסה בעת לשכנע גנרל־משטרה [illegible] בסנבה שיש להניח גם להבג [illegible] לנהל את התעלה שם, שהיא [illegible] ראשון במעלה של המדינה [illegible] כמובן איננו אדם רגיל. [illegible] באנקר.

אם נוסיף על אלה את העובדה [illegible] בן שבעים ושש, שנשא אשה [illegible] שנים אחדות ולאשתו משרת שגרירה נגד משרת סגן־שר, הרי לנו [illegible] האופי החשובים ביותר של [illegible] נשיאים אחדים של ארה"ב [illegible] „מחסל צרות" ראשי. עתה [illegible] הנשיא ניכסון לראש המשלחת [illegible] קנית בוועידת ז'נווה, ומסתבר [illegible] את התפקיד הזה כל חומן [illegible] הסמויים ששר החוץ האמריקני [illegible] קיסינג'ר יעשה שם.

לאלסוורת באנקר יצא שם [illegible] סבלנות גדולה, תכונה חיונית [illegible] בעיות שבמבט ראשון אינן [illegible]

ואף שהאריך ימים והתנסה [illegible] כי המשימה הנכונה לו [illegible] הקשה במשימות שטיפל בהן [illegible]

○ אנדרי גרומיקו
שר החוץ הסובייטי

אנדרי גרומיקו נולד ב־1909 [illegible] בינסק, בירת בלורוסיה. לשלב הקומוניסטית הצטרף ב־1931 [illegible] בכיון לכלכלה במוסקווה, ו[illegible] הוראת מספר שנים.

ב־1939 הוכנס לעבודה במשרד החוץ הסובייטי, ובתחילה עמד בראש המחלקה האמריקנית. ב־1940 נתמנה ליועץ [illegible] רירות הסובייטית בוושינגטון, [illegible] 1946—1943 היה שם שגריר. [illegible] ראש הנציגות של בריה"מ באו"ם.

ב־1949 נתמנה גרומיקו סגן ראשון של שר־החוץ ובתפקיד זה כיהן [illegible] שנים. פרט לפרק־זמן (1952—1953) שבו שימש שגריר ארצו בלונדון. ב־1957 נתמנה שר־החוץ במקום שפילוב.

עשרות שנים היה מקובל [illegible] כדיפלומט מקצועי, אולם [illegible] לפוליטביורו של המפלגה הקומוניסטית ועובדה זו, ככל שהיא מתפרשת [illegible] בהשפעתו ובמעמדו, מעידה גם [illegible] רו להסתגל ל„קו" וללכת בתלם.

בימי כהונתו של אנדרי גרומיקו [illegible] נציגות בריה"מ באו"ם [illegible] היסטורית הציונית [illegible] רוסי הקצר. במיוחד זכור נאומו [illegible] ארים ב־14 במאי 1947, שבו אמר [illegible] השאר: „כפי שאנו יודעים, השאיפה של חלק גדול מהעם היהודי קשורה [illegible] שאלת ארץ־ישראל ושלטונה. [illegible] עובדה זו כמעט שאינה טעונה הוכחה. [illegible] אוכלוסיית ארץ־ישראל מורכבת משני עמים, הערבים והיהודים. לשניהם [illegible] שים היסטוריים בארץ־ישראל. [illegible] השאלה הארץ־ישראלית [illegible] הביא בחשבון את זכויותיו [illegible] העם היהודי [illegible] סיות של האוכלוסיה הערבית".

אך האיש שנשא נאום זה [illegible] נה לשונה ביותר של [illegible] לישראל ולכל שהיא [illegible] מתוכלס זה מכבר [illegible] [illegible]

(סוף בעמ' 46)

קורט ולדהיים

הנרי קיסינג'ר

אנדרי גרומיקו

איסמעיל פהמי

עבד אל מונעים ריפאעי

עבד אל חלים חדאם

ספל קפה עם אלוף (מיל.) שמואל אייל, שהשתתף בדיוני הקמ"ה ה־101

„בוא לתל־אביב", הציע האלוף יריב „בוא אתה לקהיר", השיב גנראל גמאסי

האלוף יריב (מימין) והגנראל גמאסי בהתייעצות בארבע עיניים, בלי פיקוח האו"ם, אך „טונים" על ידו, באחת מפגישותיהם בקילומטר ה־101

מאת דב גולדשטיין

האמת: הצהרתו הפומבית הראשונה של הגנראל גאמסי כרמטכ"ל צבא מצרים, איכזבה אותנו. מאדם, שישב וניהל מו"מ ישיר עם הקצינים הישראליים, האלופים אהרן יריב ושמואל אייל, בק"מ ה־101, ציפינו, רגשית, לנימה מתונה יותר — אף אם על פי דרכי ההגיון, היתה הציפיה הזאת נטולת בסיס.

והנה, מה אומר לנו ה„פרטנר" לשיחות הק"מ ה־101, זמן קצר לאחר מינויו כרמטכ"ל המצרי ובאותו יום עצמו, שהאלוף יריב שיגר לו תנ"ך בעטיפת כסף וברכות לרגל המינוי!! שמלחמת אוקטובר היתה רק שלב אחד במערכה נגד ישראל ושלבים נוספים יבואו.

— האלוף אייל, האם ההצהרה הזאת גרמה לך הפתעה? האם גם אתה ציפית שגאמסי יהיה מתון יותר?

— לא, לא הופתעתי. בהחלט לא. לזכותו של גאמסי ייאמר, שהוא היה תמיד מאוד קורקטי, ידע את הנושא שלו באופן הבהיר ביותר, הכין את שעורי הבית בדקדקנות למופת והיה מוכן לכל נושא. כבר לאחר הפגישות הראשונות סיכמתי לעצמי: זהו איש צבא ממדרגה ראשונה, היודע את מקצועו יפה־יפה. הוא היה תמיד צמוד למטרותיו ולא הניח לשום עניין להסיח את דעתו. הדביקות שלו לאותם יעדים מוגדרים, שרצה להשיג, גרמה לכך, שכל סטייה לזוטות נראתה לו בזבוז זמן. כשהוא רצה להציל את הארמייה השלישית ואת העיר סואץ מרעב וצמא ולפנות משם את הפצועים המצריים — זה היה היעד. כאשר דובר על הפרדת הכוחות העיק עליו עניין כיתור הארמייה השלישית והמאחז הישראלי במצרים. כל נסיון שלנו לסטות מהעניינים האלה, לשוחח על דברים אחרים, ליצור איזו אווירה של פתיחות — לא זכה מצדו להרבה שיתוף־פעולה.

— האם היית מגדיר אותו כאיש קשוח?

— לא, לגמרי לא! אבל זהו איש, שיודע להבחין באופן חד וחריף בין עיקר וטפל. אתו אי־אפשר היה לשוחח על מזג־האוויר, על צפרים בשטח, על

המשך

ספל קפה עם אלוף (מיל) שמואל אייל, שהשתתף בדיוני הק"מ ה־101

(המשך מן העמוד הקודם)

טופות חול באוהל בק"מ ה־101. זה לא עניין אותו. הוא בא לשוחח על העניינים, שלמצרים היה עניין לסחור אותם. הוא עשה זאת ברוח טובה. בקי לפני ולפנים בכללי הנימוס, מתרחק בקפדנות מכל נימה של יהירות ושל שחצנות — אבל לעניין, נא לדבר לעניין. עם זאת הוא איש מקשיב. יכולתי להבחין אצלו במידה גדולה של רצון „ללמוד" אותנו, להתחקות על עולמנו, לדעת מה אנחנו מייצגים.

— האיש, אני מבין, עשה עליכם רושם גדול...

לא אכחיש, כן! זהו איש! באחת השיחות בק"מ ה־101 נפגש אתו האלוף טל, סגן הרמטכ"ל ועתה אלוף פיקוד הדרום, לשיחה אישית. כאשר טל חזר מהפגישה לא הסתיר את התרשמותו העמוקה מגאמסי.

המלחמה עלולה להתחדש

— האם בשיחות ביניכם באה לידי ביטוי גלוי האפשרות, שהמלחמה עלולה להתחדש?

כן, פעמים רבות זה בא לידי ביטוי. זה די מוזר: יושבים קצינים בכירים משני צבאות אויבים, ומדברים על מלחמה ביניהם, בין צבאותיהם, כאילו זהו עיון תיאורטי בבית־ספר לפיקוד ומטה. כשה־שיחות על הפרדת הכוחות הגיעו למבוי סתום ולשני הצדדים היתה הרגשה, שאי־אפשר להתגבר על הקשיים אמר האלוף יריב לגנראל גאמסי: „אתה שולל את כל ההצעות שלי, אני שולל את כל ההצעות שלך. על שנינו לחפש הלאה דרכים להדברות: כי כאנשי צבא מוטלת עלינו אחריות לא רק להכין את הצבאות למלחמה הבאה, אלא גם למנוע אותה. התפקיד השני נראה לי לא פחות חשוב מהראשון". גאמסי השיב: „באנו לכאן, לשוחח אתכם, ואנחנו נמצאים כאן, באוהל הזה, כדי להסיר מכשולים לקראת שיחות מדיניות והשגת הסדר". הוא הירבה להשתמש באנגלית בביטוי to clear the road (לנקות את הדרך) אבל תמיד היה מוסיף: „אבל כאנשי צבא אנו מוכנים תמיד למלחמה. נעשה כל מאמץ אפשרי שהיא לא תפרוץ, אבל בשום פנים לא נוכל לוותר בכה שקיבור באדמות ערביות ואת זה אתם מוכרחים להבין".

הוא נתן בהזדמנויות שונות ביטוי לעיקרון שלו: „גם כאשר אנחנו יושבים ודנים בדרכים למנוע מלחמה, בעצם הרגעים האלה, היא יכולה לפרוץ. עלינו לעשות למען מניעתה, אבל זה תלוי בשני הצדדים. אני את הצעד שלי עשיתי. עכשיו אני מצפה לתרומה שלכם".

„על ישראל לעשות ויתורים"

— למה התכוון הגנראל גאמסי, שעכשיו תורה של ישראל לעשות ויתורים?

פעם מנה לו יריב שלושה־עשר יתרונות והישגים למצרים כתוצאה מחתימת הסכם שש הנקודות לייצוב הפסקת האש. גאמסי האזין ללא הפרעה, כמו שנהג תמיד. ואז הוא אמר: גנראל יריב, תראה איך אתם הישראלים מציגים בצורה לא נכונה את הבעייה. כל היתרונות, שאתה מונה הם כאין וכאפס. אתם יושבים על אדמה מצרית שכבש־תם במלחמות. כאשר, כנושא הפרדת הכוחות, אתם תובעים ויתורים הדדיים. תמורת הסכמתכם לסגת כך וכך קילומטרים, אתם מתעלמים בכיוון, שלאן שלא תיסוגו, במסגרת הצעותיהם, אתם מוכנים לסגת משטח מצרי אחד לשטח מצרי אחר, ותמיד רק לשטח מצרי, לשטח שלנו. ותמורת זה מה אתם דורשים עוד מאתנו?! שגם אנחנו ניסוג משטח

מצרי, משטח שלנו. אז לזה אתם קוראים הדדיות?

אני אדם מעריך אצל זולתו נוח שמצוי באי־שיותו שלו — אין תימה, ששמואל אייל נתאכזב מעט מהעובדה, שלא מצא אצל גנראל גאמסי פתיחות וגילוי־לב וחביבות שופעות. שמואל אייל מחונן בכל אלה, והוא דמות גלויה, חביבה. הוא התרשם מאוד מ...עבדול נאצר. „כן, כן, אני הכרתי אותו מקרוב ולא פעם, כאשר ישבתי ובחנתי את התנהגותו של הגנראל גאמסי, מצאתי את עצמי עוסק בהשוואה בין נאצר וגאמסי. איך הכרתי את נאצר? טוב, זה היה לפני 25 שנה. נאצר היה אז קצין צעיר, נצור בכיס פלוג'ה, עם הכוח המצרי. נפגשתי אתו יחד עם ירוחם כהן. ההתרשמות היתה בלתי רגילה: אדם בן 29 או 30, חביב, נעים־שיחה באופן בלתי רגיל, פתוח וגלוי־לב, הוא אמר לי: „אני מקנא בכם כל־כך, שאין לי מנוח מקנאה! נורא, איך אני מקנא! איך הצלחתם במהירות כזאת להיפטר מהבריטים! זה יוצא מן הכלל! אולי אתם יכולים ללמד אותנו!! אנחנו נוכנים ללמוד מכם לא רק זאת, אלא גם דברים אחרים. ואני בטוח, שישנם דברים, שאתם יכולים ללמוד מאתנו".

פניהם מאתנו כל עת שנזדמנו לאותו מקום. לא כך, למשל, נהג הנספח הצבאי הירדני. הוא היה מפגין ידידות באופן בולט ובנסיבות פומביות ביותר ולא פעם עלה בדעתי, כי הוא נוהג כך במתכוון.

יחסם של שני המצרים הרגיז אותי והחלטתי לשבור את הקרח. ערב אחד היינו מוזמנים לארוחת ערב בביתו של הנספח הצבאי התורכי, אדמירל נשוא פנים. היו שם 12 זוגות ומצאנו בקרבם ידידים לא מעטים. לאחר כמחצית השעה הוסבו כל העיניים לעבר הכניסה. לא פלא: אשתו של הגנרל מוניר היתה צעירה יפהפיה והגברים שבחבורה גילו בה עניין רב. אשתי פנתה אל המארחת ואמרה כי אין היא מכירה את הנכנסים. האשה התורכיה, באופן שנראה לה טבעי ביותר, לקחה את אשתי ויחד הן הלכו אל הגנרל מוניר ואל אישתו. באותה שעה עמד המצרי בחברתם של הנספחים הצבאיים הפיני והאמריקני. רעייתי הושיטה את היד ואף הגנרל המצרי עשה כן אולם לפתע נשארה ידו תלויה באויר. הוא הכיר את רעייתו. בעלת הבית הרגישה מאוד לא נוח וכעבור דקות אחדות, עוד לפני שהסבו אל השולחן, ביקש מוניר ורעייתו את מעיליהם והסתלקו מן הבית.

פגישה נרגשת בין שני ילידי איסמעיליה, הרס"ר ויקטור (עם הגב למצלמה) והבריגאדיר המצרי שריף

אמרתי לו: „גם אויבים יכולים ללמוד זה מזה, אבל לידידים יותר נוח, כי יש להם יותר הזדמנויות..."

ונאצר הצעיר השיב: „בטח! יום יבוא, והוא לא רחוק, ואנחנו נהיה ידידים טובים. אנחנו שכנים. ישנם דברים שבהם יוכלו מצרים וישראל להשלים זו את זו. אנחנו נלמד מכם, אתם תלמדו מאתנו. נפתח את המסחר ואת התיירות. אבל לפני כל זה אנחנו מוכרחים לגרש את הבריטים ממצרים. למדו אותנו איך עושים זאת — והדרך לידידות בין ארצותינו תיפתח".

„אף פעם לא התפתה גאמסי לביטוי כזה על שלום. על ידידות. על לימוד הדדי זה מזה. ניסינו למשוך אותו בלשון. אבל הוא לא נענה. צמוד לנושאים שבהם התנהלו כל הדיונים. הוא לא הסכים לחרוג מהם".

— בק"מ ה־101 התפתחו יחסים קרובים בינך לבין הקולונל הוואדי, עוזרו של הגנראל גאמסי. מה היה תיקם? רק ההיכרות מן השירות המשותף בלונדון?

הקולונל הוואדי היה סגן הנספח הצבאי המצרי בלונדון. אבל האמת היא, כי תקופת ההיכרות שלנו בלונדון, דווקא לא סללה שום דרך לידידות ולמגעים. גם הוואדי וגם הבוס שלו, גנראל מוניר, השתמשו כאותו באופן שיטתי ואף היו מסבים את

לאחר שהנסיון הזה נכשל החלטתי להשקיע מאמץ נוסף בארגון פגישה עם סגנו של מוניר, הקולונל הוואדי והצלחתי לשם כך סיור של נספחים צבאיים בבסיסים בסקוטלנד. בהידברות עם המארחים הבריטים סידרנו כך, שליד שולחן ארוחת הצהרים ניתן לקולונל המצרי רק מקום פנוי אחד — ליד שולחן הבריטי. פאקיסטני ואני איכלסנו את שלושת מקומותיו הראשונים. המצרי נבוך מעט — והתיישב. הוא היה מאופק מאוד. ניסיתי לקשור אתו שיחה. סיפרתי לו כי במשלוח האחרון מהארץ, קיבלתי כמויות רציניות של טחינה וחומוס מהבית וכי הוא מוזמן לטעום מן המאכלים המקובלים גם עליו. שום דבר. בלי תגובה. הוא חטף את המנה העיקרית. לא חיכה למנת הקינוח והסתלק במהירות.

„אתה עוד תהיה רמטכ"ל"

אבל באוהל בקילומטר ה־101 הכל השתנה. כאשר פגשתי אותו, שאלתיו: „האם אתה כבר סיפרת לגנראל שלך שאנחנו חברים ותיקים עוד מלונדון?" הפעם לא בא במבוכה. בחודש הזה של השיחות שוחחנו יותר מאשר בתקופה הארוכה שהשירות שלנו חפף באנגליה. אחד הדברים והמש־גים על שנינו בכל פגישה היו הזכרונות מלונדון. פעם, בפרשת זמן קשה, אמרתי לו: „תשמע קולו־נל אני יודע בדיוק מה אתה חושב עכשיו". „מה?", שאל. אמרתי: „היית רוצה עכשיו לחיות באיזה מועדון יפה בלונדון, לגלגל קוניאק בכוסית וליהנות מהחיים". אמר: „לא חשבתי על זה אבל זה רעיון מצויין. אולי עוד נעשה זאת פעם יחד".

גילוי אנושי אחר של הקולונל הוואדי, עמד גם כן בסתירה מוחלטת לאורח התנהגות של ה־גנראל גאמסי. פעם אומר לי קולונל הוואדי: „במלחמת ששת הימים היו הילדים שלי קטנים. מאז גדלו והם, כמובן, הולכים וגדלים. למה הילדים שלנו צריכים להלחם?! האם לא טוב יותר שנגיע להסדר של שלום?!" בכלל הוא הרבה לדבר על השלום והרשה לעצמו נימה אישית וגלויה מאוד בשטח הזה.

— האם הופתעתם מהעובדה שזמן קצר לאחר סיום השיחות, התמנה גאמסי כרמטכ"ל צבא מצרים?

לא. ידענו את מעמדו בצבא המצרי והתרשמנו כי הוא נהנה מאמון בלתי מוגבל מצדו של הנשיא סאדאת וכי הוא „מספר אחד" בנושאים המדיניים במטכ"ל המצרי. ההרגשה, שמחזקים את מעמדו עוד יותר, גברה אצלנו כאשר קראנו את דברי השבח ההמים, שהרעיף על ראשו שר המלחמה המצרי. הדברים נתפרסמו ב„ג'רוזלם פוסט" בישראל ואריה יריב טרח להביא לגנראל גאמסי את העתון, כדי שיקרא בעצמו. באחת הפגישות הראשונות אמר לו יריב כך: „תראה את ההבדל בין הצבא שלכם ובין הצבא שלנו. אני איש מילואים. גנראל אייל הוא איש מילואים. מכל החבורה הבכירה כאן אתה היחיד המשרת בצבא הסדיר. אתה עוד תהיה הרמטכ"ל באחד הימים. אם אתה רוצה להבין מה מרגישים האנשים בישראל — הסתכל עלינו". הוא חייך, לא השיב.

— אתם התרשמתם עמוקות מהגנראל גאמסי. כיצד הוא התרשם מכם?

טוב, קשה לקבוע וקשה לשאול אותו. אני מניח שהתרשם, שאין לו ענין עם קצינים מנופחים, אלא עם בני אדם. כל הזמן נתנו להם להרגיש שאנחנו מעריכים אותם. מעולם לא השמענו מלה של זלזול. אף פעם לא ניסינו להוכיח לו, כי בעצם, הצבא המצרי שוב הפסיד את המלחמה. אני מניח כי המתיחות בפגישות הראשונות, נבעה במידה מסויימת מן העובדה, שהמצרים היו באים אלינו, לשטח שבידינו. אבל אחר כך חלפה ונשתררה אוירה הרבה יותר טובה ובסופו של דבר היא היתה חפשית לגמרי.

במבוי סתום

— האם היה לשני הצדדים ענין לשוחח פנים אל פנים בלא נוכחותו של איש האו"ם?

כל הפגישות הראשונות היו בכלל בלי נוכחותו של האו"ם, עד שהגענו לדיונים על שש הנקודות לייצוב הפסקת האש. אולם גם כשהאו"ם היה נוכח נהג הגנראל סילאסוואו לשבת באוהל והוא מיעט מאוד להתערב במהלך הדיונים.

אני בהחלט יכול להגיד, שהשיחות היו פנים אל פנים. היה בהן אפילו ביטוי מובהק של הת־קרבות זה אל זה. כל שיחה התחילה באופן מוסכם כאשר אנחנו יושבים בצלע אחת של החח, המצרים בצלע השניה מולנו ואנשי האו"ם בראש השולחן. אולם אופן הישיבה הזה לא נמשך אלא דקות מעטות. אחר־כך היו המצרים עוברים אל השולחן שלנו ולפי הצורך היינו אנחנו מעתיקים את ישיבתנו לשולחן שלהם. וכך עיינו יחד במפות ובפירסומים שונים, מעורבים זה בזה, ללא הבחנה.

לא פעם היינו יוצאים החוצה, ממשיכים בדיו־נים בהרכבים שונים. כך נשאו השיחות אופי הרבה יותר חופשי.

— האם במשך הזמן היתה לך הרגשה שה־גנראל גאמסי מעוניין בהמשכת השיחות או שהוא גילה סימנים של קוצר רוח?

לא, שום קוצר רוח. בפירוש הרגשתי — והיו לזה ביטויים רבים. כי הוא מעוניין מאוד, שהשיחות יימשכו. זה היה בולט מאוד. אבל ברגע מסויים, כאשר הדיונים על הפרדת הכוחות עלו על שרטון ושני הצדדים הרגישו, כי שעת המשבר בנקודה זאת, הולכת וקרבה, אמר הגנראל המצרי: „טוב, אנחנו לא יכולים להתקדם. אנחנו לא יכולים להגיע להסכם. אתם אומרים לא על ההצעות שלנו ואנחנו אומרים לא על ההצעות שלכם. אז מה הסיכוי? מה יוצא מזה?". לא פעם כאשר נתקענו כמבוי סתום זה היה הגנראל גאמסי מדבר על האופציות הפתוחות על המלחמה מצד המצרים. פעם אמר: „אנחנו נוכל להסיר את הכיתור מעל הארמיה הש־לישית שלנו ואז הכוח שלכם בצד המערבי שלנו ימצא את עצמו במצב מאוד לא נוח".

גאמסי הפר הבטחה בענין גוויות החללים

— האם הדברים הושמעו בנימה של איום?

— לא. זה היה יותר מעין דיון תיאורטי באפ־שרויות השונות של שני הצדדים. על דבריו אלה של גאמסי ענינו: „אתה יודע, גנראל, במלחמה כל האפשרויות פתוחות. מישהו רוצה לשחרר כוח שלו מכיתור ויכול למצוא כוח אחר שלו במצב חמור עוד יותר. ולכן, הבה נישאר במסגרת הדיונים איך למנוע מלחמה ולא מה יקרה אם למרות כל המא־מצים היא תיפתח".

האלופים יריב ואייל מגיעים לפגישה בק"מ ה־101

— האם היה נכון מצידנו להמשיך בשיחות על נושאים שונים, חוץ מבעיית הפרדת הכוחות, לאחר שהתברר, כי השיחות נקלעו למבוי סתום?

בהחלט כן. בפגישה האחרונה, כאשר כבר היה ברור, כי איננו יכולים להגיע להסכם בשאלת הפרדת הכוחות, אמרתי לגנראל גאמסי: „יש לנו הבטחה ממך לגמור את עניין חיפוש הנעדרים ומציאת גוויות של חיילים ישראלים שנהרגו. התעמוד בהבטחתך גם כאשר ייפסקו הדיונים על הפרדת הכוחות?". הוא אמר: „זאת אני מבטיח לך. הדבר הזה ייעשה בלי שום קשר לעניינים הגדולים שלנו".

על יסוד ההבטחה הזאת של גאמסי פניתי אל הבריגאדיר שריף וקבענו פגישה נוספת ל־7 בדצמבר כדי להשלים את חיפוש הגוויות והעברתם לידינו. הפגישה היתה צריכה להתקיים כ־9 ימים לאחר הפגישה האחרונה בעניין הפרדת הכוחות. היא נועדה ל־11 בבוקר. יום לפני כן הברקתי לבריגאדיר שריף באמצעות האו"ם והזכרתי לו, כי פגישתנו תתקיים למחרת ב־11. קיבלתי תשובה שלי־לית. הצטערתי על כך מאוד. יותר לא קיבלנו גוויות של חללים שלנו.

— האם קודם החזירו לנו המצרים גוויות של חללים שלנו, שנשארו בשטח הלחימה?

כן, תחילה דובר, אמנם, שנרכיב יחד עם ה־מצרים חוליות משותפות שיחפשו חללים שלנו בשטח שהם מחזיקים בו וחללים שלהם בשטח שבי־דינו. אולם, הם חזרו בהם מהסכמתם לתוכנית זו והדבר לא יצא לפועל. נהגנו להפגש בין הקווים והגנראל גאמסי אמר שאין הוא רואה שום סיבה מדוע בסופו של דבר לא נצליח להרכיב חוליות משותפות ונחפש יחד. באחת השיחות שאלתי על כך שוב את הבריגאדיר שריף. הוא אמר לי: „ה־מפקדים בשטח מתנגדים שאנשים שלכם ייכנסו לשטחיהם. ישנם שם מוקשים רבים והם אינם רוצים להיות אחראים". לנו היה ברור שהם מת־נגדים לכל התוכנית. למרות זאת קיבלנו פעמים אחדות גופות של בחורים שלנו, לרבות חמשת החללים שנפלו במזח והם קבורים עתה בארץ. קיבלנו גם חללים אחרים. שמתו בשבי המצרי אחרי נפילתם בשבי. בסך הכל קיבלנו 50 גוויות של חללים. היו ביניהם גם בחורים שנפלו בעיר סואץ.

— כמה גופות של חיילי צה"ל מצויים עוד להערכתך בשטחים שבידי המצרים?

אני מעריך שישנם כ־150 גוויות. אותן רציתי להוציא משם ולכן כל כך הצטערתי, שזה כבר לא הלך.

על השבויים שלא חזרו

— האם היתה לכם הזדמנות לשאול את הגנראל גאמסי איך זה יכול להיות, שמצרים, המת־יימרת להיות ארץ תרבותית, טיפלה בשבויינו עד שאחדים מהם מתו?

שאלנו. גאמסי אמר: „יכולים לקרות מקרים בודדים. אתם יודעים איך זה במלחמה. לפעמים ישנם חיילים אגרסיוויים. אין לפיקוד שליטה בכל אחד מהם. אבל כאשר השבויים שלכם הגיעו למרכזי השבי ליד קאהיר, טיפלנו בהם לפי אמנת ז'נווה". אני ישבתי וקראתי לו רשימה של 30 מקרים, שיש לנו יסוד להניח, שהם נפלו בשבי המצרים בעודם חיים, ולא חזרו אלינו. גאמסי הבטיח לבדוק. בפגי־שה הבאה חזר גאמסי וטען: „אין לנו יותר שבויים שלכם. לא בארמיה השניה, לא בארמיה השלישית, לא בעיר סואץ ולא בקהיר. אין לנו יותר!" ביקשתי ממנו: „אם הם מתו בינתיים, החזר לי את הגופות". בעניין זה הייתי צריך להפגש ב־7 בדצמבר עם הבריגאדיר שריף, אולם פגישה זו לא נתקיימה.

— האם מצאתם אצל הקצינים המצריים בי־טויים מפורשים של הרגשה, שבמלחמה הזאת הם ניצחו?

כן, אין ספק. את התיאוריה הזאת פיתח בכישרון רב הקולונל הוואדי, מכרי מלונדון. כך אמר: „אנחנו יושבים עכשיו בהרגשה טובה אתכם, זו הפעם הראשונה יש לנו הרגשה של שווים מול שווים. אנחנו לא מנוצחים. אנחנו מנצחים. וגם אתם קצת מנצחים ולא רק מנוצחים. לזה יש חשי־בות גדולה מאוד. בפעם הראשונה אנחנו יכולים לשוחח אתכם בלי רגשי נחיתות".

היכן גבולות ה־22 באוקטובר?

פעם הגדיל גאמסי להגיד: „הארמיה שלנו איננה מנותקת והעיר סואץ חופשית ואנחנו יכו־לים להעביר לשם כל מה שאנחנו רוצים". שאלנו: „אז מדוע אתם מעלים את כל העניין הזה וזקוקים להסדרים של העברת אספקה?!"

וגאמסי אמר: „אתם לא צייתתם להוראה להפ־סיק את האש ב־22 באוקטובר, רק מהסיבה הזאת הצלחתם להשיג יתרון, ולכן אתם מחוייבים קודם כל לסגת לגבולות ה־22 באוקטובר".

יריב אמר לו: „בבקשה, בוא נצא יחד ונחפש את גבולות ה־22 באוקטובר. יש מישהו שיודע איפה זה?" גאמסי השיב: „אמנם קשה לקבוע בדייקנות איפה עמדתם ב־22 באוקטובר, אבל ברור הרי מעבר ספל קפה — עם — 5 — התצ־ייארמובוציעות לכל ספק שלא עמדתם במקום שאתם נמצאים עכ־שיו".

עד כמה רגישים המצרים לשאלת המוראל של

(סוף בעמוד 29)

هكذا من الأجل

סיפורו של אסף יגורי (4)

מאת מנחם תלמי

דלת תא הצינוק נפתחת בפתאומיות מצמיתה. סגן־אלוף אסף יגורי מתרומם ממרבצו. הסוהרים נכנסים פנימה, ופירוש הדבר — נסיעה למקום כלשהו. כמו תמיד. אלא שהפעם השעה היא שעת בוקר מוקדמת ואין זה מן המועדים המקובלים למסעות אל מחוץ לכלא. השבוי הישראלי מנסה לקנות רמז כלשהו מסבר פניהם של הסוהרים, שמא יוכל לנחש במה אמורים דברים הפעם. נדמה לו כי פניהם טובות יותר. כי מבטיהם רכים יותר. ואולי רק נדמה, אולי מהירהורי לבו הוא רואה. אולי נאחז בשביב כזב, שיתבדה עד מהרה.

שש שעות לפני כן הוחזר לתאו לאחר ששהה שעות אחדות, עד סמוך לחצות, בחברתם של קצינים בכירים, שמרביתם נימנו עם סגל חוקריו. היתה זו פגישה נינוחה ביותר, עם כיבוד קל ושתיית חמין, ללא צוותי מענים, ללא חקירות נוקשות. ניהלו עמו שיחה כללית לחלוטין, שנושאיה העיקריים היו המלחמה ולקחיה, האם יושג אי פעם שלום בין ישראל למצרים ובאילו אמצעים; דובר בה על סיכויי ההידברות הישירה והעניניות בין שני הצדדים. הפעם לא היתה זו חקירה עניינית בעלת מסגרת תכליתית ומוגדרת. היה זה יותר שיח ישראלי־מצרי נינוח, בעדר שאלות מילכוד ונסיונות הערמה.

פגישה יוצאת דופן

„הרכב הנוכחים, האווירה הכנומסת, הכמעט־אקדמית, ההתחשפות העצמית שהרשו לעצמם שוביי, הנסיונות להעמיק לשורשי דברים ולשכנע דעות שאינן תואמות את הציפיות — כל אלה היו בחינת תופעה יוצאת־דופן. אותה שעה לא ידעתי שמצוי אני ערב שחרורי מן השבי; כי בקילומטר ה־101 מתנהלות שיחות בין שני הצדדים. רק למחרת היום, כאשר הובילו אותי לעבר נמל התעופה של קאהיר, הבנתי כי אותו מיפגש עם הצוות המלא של כל חוקרי היה למעשה מעין מסיבת פרידה שערכו לי. ככל הנראה ביקשו לסיים את הפרשה הקשה במחווה כלשהי, לצקת על פני המישקע הכבד והשחור, שנצטבר במשך עשרות ימי חקירה, שהיו מלווים בתוספות חייתיות, טעם חדש, להסיג במידת מה את הרושם החמור. להוכיח כי בעצם אין הם מה שניתן היה להסיק מצורת התנהגותם וכי מעל ומעבר לכל אלה הם בני אדם תרבותיים, החושבים על עתיד האזור ותוהים מה ניתן לעשות כדי לחסל את מערכת השנאה והדמים המאפיינת אותו שנים רבות כל כך".

אותו ערב הם היו אחרים. הם לא דמו לעצמם. הם לא היו אותם קציני מודיעין נוקשים, שבהנף אצבע אחד מפעילים צוות מענים ותוזים ללא ניד עפעף ברמיסתו הברוטאלית של אדם חסר ישע. הם ישבו מול השבוי הישראלי ללא ברק שנאה במבטיהם. כאילו לא היו הם אתמול אלה המאזינים בשוויון נפש לפקיקת עצמות, לזעקות יסורים, לגניחות־חנק. נראה היה כאילו ביקשו לשכנע את השבוי הישראלי הבכיר כי יש סיכוי להבנה, להידברות, לנסיונות להטיל גשר על פני תהום של איבה.

היתה זו פגישה יוצאת דופן, שאת מניעיה לא יכול היה השבוי הישראלי להבין אותה שעה.

נעלים לבנות

שש שעות לאחר מכן, כאשר נכנסו הסוהרים לתאו, לא הבין לאן עומדים הם לקחתו בשעת בוקר מוקדמת כל כך. מעולם לא לקחו אותו לחקירה, או לפגישה כלשהי לפני כשעה 10 בבוקר.

קשרו את עיניו, כפתו את ידיו והוציאוהו אל מכונית הכלא. הגיעו למקום כלשהו והורידו את המסכה מפרצופו.

„מיד נוכחתי שאני מצוי בבית הכלא המרכזי. הכניסו אותי למין חדרון, ששימש כמשרד לראש משמרת הסוהרים. חשתי באוויר שעומד להתרחש משהו חריג. שלא כרגיל הכל היה נינוח. פה ושם הופיע על פרצופו של סוהר זה ואחר חיוך נבוך. פתאום נכנס סוהר, שנשא בידיו נעלי התעמלות

ספר התנ"ך המהודר שקיבל סא"ל אסף יגורי מאנשי הקהילה היהודית בקהיר

הביתה, הביתה!

לבנות. חששתי שהדם אפס מעורקי. ידעתי כי נעליים לבנות פירושן — הביתה. הביאו לי גם לבנים נקיים ומדי צבא בהירים. רקותי החלו הולמות. הביתה! הביתה! הביתה! אבל פחדתי להתמסר לשמחה הפראית שגאתה בתוכי".

ואולי תרגיל?

חששתי מפני תרגיל מצרי, מפני האכזבה הנוראה והמרסקת, הבאה לאחר ‚תרגיל' מסוג זה. חזרתי ושיננתי לעצמי שלא להתפתות, שלא להאמין לשום דבר עד אשר אראה את תל־אביב. מן השבי יצאתי דומם ונפעם. דמויות בני משפחתי צצו ועמדו לנגד עיני. דחקתי אותן ממני. לא רציתי להסחף לתוך התרגשות שסופה עלול להיות אכזבה מרה. אבל הן לא נשמעו לי. חרף כל מאמצי הן פרצו את המחסום המלאכותי שניסיתי להציב בפניהן כאילו ביקשו לשכנע אותי שהפעם אין כאן כל בלוף מצרי; שהפעם כל הסימנים הם אמיתיים ומוליכים לקראת החלום הגדול המתגשם ומתממש בעצם הרגעים הללו.

„וכך ישבתי באותו קיטון קטן כשתולעים ולאות פושים באברי ועיני נעוצות בנעלי ההתעמלות הלבנות שעל רגלי, נעלי הפלא המיתולוגיות, המוליכות אל קץ השבי, אל הדרור, חזרה הביתה, לחיק המשפחה והידידים. הסוהרים הביאו לי תה חם ומתוק. שתיתי אותו בשקיקה. הרגשת הפחד הגדול נמסכה בדמי יותר ויותר, אלא היתה מלווה באותה חרדה שמא בכל זאת שרוי אני בחלום הדרועים, שמא בכל זאת מעלילים עלי המצרים את אחד מתרגיליהם הנבזיים.

היומן נסגר

בעוד אני לוגם מן התה ראיתי קבוצת שבויים כפותים וקשורי עיניים הולכת במסדרון. אחד הסוהרים דחק בי שאסיים לשתות. ואז הופיע אחד מחוקרי, קצין בדרגת אלוף משנה והוליך אותי — לא כפות ובעיניים גלויות — לאחד משרדי מפקד הכלא. על השולחן ראיתי יומן גדול בכריכה שחורה ובדף הפתוח רשימה של 17 אנשים. השם האחרון ברשימה היה שמי שלי. שאלתי את הקצין אם אלה שמותיהם של 17 השבויים הישראליים האחרונים שנותרו בשבי המצרי. הקצין חייך, נטל את העט ושם ליד שמי ואמר: ‚ברגע שתגיע למטוס, תהיה השבוי הישראלי האחרון על אדמת מצרים'. מנהל הכלא סגר את היומן בתנועה דרמטית והכניסו לתוך כספת. הבנתי אז כי ערכו בנוכחותי מעין נעילה לפרשת השבויים".

מול כיתת היורים

„שוב חבשו את עיני והוליכוני החוצה. החבישה היתה רופפת למדי. בכמה תנועות מצח הצלחתי להקנות לעצמי שדה ראייה חלקי. ראיתי אוטובוס תיירים וכבית דמויות גלוחות־ראש בתוכו. לא היה לי ספק כי אלה הם שבויים ישראלים. החשש מפני אפשרות של ‚תרגיל' נמוג והלך ככל שקרבתי אל האוטובוס. הירהרתי פתאום כמה מהירים החיים. הן ארבעים יום לפני כן ניצבתי, בעצם, מול כתת יורים! ארבעים יום לפני כן ראיתי את המוות לנגד עיני, פשוט, ברור, ודאי"...

ארבעים יום לפני כן. יובלות. נצחים. שעות השבי הראשונות. בתוך הנגמ"ש האמפיבי, המשוריין בביטוי מתנדנד את תעלת סואץ מערבה, לעבר אזור מיוסר. הנגמ"ש חונה במקום כלשהו. דממה מחרידה הנמשכת זמן רב. פתאום מושכים אותו החוצה מתוך הנגמ"ש הדומם. מסירים את המסכה מעל עיניו. והוא רואה מדבר בהיר וכתת יורים.

„זה היה מעמד כמעט סוריאליסטי. אני עומד יחף בחול חלק. סביבי מדבר שטוח, מוכה להט של ירח מלא. אחרי שעות של חשיכה מתחת לבדרסט החוסם את עיני, האור גדול שבמקום כמעט מסנוור. מולי ניצבת בשתיקה כתת חיילים מצריים, המכוונים אלי את הקלאשניקובים. [illegible] רואה את ברק הציפייה בעיניהם של החיילים. קצין הניצב במרחק מה, נותן להם פקודת היכון־כוון.

„ובכן, אתה אומר לעצמך, זהו זה. סוף הדרך. סוף החיים. ויורדת עליך מין תחושה [illegible]. אינך יודע. שום דבר לא מכרסם בך. אינך נזכר באף אחד ואינך נפרד מאף אחד. שונה לגמרי מן הכתוב בסיפורים המסטיים. אין לך שום תחושה אחרונה ולא תחושות של רחמים עצמיים, או של חוסר אונים. אפילו לא תחושה של השלמה עם גורל. אתה יודע רק שבעוד שנייה, אולי בעוד רגע, ילחצו ממולך על ההדקים והכל יהיה כלא היה. סתם כך. ואינך צריך למאמצים מיוחדים כדי להישאר איתן על רגליך. והאימה לא מזדחלת באבריך. ואינך שונא את אלה הניצבים מולך לקפד את פתיל חייך. בעצם, אינך משתתף בכל אותו חזיון מתמיה. זה לא אתה הניצב יחף בחול, מול הנופים המכושפים של המדבר הלילי. לכל היותר אתה צופה הניצב מן הצד, שאינו לוקח חלק בכל המתרחש".

„פתאום צץ קצין נוסף. והוא הפותח עליך בצעקות, מבקש להוציא מפיך פרטים על הקרב האחרון שניהלת, מי הכוחות שהיו מאחוריך, מה היתה במדוייק משימתכם. אתה משיב לו מה שאתה משיב, הוא קורא לך שקרן ומלכסן מבטו לעבר כתת היורים. שוב פקודת היכון לאש. כל הקנים מופנים למרכז גופך. האצבעות על ההדק. דממה. מדבר בהיר ומכושף. אתה יחף. אתה ריק. חסרה עכשיו רק פקודת האש הקצרה והמסקנית, שבעקבותיה יבוא החדלון, יסתיים החזיון המוזר הזה. ואז אומר פתאום הקצין, כמו לאחר הירהור מפוכח ושיקול שני: ‚בסדר, את החשבון יגמרו אתך בקאהיר'. כתת היורים מורידה את נשקה. סוגרים את עיניך ומטילים אותך חזרה לתוך הנגמ"ש. תם חזיון ההוצאה להורג"...

מידי הסוהרים – לידי הדיילות

ארבעים יום לאחר מכן — האוטובוס שבפתח הכלא המרכזי. המסע הנכסף אל הגאולה. לב מלא על גדותיו גילה, עם פינה קטנה שבה עדיין מצטנף לו חשש קטן ומכרסם: ואולי בכל זאת זה רק תרגיל מצרי נבזי?

מעלים אותו לאוטובוס וזה זז לדרכו מלווה בג'יפים ואופנועים של המשטרה הצבאית. כעבור דקות מספר מורידים את המסכות מעיני השבויים. מציצים איש ברעהו. מברכים במבטים, בחיוכים. מלים ראשונות, זהירות. בקול נמוך. עדיין פוחדים לדבר בחופשיות, יתרחש משהו בלתי צפוי שיקלקל את המזורה.

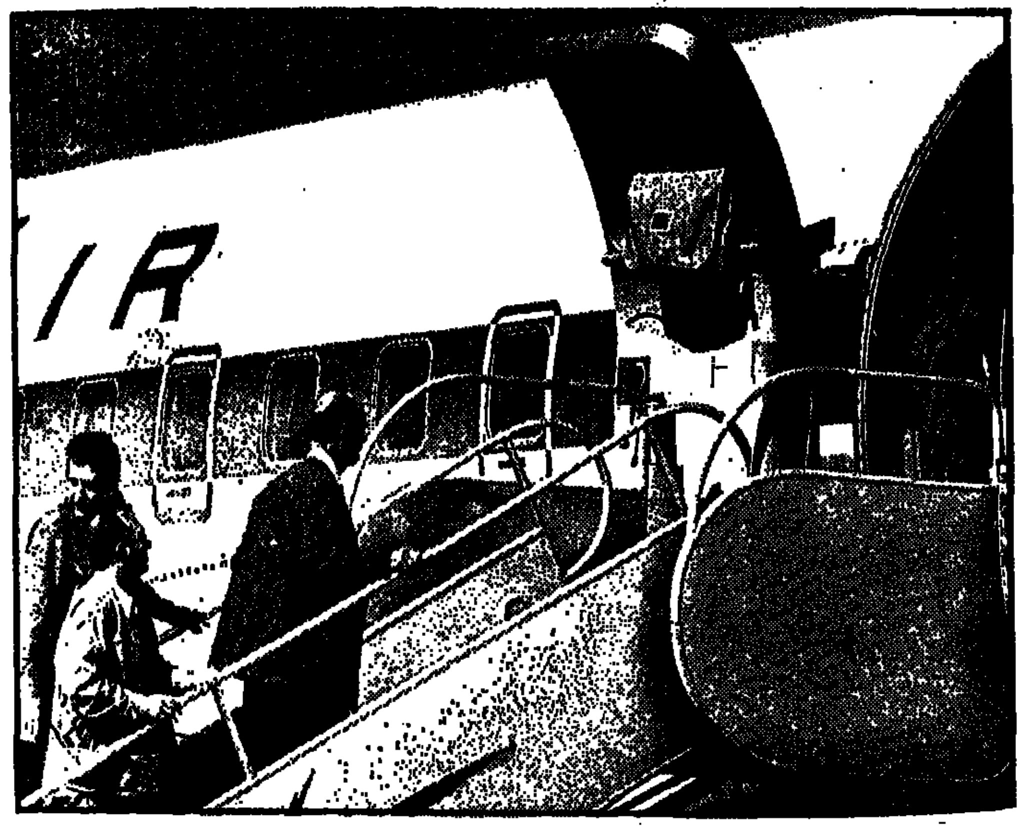

ברוכים הבאים: מטוס המביא שבויים מגיע ללוד. משה דיין בין מקבלי הפנים.

אסף יגורי בבית, בחיק המשפחה, הרחק מאימי השבי המצרי, שלו, רוגע ונינוח

האוטובוס נכנס לנמל התעופה של קאהיר דרך שער צדדי ונעצר ליד מטוס של חברת ‚סוויס־אייר'. בסמוך חונה אמבולנס ובו שני טייסים ישראלים על אלונקותיהם.

מעלים למטוס את הפצועים ולאחריהם את באי האוטובוס, מיעוטם אנשי שריון ומרביתם טייסים. בפתח המטוס ניצבות דיילות ‚סוויסאייר' חייכניות, במדים אדומים, וורודים וחגיגיים.

„אתה מסתכל בהן וחש שהחיוכים שעל פרצופיהן אינם חיוכים מקצועיים שיגרתיים. אתה רואה בעיניהן את מבט ההתרגשות וההשתתפות, את חיוך קבלת הפנים האמיתי. הכן. המעבר מן הכלא אל המטוס האזרחי הזה, אל קבלת הפנים השווייצרית, ההדורה, הוא חריף ומשמעותי ביותר. הדיילות מיטרחות אותנו בנכונות רבה. מגישות מיץ צונן וכריכים עמוסי בשר. תוך כדי כך ניגש אלי איש הצלב האדום, מצדיע ואומר: ‚קולונל יגורי, אני מבקש את סליחתך על כי לא עלה בידי להפגש עמך עד כה. דרשנו מהשלטונות המצריים לראותך, אך נדחינו בסירוב'. השבתי לו: ‚גם אני מבקש את סליחתך על שלא התראינו עד כה. דרשתי מהמצרים להפגש עמך, דרשתי בכל תוקף, אך הם סירבו לי'... צחקנו והוא שאל אותי אם אני זקוק ברגע זה לדבר כלשהו: ‚כן — השבתי לו — לראות ככל המוקדם את משפחתי'"...

פגישה מול הראי

„מיד לאחר מכן התקרב אלינו הקברניט של המטוס. הוא התנצל על שאין בידו משקה כדי להרים כוס של ברכה. שלף מכיסו קופסת סיגריות משובחות ומסר אותה לידי בצירוף איחולים חמים. תפסנו את מקומותינו. שקעתי בכורסה הרכה נפעם ואצור, כשאני חובק בידי מעטפה שמסרו לי המצריים בעלותי למטוס ובה ספר תנ"ך וסידור תפילה שהעניקו לי יהודי קהילת קאהיר כשביקרתי בבית הכנסת שלהם כשבוע לפני השחרור.

„משהמריא המטוס החלה תהלוכה לעבר קיטוני השירותים — להתרחץ לקראת השיבה הביתה. כשהגיע תורי ונסגרתי באותו קיטון, הסתכלתי בראי וראיתי את פרצופי לראשונה זה 40 יום. עמדתי מול עצמי דקות ארוכות לעשות היכרות מחודשת עם עצמי. בחנתי את הצלקות שעדיין קישטו את פרצופי ואז בפעם הראשונה הרשיתי לעצמי להרהר כיצד תראה הפגישה עם כל מה שקרוי במלה אחת: מולדת".

הביתה

המדבר. הים. הצעקה: ‚רואים חוף!' העיניים קולטות ברעבתנות כמעט פראית את נופי השפלה והישובים. השמחה הדוהרת כמו מרכבת שדים בתוך כל חלקיקי הגוף. הנסיונות לעצור את סערות הריגוש הגואות ומבקשות לגלוש. ההתכנסות פנימה, תוך ציפיה יוקדת לקראת הנחיתה. דמויות ההורים, האשה והילדות, החולפות ביעף על מסכי הדמיון. המחשבות המבזיקות: מי יבוא לקבל את פנינו? כיצד ינהגו בנו? מה, בעצם, חושבים עלינו? האם אכזבנו מישהו במה שעשינו ובמה שאירע לנו? הנחיתה. מסלולי האספלט רחוצי הגשם וקרני השמש המפזזות עליהם. שמש ישראלית. שמש שלנו. הגרון נחנק. השפתיים יבשות. קורנסים הולמים ברקות; בחזה: הביתה, הביתה! חולשה ברגלים, הידיים נחות על הברכיים באימוץ. המטוס עוצר. ראשון עולה שר הבטחון, אחריו הרמטכ"ל וראש אכ"א.

„הסתכלתי בפרצופיהם של שר הבטחון והרמטכ"ל. הם נראו נרגשים. יכולתי לקרוא בהם את החרדה והדאגה שליוותה את המדינה לקראת שובנו. לחצנו ידיים. ראיתי את מבטיהם משוטטים במהירות על פני הנמצאים במטוס. היה נדמה לי שהם סופרים אותנו. כשחשבתי על כך לאחר מכן נדמה לי שהבנתי כי הם עשו זאת מתוך תקווה כמוסה שמא מצויים במטוס יותר שבויים חוזרים מאשר דווח מראש. שכן היינו האחרונים. עם שובנו נסגר הספר. מי שלא בא אתנו, לא יחזור, כנראה, לעולם".

(רשימה רביעית ואחרונה בסדרה)

בתוך סופת האבק

מיומנו של קצין קרבי

מאת יגאל לב

סופת האבק באה וטפ־חת על יריעות האוהל ועשתה אותן למפרש. אנו מתכנסים באוהל, הבודד שלנו, הנראה מרחוק כספינה שטה בים של חול, אוטמים אותו היטב, אבל כל נכנס נושא איתו פנימה משב אבק צונן. באוהל דחוס, חם, עשן סיגריות וגרעינים מתפצ־חים.

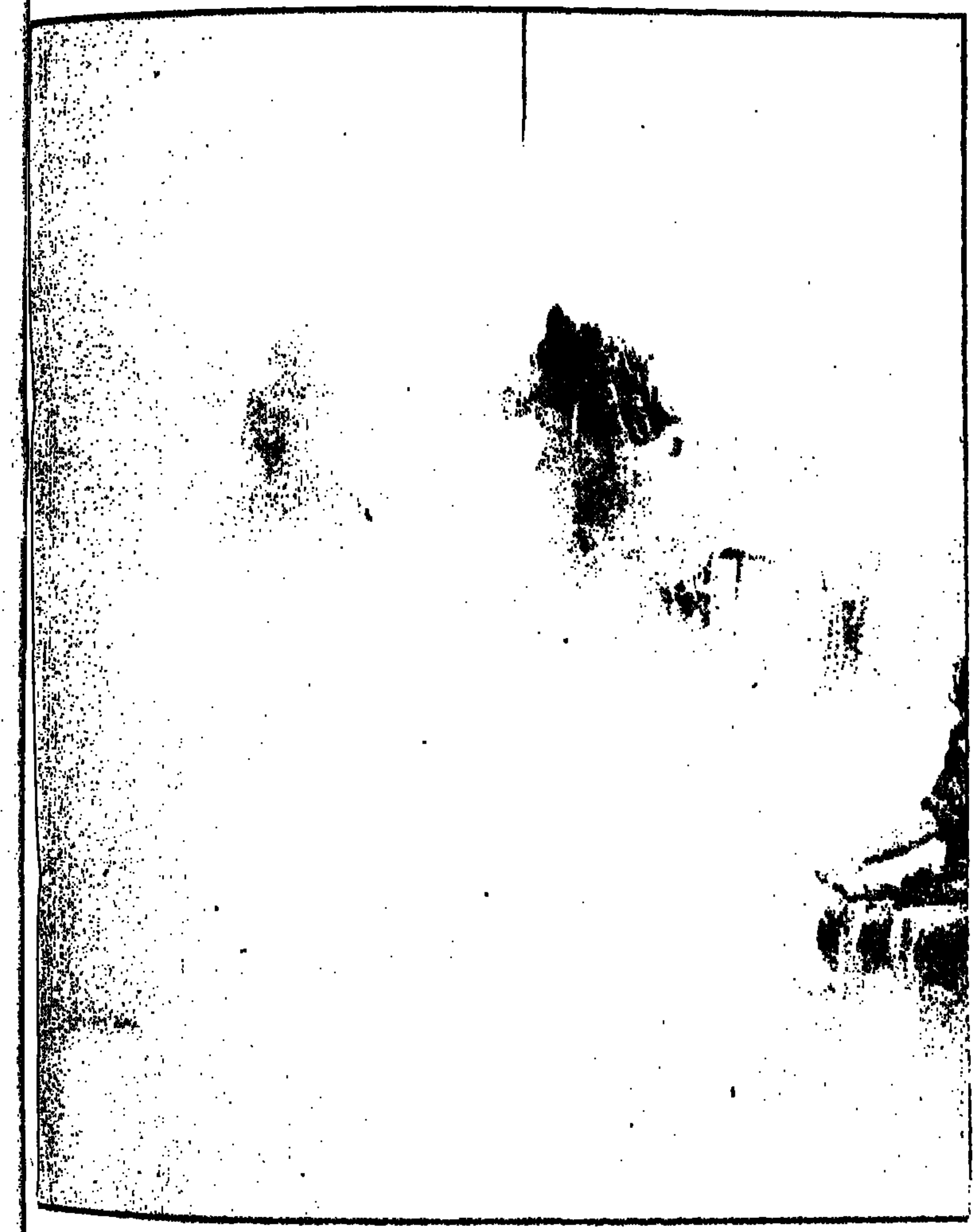

דממה. אנו מבקשים זה את חב־רתו של זה כדי להיחלץ ממועקה. עברנו מלחמה, ראינו מראות׳ לכל אחד מאיתנו היה דו־שיח עם גורלו. האם השתנינו? האם הברקת פת־אום של עימות עם החיים מאירה לא רק את הטנק הבוער שנחלצת ממנו אלא גם את חייך כולם, את הרג־עים הקטנים והגדולים?

אנו קבוצת לוחמים שנפגשנו ב־מלחמה, שאמורה היתה להיות קברנו, וכבר יושבים למעלה מ־70 יום יחדיו. זה לא פשוט.

שרות המילואים הקצר בימים כ־תיקנם לא העמיד אותנו בנסיון של חיים בצוותא לאורך זמן. עכשיו אתה חייב לחיות עם קבוצת גברים יום ולילה, שבועות על גבי שבועות.

הזמן מוחק את זכרונות המלחמה. לא, לא בדיוק מוחק, אבל מעניק להם מימד אחר. מטשטש את קוויהם החדים וכאילו דוחק אותם מפני היום החדש.

„לוף" וצ'יפס

אחד הבחורים אומר: „העבר נהפך לכתם דהוי. אתמול היה לפני המון ימים. לפני המלחמה זה כמו לפני שנות אלף. העבר מטושטש וקשה לשפוט אותו. גם העתיד לא ברור. אתה לא יכול לרקום חלומות, כי התכניות קשורות בזמן מילואים ואינך יודע מתי יתחיל ומן זה לגביך. כל שיש לך זה ההווה".

מהו ההווה שלנו? חיי לוחמים אסורים. שיגרת חיים על הקו. הווי של מתיחות, של פגזי תאורה, יריות על ג'יפי הסיירת ואש מקלעים שלנו כתשובה.

הווי. לפעמים הוא כל כך מובן מאליו, עד שאתה אינך חושב שאתה צריך לספר עליו בכלל. הארוחות. עד היום אנו אוכלים את מנות הקרב שלנו. כמובן, בשינוי אחד. במלחמה היינו פותחים אותן על גבי הטנקים ואוכלים את תוכנן בעודו קר. היום יש לנו טבח. הוא פותח את קופסאות הבשר („לוף"), יוצק אותן אל תוך הסיר ומגישו חם.

כל יחידה היא עולם בפני עצמו. יש כאלה שהתארגנו ועל שולחנן מופיע נוסף על מנות הקרב גם איזה עוף שנגרר מתעלות המים הבחוקות של איסמעיליה. או מיני בשרים שמישהו הביא מהבית. יש יחידה שראיתי מעל שולחנה לחמניות חמות. כל מי ש־חוזר מהבית „חייב" להביא שלוש חלות טריות.

כשהטבח מתעצל אתה מוצא על הצלחת שלך בבוקר מנת זיתים, עג־בניות הצפות בתוך דלי המים, ממר־חים, סרדינים, ביצה קשה וכוס קפה. לצהריים אתה מוצא אותו „לוף" ארור פרוס, מחומם ולידו צ'יפס. בערב חוזר הבוקר על עצמו בווריאציה אחת: בלי הביצה.

תופשות חפוזות

אבל כשהטבח שלנו חוזר מחופ־שה ויש לו מצב רוח טוב, אתה מוצא על שולחן הפינג־פונג הירוק שלנו, שהצבנו סמוך למטבח, סלט ירקות חתוך היטב, מפולפל, משומן ומעורר תיאבון, חביתה להשלמת שהתקינו אר־חת כמיטב מול חוטפה, כוס קפה חם שאתה מוהל לתוכו חלב ממותק מ־קופסאות, וריבה. לצהריים אתה מו־צא כדורי בשר, פיתה או אורז ב־רוטב, מרק בשר (מקופסאות כמובן). החיים נראים ככה לא רע. ובלילות, כשהרב־סמל שלנו דמסקי דואג, ממתין סיר קפה סגור ומחומם לשומ־רים.

אנו אוכלים בחוץ, ליד שולחן הפינג־פונג הירוק. גוררים כסאות או ארגזי תחמושת. גם האכילה היא נכס. אנו נאחזים בכל מה שניתן לשבור בו את שיגרת היום. אוכלים לאט, בנחת, לצלילי הטרנזיסטור ה־מונח על השולחן. זוהי שעה נעימה, שעת בוקר. את ארוחת הערב אנו אוכלים באור אחרון. אסור להדליק אורות. ואתה מתאים את הקיבה שלך לארוחות עד חמש בערב.

הווי. תופשות חפוזות. צוותי ה־טנקים שלנו הם המצרך היקר ביותר ברחבי אפריקה. רק ארבעה יש ב־טנק וכשאתה מוציא את הבחורים צריך שמישהו יחליף אותם. לכן דואגים להם שיגיעו הביתה מהר. ביחידה שלנו, למשל, מחולקים כל כרטיסי הטיסות לצוותי הטנקים ולא לקצינים. אלה כבר יוכלו להסתדר.

מי שאיננו טס עולה בפאיד באו־טובוסים היוצאים צפונה. שש וחצי — שבע שעות לתל־אביב. הבחורים שלנו מהקו הראשון יוצאים תמיד בהסעה מאורגנת.

הווי. אחד הבחורים אומר בחיוך: „מצדי אנחנו יכולים לשבת כאן עוד חודשים. ממילא המפעל הוסל, עכשיו המשכורת שאני מקבל היא בבחינת חסד. יעברו חודשים עד שארויח מה שאני מקבל היום כאן".

במפעלים, בתי חרושת, משרדי עור־כי־דין. כל אותם דברים שחשת פעם שאתה עומד במרכזם, שבלעדיך שום דבר לא ילך, ממשיכים או נופלים בלעדיך ואתה כאן כל כך חסר אונים לעזור.

רסיסי מראות

אבל אלה רק דברים חיצוניים. פני הדברים. המלחמה ניפצה את ה־מראה העצמית שלך, וברסיסיה אתה רואה עצמך כאיש בעל אלף פנים ואינך יודע מי אתה באמת. בכל שבריר נשקפת דמות אחרת שלך. כאילו כל אחד מיצריך, פחדיך, תא־וותיך, חולשותיך, לבש דמות של בשר ודם, ושוב אין כל אלה מוכנים לחיות בכפיפה אחת.

פתאום נעשה לך צפוף בעור שלך, צרוב השמש ומוכה הקור. צפוף כל כך. את המראה הפשוטה שלנו איבד־נו במלחמה. עכשיו אנחנו מנסים לא־חות את הקרעים, לקרב את השברים זה לזה. אבל כשאני מתבונן במראה שלי מתגנבות אליה פנים נשכחות, פני ידידי, תמונות שביקשתי לשכוח. הם מגיחים מנבכי אפלת הזכרון כ־מתוך מערות קודרות. מגיחים ומצי־צים אל תוך המראה שלי.

הרוח מכה ביריעות האוהל. המפ־רש שלנו מתוח. אנו יוצאים למסע הפלגה על פני המדבר הלבן, אך איננו עוזבים את המדבר האפריקני.

גם השיחה מפליגה והולכת. אנו מדברים על השינוי שחוללה בנו ה־מלחמה. על תקוות לעתיד. כולנו גב־רים שעברנו מלחמה אכזרית, מלחמה שהשאירה בכל אחד צלקות. ובאוהל החמים, המקלט המעט מסופת החול, מכות המילים כמו הרוח ביריעות הבד הדלות ומתפרקות עליהן.

האשה משלמת

יהודה רוקח: „ההתייחסות לדב־רים השתנתה אצלי. היום נקודת ה־כובד של הדברים השתנתה. הרבה דברים שהיו חשובים לי אני לא שם עליהם עוד. תכניות לעתיד לא ישתנו. לא. מדוע? כי פשוט אני עדיין חי".

משה שמילוביץ: „קניתי דירה, עשיתי הלוואות. זה לא מטריד אותי. אני כאן. מה שמשתנה משתנה בפ־נים. וזו הערכה לאשה. היא היום סובלת יותר ואתה מרגיש את זה כשאתה בא הביתה. האשה משלמת את המחיר... תמיד".

אליהו לגטיבי (מושב חזון): „אני רק חושב על האשה, אני מושבניק ואת האדמה יש לעבד. האשה עובדת גם במקומי. היא סובלת מאוד. ה־חיים? ...נמשכים. חייבים להמשיך. ההערכה של האשה גדלה נורא. אתה רואה את הקורבן שלה, את הסבל, את הכוח העצום בה ונדמה לך שלא היכרת אותה כל השנים".

אריה דוד: „הכל נדחה. כמו סרט שנעצר אבל צריך להמשיך אחרי ש־יתקנו את המכונה. שינוי? רק ביחסי למימסד. נעשיתי קיצוני יותר בחוסר האימון שלי אליו".

משה אכמון: „היום קשה לדעת מהו השינוי שחל בי. זה עוד מוקדם מדי. אבל אינך יכול לעבור מלחמה כזו בלי שמשהו בתוכך ישתנה. מה בדיוק, עוד איני יודע. ברור לי שמה שנקרא השקפת העולם הבסיסית שלי לא השתנו. הן עמדו במבחן המלחמה".

לא רק פקודה

„אני עדיין חי" — זוהי תמצית השיחות שלנו באוהל. וכל עוד אדם חי, יש לו תקווה, יש לו עתיד.

לא, המלחמה לא רצחה את התקווה ולא רצחה את הצחוק, לא סגמה באוזות התלקחות פתאומית של חד־וות. אני עדיין חי. בחשאי, אנו רוק־מים את העתיד בלב ההווה הזה של המדבר הלבן, מדבר שהרוח מעלה עמוד אבק המתנשא לשמים כמו תקוותינו.

לפעמים אני שואל את עצמי מהו הכוח המחזיק אותנו כאן. לא, לא פקודה בלבד. בפקודה אין אתה יכול להחזיק המון אזרחים שבועות על שבועות הרחק מן הבית, מהילדים, ממקומות העבודה, ממיטות האהבה. פקודה בלבד אינה מספיקה.

בשיגרת היום האפורה שלנו קשה לקבל תשובה לשאלה זו, אבל לעי־תים, כמו בהבזקת פתאום, אתה מבין, אתה רואה אחרת את היום המתמשך, את הלילה הקטוע, את העייפות של בחורי התצפיות, שיגרת חיי הטנקיסטים, ציפיות לצאת חבי־תה. פתאום אתה מבין, נכון יותר חש, את הרעות.

היא נולדת כמו מאליה. אתה מקלל בשבע שפות את ישיבתך באפריקה, אורז בחפזון את תרמיל החיילים שלך ונשבע שאם רק ירשו לך, אם רק ישחררו, אתה לוקח אוימוט צפון־מזרח אל הבית. אתה מצפה למחלה שתשחרר אותך, אבל כאשר היא באה...

יהודה רוקח שלנו קיבל התקפת כליות. כאבי תופת. החבר׳ה ראו בזה את פס השחרור שלו. אבל יהודה התעקש. קפץ לרופא, חזר ונשבע שיש לו תעודה רפואית הוא יכול להישאר איתנו. הדוקטור סידר לו מיטה בבית חולים ונתקע במיטה ימים. חזר והציג תעודה המעידה שהוא בריא ויכול לשרת איתנו כאן.

החוט הנעלם

אני יודע שכל אחד מאיתנו היה נוהג כך. לא, לא בגלל המליצות של המנהיגים. מילים אלו מתו במל־חמה. לא בשל ערכים נעלים. גם הם גוועו עם ערכים אחרים כמו מגדל קלפים ברוח.

כאשר אתה יושב במדבר, במרחק מאות קילומטרים מן הבית, מילים וערכים אינם מחזיקים אותך. רק חוט נעלם הקושר אותנו יחד. חוט שאם היינו יכולים לבטא בשם, היינו מתכחשים לו בבושה ובתמהון. אבל חוט זה קושר אותנו איש אל רעהו בידידות של לוחמים כמו שיבולת שצמחה וגדלה בתוכנו מעצמה ואנו לא ידענו לקרוא לה בשם.

יהודה אומר: „פשוט, אתה לא יכול ללכת ולהשאיר את החבר׳ה כאן. לעולם לא יהיה לי מנוח בבית, כל עוד אדע שאתם כאן במדבר. טוב, כשתשתחררו זה משהו אחר".

דני אומר: „יש מלאכה שצריך לעשותה. ואנחנו עושים אותה. פשוט".

משה דניאל, קשר, הועבר מהקו לפלוגת המפקדה שלנו. לגבי העורף פלוגה זו יושבת בקו האש; לגבינו זהו עורף הרחק משאון היריות, מקני המקלעים. מקום שאתה יכול לשכב על מיטה. טבול באור. ולקרוא עד חצות.

שם מצאתי את משה דניאל רוטן: „תגיד להם שיחזירו אותי לקו. אל החבר׳ה. אני לא יכול כאן".

או איך קוראים לזה? אולי מוטב שלא נשחק במילים? לשוא נגשש אחרי שמו של אותו נעלם המחזיק אותנו יחד.

אנו חשים זאת מעבר לכל ביטוי. אתה לא יכול להתחמק מאחריות ולהשאיר את חבריך כאן. פשוט לא יכול. אתה רוטן, מקלל, ולבסוף נשאר עם אלה שהתחלקו איתך במלחמה, בחבילות מהבית, בבדידותם ובפחדי־הם, בדברים שהעלימו אפילו מנשו־תיהם ואהובותיהם.

צה"ל בעקבות יהודה המכבי

מאת משה דור

„ויבחר יהודה את אאופולימוס בן יוחנן בן הקוץ ואת ישוע בן אלעזר וישלחם לרומא לחקים ברית אהבה ושלום אתם" (חשמונאים א' ח—ח)

בימי החנוכה הגיעו ומצווה לספר בגבורות ישראל, ו־בשבחו של יהודה המכבי לא כל שכן, כל חנוכה כך — עכשיו על אחת כמה וכמה.

הלכתי איפוא אצל הפרופסור מרדכי גיחון, איש האוניברסיטה של תל־אביב, סגן־אלוף במילואים ומומחה בהיסטוריה צבאית ובארכיאולוגיה. משכבר זכרתי כי יהודה המכבי חביב ונערץ עליו, ואמנם רק הזכרתי לו את שמו של הגיבור ואורו עיניו.

„בראש וראשונה", אומר מרדכי גי־חון, כשאנו מסובים בחדר עבודתו ספון־הספרים, „אני משבח את יהודה המכבי על אשר השכיל לזכות באמונם של אחיו ובני משפחתו, משפחת החשמו־נאים, שכולם היו אישים בעלי כושר־מנהיגות. אך באישיותו שלו, ובתוקף מוסריותו, היה יצוק קסם שבזכותו קיבלו הכל את מרותו בלא אומר ובלא דברים.

„זוהי תופעה שאיננו רגילים לה — לא בעולם ולא בישראל. מלכתחילה חיק־נה הדבר לתנועת ההתקוממות נגד של־טון הסלווקים הסורים בסיס מוצק. האב, מתתיהו, אותה דמות טהורה של כהן קנאי שנטש הכל כדי להרים את נס המרד, מת חצי־שנה לאחר שפרץ, ו־יהודה קיבל את ההנהגה והחזיק בה עד מותו, במשך שש השנים שחלפו מ־167 ועד 161 לפנה"ס.

„הרושם שהשאיר יהודה כאדם וכמנ־היג לאומי־אידיאליסטי, נושא דגל רעיון ומצביא אומה קטנה, הטביע את חותמו בעולם המערבי כולו. הנצרות, שראתה עצמה יורשת „ישראל הטהור", מרבה ל־הציג בימי־הביניים את יהודה כאחד מ־תשעת אבירי־המופת. יהודה ודוד המלך — שניהם לבדם אינם משתנים בין ה־תשעה, בעוד האחרים מתחלפים על פי האופנה.

„מה צר שזכרו של האיש הגדול הזה טושטש על ידי חכמינו! אפילו אפשר להבין כוונה זאת לעמעם את זכרו כדי למנוע נטיית ההתמרדות בקרב העם נגד ההגמוניה הרומית־ביזאנטית הקשה בימי ההלניזם, לא ייתכן לסלוח לה.

פילים כטאנקים

„יהודה עמד עם קומץ אנשים קלי־חימוש מול אחד הצבאות הטובים ב־יותר בעולם דאז", ממשיך הפרופסור גיחון, „צבא אדיר שהיה חמוש חימוש כבד ומגוון, המותאם למלחמה משולבת בין ה,טאנקים' של הימים ההם, כלומר הפילים, ובין הפאלאנקס שצעד בגוש כבד שקשה לפרצו, וחיל־הרגלים הקל הנייד שניצל כל תוואי בקרקע, ובין קשתים שטווח־הקשת שלהם היה שונה — קלים וכבדים — וכן ,ארטילריה', היינו מכונות־מלחמה שנגררו לקרב כדי להמטיר ,מטר אש' תוך כדי מלחמה. צבא שהיה לו מטה, ומיפקדת מאורגנת, חיל קשר וחיל רפואה וכיו"ב. מול צבא אדיר ורבגוני זה עמד יהודה בראש גוף של לוחמי־חירות לא־סדירים ולא־מיומ־נים. סגולתו של יהודה היתה — נוסף על אומץ־לבו — יכולתו לנצל את ה־שעה שבה לחם ולדעת את מיגבלות הכוח העומד לרשותו. תחילה החליט להימנע במלחמה כמישית פנים אל פ־נים, וביכר לפגוע באויב ובמשתפי־פעולה המתיוונים, בפעולות ,פגע וברח' טרוריסטיות. עד שלא תהיה למלחמים ברירה אלא לחזור לרכס ההרי, אשר בו ינוטרל חלק מתיפקוד הכבד והמסורבל

שלהם, ואילו הידע הטוב־יותר בטופו־גראפיה יקל עליו להפתיע את האויב ולהממו.

זאת ועוד. יהודה נהנה מנאמנות רוב העם בשטח, ויכול להסתייע בו לצרכי מודיעין".

הפרופסור גיחון מבהיר, כי את כל חזון שיבת ציון בימי כורש יש להבין כמגמה של המעצמה הפרסית להחזיר לגשר היבשות הארצישראלי גורם אתני נאמן, שחושב לו בעלותו על מרחב קטן באופן יחסי. על ידי משחקי הפרד ומ־שול של המעצמה הגדולה יוכל גורם זה לקיים לאורך ימים את שלטונו באזור החיוני כל כך מבחינה תעבורתית.

הצהרת כורש — אם נשווה אותה אל הצהרת בלפור — יש בה יותר מאשר לשון שנונה. באותה מידה שהבריטים רצו לכונן בצד האוכלוסיה הערבית גוף שיאפשר להם — במסגרת מדיניות הפרד ומשול — שליטה באזור, גרסו זאת גם הפרסים. על כן הוחזרה ליהודים הבע־לות לא על הארץ כולה אלא על יהודה במובן המצומצם ביותר של המלה.

שתי סיעות

המחוזה הפרסית השתרעה במערב עד שער הגיא, במזרח עד יריחו, בצפון מעט מעבר לרמאללה ובדרום עד אמצע הדרך בין חברון ובית־לחם. אך מרחב זה היה בעל תנוחה אנפיה לדרך־הים, אותו עורק אסטרטגי עצום בחשיבותו בין אסיה הקטנה, ארם־נהרים, פרס, סוריה וצפון־אפריקה. כל אימת שהיהו־דים פעלו ואיימו ממרחב זה לעבר המי־שור, היה האיום מורגש וחייב להטריד את מנוחתם של בעלי הארץ במידה שהפעולה לא נעשתה מתוך תיאום עמם.

באזור ההר הזה, ביהודה, התרחשה התקוממות החשמונאים ואיימה על אזור החוף. וגם בימינו, כאשר נוסדה יש־ראל החדשה כמדינת־חוף, אנו חרדים לעובדה שההר נשאר — כבימים ההם — בסיס מאיים על החוף. ואם מדברים על 14 הקילומטרים שבין קל־קיליה לנתניה, כדאי לזכור שגם או יכול חיל־רגלים קל, בסיוע פרשים, לח־צות את השפלה לשניים בזינוקו מן ההר אל המישור.

„מכאן, שפעולות היישוב היהודי ב־שנות השבעים של המאה השנייה לפנה"ס, בעורפם של הצבאות הסלווקים, כאשר אנטיוכוס הרביעי אפיפאנס ירד מצרימה, הביאו לידי כך שהסלווקי ה־סלווקי החחיל לחשוש לעורק־התחבורה העיקרי שלו עם המולדת.

מה מקור הפעולות הללו? ידוע לנו, כי ביהודה בתקופה ההיא היו שתי ה־סיעות המסורתיות עוד מימי הבית הרא־שון — זו שנטתה לבוא את מעמד היישוב הקטן על ידי קשר עם סוריה המוקדונית־סלווקית הגדולה בצפון, וזו שנטתה למדינת התלמיים המוקדונית בדרום. הואיל והמדינה הסלווקית הצפו־נית נמצאה אחרי התפרדות עם הבית תרומי הפולה באופק, שכה חובב אנטיו־כוס השלישי תבוסה מוחצת במערכת מאגנזיה, ניסו הסלווקים לגבש את עצ־מם מחדש גבית על ידי טיפוח הערכים המאחדים של ההלניזם.

אך בעוד שכל שאר האומות של ה־פזורה הזינו בזאת מחמאה גדולה בקבלה הזמנה להחשב על אומות־התרבות, נשארו היהודים בבדילותם ובעיקשותם. מאנטאגוניזם זה נוצל על ידי סיעות שונות בתוך יהודה — בין שגרסו יותר הלניזאציה ובין שהיו יותר שמרניות — לשם תימרון לקבר הצד שאליו נטו.

כאשר ירד אנטיוכוס הרביעי מצרימה ב־170 וב־168 לסה"נ והיהודים התקוממו בעורפו, על סמך שמועות מראיות שה־גיעו אליהם, אייכו בצורה מעוררת־מחשבת־ניגות על דרכי הקשר שלו. בכך הוכיחו את חשיבותה של הארץ השו־כנת על גשר היבשות ואת סכנת יושבי ההר. המסקנה: מדיניות תקיפה. אנטי־יהודית־עברית. כדי למנוע הישנות ה־סכנה.

קווים פנימיים

אכן, יש בכך כדי לעורר את הדעת על אפשרות של מקבילה מודרנית: ערי־פוס בינעיון מדיני־דברתי כדי להשיג מטרות סלקטיביות. מול זה העמידו היהו־דים את מורשתם עתיקת־היומין ואת ה־אינדיווידואליזם העיקש שלהם.

כאן נתגלמה חשיבותו הגדולה של ה־הר, כבימינו; חשיבות הארץ בכלל, מב־חינה גיאופוליטית, העומדת וקיימת עד היום; התנגשות האינטרסים של המעצ־מות, שאף היא יש לה תוקף כיום.

אבל נחזור אל האיש יהודה. כאשר החלו הסורים לנקוט במשולה נמרצת לבער את נגע הבדלנות היהודית, המת־בססת על הדת היהודית במסורתה המסור־תית, לא נתכוונו למחוק את היהדות אלא לרוקנה מתוכנה ולפעפעות לדת הלניס־טית אחת מני רבות. יהודה המכבי היה תרופות הראשית בנצחון היהודי הגדול, כתוך מאבק זה של מעטים נגד רבים, ובלעדיו אין לתארו.

ובכן, כאשר עלה, בשנת 167 לפנה"ס, אפולוניוס וחדר אל השטח ההררי ה־קשה מצפון לרמאללה, היכה שם יהודה את האויב. הסדיר די־הצורך לחייב את הסלווקים למיבצע מאסיווי יותר של יראו וייראו, של הצלה יוקרה. סרון, ש־עלה על יהודה במחצית השניה של 167 לפנה"ס — או ב־166 לפנה"ס — נחשב מפני שהוא היה האחראי לשליחת אפו־לוניוס עם כוח קטן לאבדנו. הוא פרץ להר דרך מעלה בית־חורון בלא מודיעין וסיוע מספיקים. ויהודה סכן לו מלכודת והיכה אותו.

„יהודה התחיל את דרכו הצבאית עם חימוש קל", אומר הפרופסור גיחון, „והצטייד על חשבון האויב". בספר „מכ־בים" מסופר, כי יהודה הרים את חרב אפולוניוס ונלחם בה עד סוף ימיו — הרי זו מופת להצטיידות מן האויב, שבה אנו מחזיקים גם בימינו.

„לקראת הקרב של חמתא (אמאוס) ב־165 לפנה"ס, ריכזו הסלווקים מטיחו עוצמתם המלאה. ושם אנו נוכחים כיצד הפליא יהודה להילחם לאורך קווים פני־מיים. הסלווקים — כמו הערבים בימינו — ביקשו להילחם תיקפית אל הגרעין שבחוץ, בדרך מי שעשיר בחיל וב־מחי־אדם ולבו גם בקשיי המצב. ל־גיורה לגיורה. אנו, כיהודה דאז, מ־דימים להילחם מקווים פנימיים ומטעי־מים את היכולת להעביר גייסות מגיזרה לגיזרה.

כוח מרוכז

„יהודה מיקם עצמו בלב הר יהודה — נבי סמואל של ימינו או המיצפה של הימים ההם" — ושם החזיק את כוחו במרוכז: אם האויב יתקוף, בו־זמנית או לא בו־זמנית, מן הפרימטר ה־חיצון, מרגלות ההר, תיתן לו, ליהודה, מערכת האזעקה שלו התראה מספקת, מבחינת הזמן, מניין תוקף האויב ובאיזו עוצמה, והוא ירכז את כוחו המתאים לקדם את הרעה. יבחר את הגזרות שבהן יתגונן ובהן יתקוף.

„יהודה לא פיצל את הכוח. ידע שיש לו עומק מספיק, ולא נענה לפיתוי ה־אויב לבתור את צבאו".

„במלחמת יום הכיפורים, כאשר ניצל האויב את ההפתעה ותקף, היה לאל־ידו של צה"ל, — על־אף הכל — לנצל את ריכוזו ולהשיב מלחמה שערה. העיקרון של יהודה המכבי, שאומץ בידי צה"ל, תוקפו לא פקע 25 שנים: להחזיק מירב הכוחות מרוכזים בעורף ולהפעיל מער־כת־אזעקה שתתרה בעוד מועד. נבצר ממני להסביר את המחדל הראשוני ב־מלחמת יום הכיפורים, אך כשחזר צה"ל ונתאושש, תימרון כהלכה בין סוריה ו־מצרים. יהודה נהג כך כל ימי פעילותו האסטרטגית.

ב„חמתא נקט המצביא הסלווקי תלמי צעד אסטרטגי נבון: התיישב מול חמ־תא־אמאוס־לטרון של ימינו ואיים ב־עליית מיידית אל ההר בשלושה מעלות — בית חורון, מעלה אילון ומעלה שער־הגיא. על ידי תנועה קלה יכול היה לעלות גם דרך עמק האלה, או בכל נתיב אחר העולה ליהודה.

„צריך שיהא אדם בעל תעוזה רבה ו־מוכן לקבל סיכון התחלתי גדול ביותר, כדי שמלכתחילה לא יציב כוחות גאותים במקום שהאויב מעוניין כי יציבם. ירכז את עיקר כוחו בעורף ויידע מתי ל־גייסו, מתוך בטחון בביון שלו שיביא לו את המידע בעוד־מועד".

מסתבר, כי ליהודה היה מקור מידע במיפקדת האויב ממש שהעמידו על ה־תיכנון הסלווקי. תלמי ועוזריו, גורגיאס וניקאנור, התקשרו עם המתייוונים ואחר שקיבלו מהם מידע מדוייק על מיקומו של יהודה החליטו לערוך משימת לילה בכוחות קלים. שאם לא תכריע את יהודה, לפחות תרתקו עד אור־היום, ו־אז יעלה הכוח הכבד ויחסלו.

אך יהודה ידע את התכנית וטמן מל־כודת לאויב. בליל העיון כיים כוננות במחנהו, תקף עם עיקר כוחו בציר אחר — כנראה בכביש הראשי דהיום לירו־שלים — וכאשר משטו עם שחר הסלוו־קים על מחנה כמעט־ריק, נערך עם אנ־שיו מול המחנה העיקרי של האויב,

שגם את תנועתו בערך במלים שבו ער־בית בשמית לטרון.

בלוע הארי

פה יצא יהודה לראשונה אל השפלה. מדוע העז להכניס את ראשו לתוך לוע הארי? האויב לא היה מוכן בעודו ישן עם בוקר, והפרשים הסלווקים נזקקו לשחות למחצית השעה כדי להערך.

יהודה נפל פתע על האויב. היתה בריחה כללית. וגם כאן מתבטאת גדר־לתו של יהודה כמצביא וכאדם. אל הסלווקים נילוו תגרים כנענים ופלשתים. כבדים בכסף וכזהב, שלא לדבר על קופת־המלחמה שנעה עם הצבאות. ועל שפע המצאי במחנה צבא סוריה. יהודה מנע את הביזה והנהיג את הצבא — שכבר נמצא אחרי לילה של הליכה — למירדף אחרי האויב.

בשלב מסויים הוא פוקד על אנשיו לעצור, והם נעצרים על־אף שכרון ה־מירדף. הוא מעלה את מחנה האויב באש, בלא ביזה, כתחמש בנשק האויב ונערך במערך־קרב סלווקי מול אלה שחזרו מן המשימה על מחנהו שלו ב־לילה. ספר „מכבים" א' מתאר כיצד שבו אלה, ובראותם את תמרות העשן ואת היהודים ערוכים כנגדם בפאלאנכס, נשברו.

פרופסור גיחון מסוגל לחתור בים ה־גדול של מלחמות יהודה כהנה וכהנה. אך באין־ברירה אנו מציבים נקודה ב־סעיף זה ועוברים לצד אחר של איש־הסגולה שלנו.

„יהודה הרחיק ראות אל מעבר לגבול הצר של יהודה המדינה. הוא הבין, כי אוכלוסיה הדלים אין בהם די להעמיד כוח של ממש וכי יש צורך ב,עליה'. הוא קיבץ בכוח את היהודים היושבים בעבר־הירדן המזרחי והמערבי ומעבירם ליהודה. בהיבעת ראה את עצמו כנציג ריבוני של היהודים באשר הם שם. כאשר נעשו בסוריה פרעות ביהודים עלה יהודה עם צבאו והראה לצוררים את נחת־זרועו.

קרבן עליון

„בכלל, מבחינות מסויימות הקדים יהודה את זמנו. זו גם סיבת קיצו ללא עת. העם הסתפק בחזרת האבטונומיה הדתית־הפנימית על ידי הסלווקים, ה־סטאטוס־קוו־אנטה, ואילו יהודה, מתוך הבנת העימות ההכרחי בין ההשקפה ה־הלניסטית לבין היהודית, ראה פיתרון רק בהקמת מדינה יהודית חופשית ב־ארץ־ישראל. כך איפוא, כאשר שבו הצ־באות הסלווקים לארץ־ישראל כדי להסל את יהודה וסיעתו הגורסים ריבונות מלאה, כבר לא ראה חלק מן העם צורך במלחמה ותלה בחידושה מניעים ושיקו־לים פנימיים של משפחת החשמונאים.

המלחמה גם נמשכה שנים מספר ונב־צר מיהודה, בכל גאוניותו, לאלתר מנג־נון אורחי ומערכת כלכלית שתבטיח המלוגים ופרנסה. הסלווקים בחרו ללחי־מת את העונות שהעם היה עובד בהן בשדה ובכרם. הכל חבר, אם כן, לכך שלקרב האחרון — הוא קרב אלעשה — לא יכול יהודה לגייס את מספר האנשים אשר להם היה זקוק (161 לפנה"ס). אחיו ויועציו יעצו לו אפוא לא להענות לאתגר עד לגמר עונת־האסיף.

לפי המקורות היתה תגובת יהודה מעניינת ביותר: הוא הוציא את העם ממלחמה במחתרת למלחמה גלויה, וסביב שמו כבר התרקמה אגדת על הלוחם בלאימות. אם יבריחנו עכשיו האויב, ייהפך לאחד מתריסר הליסטים שזומ־מה מאיירה להם ההצלחה פנים ואחרי כן הם נעלמים ואינם עוד. אם נגזר עליהם למות — ימותו כגברים. וחבוות יצ־את מדורה לזכר המנהיג הלאומי הגדול, שלאורה יתחממו הלבבות ובכוחה יעליחו יורשיו להכניע בה שלא עלה בידיו.

„מסתבר כי חשבונו עלה יפה. איל־מלא כן — לא היה נמצא אותו קומץ לוחמים ,מחוץ לחוק', שהסכימו להחזיק מעמד בכל תנאי, בהרים ובנקיקים, עם אחי יהודה, עד בוא מועד. קרבנו העליון של יהודה הצדיק את עצמו וכוחו ב־קרב־הגבורה האחרון הפכו לדמות הרו־אית לכל דור ודור. אגב, גם גורל ה־קרב הזה היה נתון בכף־המאזניים. ו־אילמלא חסרו לו אנשים, היתה ידו של יהודה על העליונה גם הפעם".

רומי הרחוקה

אני מפנה את תשומת־לבו של ה־פרופסור גיחון לצעד הגורלי, שמשמ־עותו מפליגה אל מעבר לזמנו הממשי של יהודה המכבי: הברית שנכרתה ב־יוזמתו בין יהודה לבין רומי. כלום לא נזרעו ניצני חורבנה העתיד של מדינת היהודים בהסכמה זו עם המעצמה העולה במערב?

„מבחינה היסטורית לא ברור לגמרי איזה צד עשה את הצעד הראשון", אומר הפרופסור גיחון. „ידוע כי נציגי רומי נמצאו במזרח והודו להתגברות הסלווקים מחדש ותיפשו דרכים מדיניות כדי למנוע התחזקות יתרה זאת. בין אם תמכו בתלמיים החלשים־יותר במצרים ובין אם ששו להזדמנות להופיע כמליצי־היושר של העמים הקטנים באיזור, לרבות יהודה, ולומר לסלווקים אל געת.

„בספר מכבים מתואר כיצד נצטיירה רומי כמדינה רחוקה, שבשלב זה ב־וודאי איננה מסוכנת. אף כמדינת־חוק אשר בה קובע העם את הנעשה והיא בעלת־ברית טובה לעמים נדכאים, שלא לדבר על כוחה והגדול. אני מציין את הצד הדמוקרטי, מפני שלעם היהו־די היתה תמיד — גם כימי המלוכה — זיקה לדמוקרטיה. מועצת־העם היא ש־נתנה את הגושפנקה החוקית למעמד ה־חשמונאים. הורגשה, אם כן, שותפות מול שלטון העריצים הסלווקים. המאלי־חים את עצמם — דבר שקונסול רומאי לא היה מעלה על דעתו באותם ימים שלפני הקיסרים.

„מבחינת התחושה של אותו זמן אי־אפשר, איפוא, לטעון כנגד יהודה ה־מכבי שנכנס בברית עם מעצמה, אשר כ־250 שנה מאוחר יותר תביא לאובדן אותה עצמאות שהוא בנה. למן הרגע הזה נוצרה שותפות יהודית־רומית ש־פעלה לטובת היהודים לפחות עד ל־חורבן; אם אנו רואים את היהודית כ־גוף שהתפתח יותר ויותר אל מחוץ ל־גבולות יהודה, הנה צמחת אצל הרומים התודעה של השתתת מדינות־החוץ שלהם על היהודים ועל ההלניסטים גם יחד כשני גורמים בכירים — בכלל משחקי־האיזון שהמעצמה הרומית מ־שחקת ביניהם — ועליונים עליהם ה־אוכלוסים האוטוכטוניים.

„העובדה שיהודה, בסופו של דבר, נהרסה בידי רומי נעוצה בכך שה־שליטים האחרונים לבית החשמונאים לא הבינו את כללי המשחק הפוליטי של

(סוף בעמוד 25)

י ה ו ד ה ה מ כ ב י מחזיק בידו את חרב אפולוניוס

هكذا من الأصل

מאת לוי יצחק הירושלמי

צילם אסף קוטין

בלי חגיגות. ולא רק משום שכאן אין נוהגים לחוג ימי תולדת. האמת הפ־שוטה והמצערת היא, כי רק מעטים מאוד יודעים וזוכ־רים, שמאה־שערים היא בת מאה.

מה גם שאין שמחה בלב. ולא רק בגין התקופה. השכונה בשפל. היא פשטה צורה ולבשה צורה ועברו עליה גילגולים שונים ומשונים. פניה נחרשו קמטים, גופה נצטמק, ואבריה נידלדלו. הברק — של זוהר ושל טוהר גם יחד — כמו סר מעליה. עתה — כאילו לא נותר לה אלא שמה בלבד: מאה שערים.

בראשיתה — בכסלו תרל"ד — היתה „מופת לרבים ברוח החלוציות וב־סלילת דרך להחייאת שוממות ירושלים", כפי שרשמו כותבי קורותיה. ראשוני בוניה, לפני מאה שנה, היו כבני משפחה אחת, מעין קולקטיב. היום אין זכר למופת, אין שריד לחלוציות, אין שמץ מהמשפחתיות.

הדחפים להקמת השכונה היהודית מחוץ לחומות העיר העתיקה בימים ההם — לפני לידת הציונות ולפני עליית הביל"ויים — היו חלוציים. ומקורם ב־אהבת ארץ ישראל ובדביקות במצוות יישוב ארץ־ישראל וישיבה בירושלים, כפי שנאמר בהקדמה ל„ספר התקנות למאה שערים", שנכתבה בידי ר' זלמן בהר"ן לעוי ז"ל (נקרא בפי כל בשם: ר' זלמן ר' נחומ'ס) אשר עמד בראש חבורת המייסדים־הבונים והיה פעיל מ־כולם.

פותחי השערים

היישוב היהודי בירושלים לפני מאה שנה היה דל באוכלוסין ובאמצעים. עלייתם של יהודים מארצות אירופה והריבוי ה־טבעי הגדילו מעט את האוכלוסיה וגרמו לצפיפות־יתר בדיור. ערבים בעלי בתים ניצלו את המצב ותבעו סכומים גדולים כשכר דירה. עובדה זו שימשה אף היא גורם כדרבן לנכונות היוזמה ל־הרחבת גבולותיה של ירושלים ולבניינה של מאה שערים.

ב„זכרונות לבן ירושלים" מספר יהושע ילין: „כאשר התבוננו אחדים מיקירי ירושלים, ובראשם המנוח הרה"ג ר' זלמן בן ר' נחום לעוי הסוחר העשיר הנכבד ר' בן־ציון ליאין, כי הישמעאלים בעיר משתמשים בסיבת ריבוי הישוב ומעלים שכירת הבתים משנה לשנה, התעוררו ויסדו חברה בת מאה אנשים לקנות כברת ארץ מחוץ לחומה ולבנות עליה בשותפות מאה בתים למאה חברים".

בספר „המפתח שער" מספר אליהו פייטוב בצורה דרמטית כיצד נתכנסו מאה אנשים — על פי קריאתו של זלמן בן ר' נחום — לאסיפה בבית הכנסת „מנחם ציון" בחורבת ר' יהודה החסיד בדבר יישוב ירושלים מחוץ לחומה. באותה אסיפה אמר ר' זלמן בן ר' נחום:

„הכל חפצים להרים קרן ירושלים ו־לבנות חורבותיה, וירושלים חפצה בקיבוץ בניה לתוכה, ומי מעכב? הפחד שב־לבבות מעכב. אם יבואו מאה אנשים ראשונים ויוציאו את הצער והפחד מליבם — ילכו לבנות ויצליחו. בכל כעשרים וכל העם יבואו אחריהם. והמה, כמאה ראשונים, יהיו הזוכים שתתגלגל הזכות על־ידם. על אחד כמה שער אחר יפתח וישראל לקודשם יפתחו בו וילכו עמם. כולם יחד — מאה שערים יפתחו ו־כל העם יבואו בהם.

„אם יש מכם איש אשר יאמר, תש כוחנו ואנחנו דלים ורשים, כיצד נכלכל בידינו בלבד את בניין ירושלים, והלא טוב לנו שנבקש עזרתם של הנדיבים, הם במעשם ואנחנו בגופנו — לא תעלה ו־לא תבוא מחשבה זו בלבבם! במעשינו כספי קניים, ובדמינו, דם הנפש, נבנה חורבות ירושלים ונדור בתוך בניינה. כ־כסף זה שאנו נותנים לישמעאלים, כ־שכר שנותנים לנו לגור בבתיהם, בכסף זה נבנה לנו בתים. כולנו ניקנה את האדמה ונעשה לקמץ איש לבנינו, הבא אל קופה אחת. מאה שערים אנו פותחים והקדוש ברוך הוא יפתח לנו שערי שמים לאוצר הטוב ונראה בנחמת ציון ו־ירושלים".

הנחלה לא נתנה חינם

ר' יוסף ריבלין, שנימנה עם חבורת ראשוני היוזמים והבונים של השכונה פנה אל בעלי הון בחו"ל שיתמכו ב־בנייה אם בתרומות בניני בתים ואם ב־הלוואות. אך לימים התאונן: „בני חו"ל לא היטו אוזנם לקול הקריאה לעזור בהלוואות ולא בנדבות".

רכישת הקרקע נעשתה בשלושה שלבים: שלב א' — 25 אלף אמות רבועות בסך 8,929 גרוש תורכי; שלב שני — בסך 10,361 גרוש תורכי; שלב שלישי — בסך 12,419 גרוש תורכי (ואז נשלמה נחלת מאה שערים לכל גבוליה מסביב כאשר יאתה, המכילה מידתה שניים ושלושים דונם וחצי).

עבודת הבניין נעשתה במהירות רבה, לפי מושגי התקופה ההיא. תוך זמן קצר נעשה התכנון בידי אדריכל אמן אשר השכיל במיומנות ודעת ונערכו התוכניות. לא חלפה יותר משנה מיציקת היסודות וניכלו עשרה בתים ולאחר חצי שנה עמדו על תילם עוד עשרה בתים. בשנת תרמ"ט רשמו רושמי קורות השכונה: „היתה מאה שערים בתוספת בירה, כעיר שחוברה לה יחדיו. כמאה ועשרים ב־תים בנויים וקיימים לתלפיות לבד האכסדראות אשר לפני הבתים. מ־לבד הבתים שנבנו אחרי־כן עד השלוש מאות ואחדים נוספים, ומלבד הבניינים והבתים הקבועים אשר בנו הנדיבים אנשי חו"ל על הוצאותיהם ומלבד הבתים הבנויים מסביבותיה".

ר' זלמן בהר"ן לעוי היה „משוגע לדבר גאולת קרקע מידי נוכרים". ב־זכרונות שאול לוי מסופר, כי שנים אחדות לפני יסוד מאה שערים „היתה בידו של ר' זלמן לקנות את כל מגרש הרוסים בסך 25,000 גרוש, אך נאלץ לחזור בו בקניין משום „קטנות אמונה של הלקוחים ודלות המקורות".

„לגאול אדמה אנו מצווים"

באותו זמן נתן ר' זלמן עינו במגרש הרוסים שעמד ריק ושומם. הוא אסף 50 נפוליון זהב ונתן אותם כדמי קדימה לבעלי המגרש. הסכום שנדרש לרכישתו היה — אלף נפוליון זהב. הלך ר' זלמן אל פרנסי העיר, חיזר על פתחי מוסדות ובעלי הון ודיבר על ליבם לגאול את הקרקע אשר ממול חומות ירושלים. אך שידוליו לא הועילו. לא נמצא מוסד ש־ניאות לשלם את הסכום הנדרש.

היו שהזהירוהו, שלא יפתח את [illegible] ולא יעורר רוגזם של הגויים בשל התלהבותו יתרה לגאול קרקעות בירוש־לים. אך הוא לא נרתע. וכך היה אומר: „לעשות בהם מלחמה — אין אנו רשאים, אולם לגאול מהם אדמה — אנו מצווים. וכל העושה מצווה, אין לו להתיירא מפני הסכנה ומותר לו אפילו להיכנס במריבה עם מי שתקיף ממנו".

לא במקרה נבנתה מאה שערים בצורת תיבה מרובעת עם שש שערים. הכוונה לעמוד נגד פורעים ומתנכלים הם ש־הכתיבו את הקמת השכונה כמבצר. אך בוני מאה שערים לא הסתפקו בכך, אלא גם אירגנו חברת שמירה בהשתתפות תושבי השכונה ומתנדבים מקרב תושבי העיר העתיקה.

בראש השומרים עמד ר' אברהם קורפו. בין השומרים נמצאו גם בעלי אקדחים, ומהם לא נפקד מקומו של ר' יהודה ראב, ממייסדי פתח־תקוה. חבורת השומרים, שקדמה לאגודת „השומר", הצליחה, לרוב, לסכל מזימות אנשי הכנופיות הערביות. אך בשתי התנפלויות נרצחו שני תושבים — ר' שמואל ור' ישראל חיים שענבוים — ונפצעה אשה אחת, ביילה, רעייתו של ר' שמואל האמריקני.

תוקפנות ערבית זו עוררה חרדה בלב כמה מהתושבים. בלווייתו של ר' ישראל חיים שענבוים ספד לו ר' יוסף ריבלין, וכך אמר: „הקורבן הזה יוסיף לנו עוז ועוצמה בפני השטן בעזרת השם. על־יד מיתת הנרצח נקבל על עצמנו ל־התעודד בכל האמצעים, להקים את בניין שאר הבתים חיש מהר".

דברים אלה עוררו רוגזן של כמה נשים, אשר קראו לעומתו: „אתה מסית לגור במדבר". ר' זלמן בהר"ן לעוי השתיקן באומרו להן: „אתן מדברות נגד שלימות שמים ובניין ירושלים". ר' יוסף ריבלין ור' זלמן בהר"ן ניצחו. הקרבן הוסיף עוז ועוצמה למתיישבים ולבונים.

שער לציונות

„ספר התקנות למאה שערים", הפותח בדברי חז"ל על מצוות יישוב ארץ ישראל וירושלים, מהווה חוקת יסוד למשטר חב־רתי, שוויוני ודמוקרטי. מלכתחילה נקבעו מועדים קבועים (אחת לשנתיים) לבחירת מוסדות השכונה — בחירה חשאית בקלפי. החוקה הזאת קבעה הלכות לגבי כל ענייני השכונה: — סדר וגובת תשלום המיסים, נוהלי מוסדות הציבור, ענייני העזרה ההדדית (ביקור חולים, גמילות חסדים, הכנסת אורחים וכיו"ב), יחסים בין השכנים, זכויות וחובות הדיירים, דרכי השמירה ועוד. ועד השכונה — שהוטל עליו להתכנס לפחות אחת לחודש — הופקד „להשגיח על טובת הכלל" ולהחליט בכל עניין בהכרעת רוב.

שנים הרבה — לפחות, עד להקמת מדינת ישראל שמרו בקפדנות על קיום „ספר התקנות" ככתבו וכרוחו. מאה שע־רים היתה למרכז של תורה ומסחר. בתי הכנסת ובתי המדרש — ומעל לכול: הישיבה הגדולה — שבתוך שעריה המו אדם כל שעות היממה, בימי חול ומועד. במרכזה של השכונה נמצא השוק הגדול, שוק משותף של יהודים וערבים, שבו סחרו והתיידדו אלה עם אלה. אנשים מכל חלקי העיר באו לקנות בשוק זה, ששקק משחר ועד ערביים.

מאה שערים היתה גם מרכז ציוני. בישיבה הגדולה נערכו כינוסים ועצרות שבהן הטיפו לציונות מגשימה. לא יאומן כי יסופר: בישיבת מאה שערים נת־קיימה הוועידה הארצית השנית של הסת־תדרות „המזרחי", בהשתתפות רבני העיר וגדוליה, וצירים מכל חלקי הארץ ו־המושבות.

באותם ימים ישב על כס הרבנות ב־מאה שערים הרב יוסף גרשון הורביץ, שעמד גם בראש „המזרחי". אגב, ישיבת מאה שערים, שהרב הורביץ עמד בראשה, הצטרפה בשעתה למסגרת „מפעל ה־תורה" (מסגרת ציונית) ולא למסגרת „ועד הישיבות" (גוף קרוב יותר ל„אגודת ישראל"). בשנים האחרונות החליפה ה־ישיבה את המסגרת.

שיח זקנים בשוק השכונה מול כתובת „בוז—יחי נטורי קרטא"

שחרית של יום חול ב„שטיבלעך" של מאה שערים

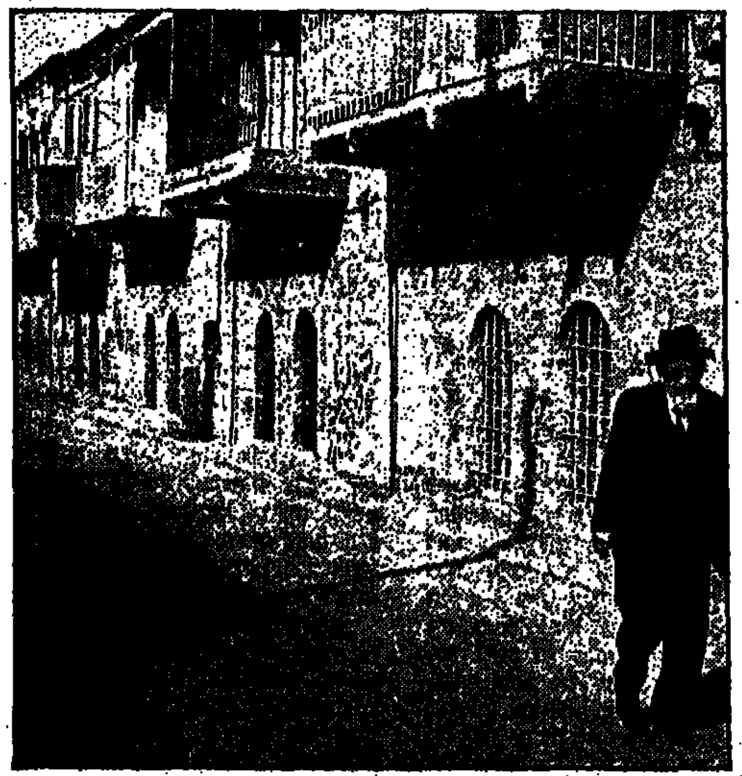

הרב עמרם בלוי: „מאה שערים מיושנת... עכשיו היא שכונה קנאית"

ביומינו אין במאה שערים שוק ראוי לשמו. נשתיירו רק כמה חנויות של ירקות ופירות, דגים ובשר, שמספקי לקו־חותיהן דל.

צבי פרקוביץ, בן חמישים, אשר שוחרר זה עתה משירותו בהג"א, והוא בעל חנות יינות במאה שערים, מתאונן על אופי האוכלוסיה החדשה והרכבה. „באו אלינו כל מיני יצורים משונים, גם ביטניקים דתיים, עולים מארצות המערב ומבריה"מ, המחפשים את חב"ד וברסלב. השכונה עכשיו יותר קיצונית מאשר לפני שלושים שנה".

גבריאל הופמן, אב לשבעה, עובד סוצ־יאלי מטעם העירייה, מצביע על הרבות נצרכי הסעד בשכונה. לדבריו, כ־70 אחוז מתושבי השכונה הם נצרכי סעד. מצויות כאן הרבה משפחות ברוכות ילדים. ה־משפחה הגדולה ביותר היא בת 19 נפ־שות והקטנה ביותר בת שבע נפשות.

„אין כאן בעיות עם נוער עבריין. אין נוער עבריין. אין ילדים במוסדות ל־עבריינים. אבל יש בעיות אחרות. ה־יחסים בין אשכנזים לבין בני עדות ה־מזרח די מורכבים. לא אומרים „שווארצע". אבל יש קצת התרחקות משני ה־צדדים. בעבר לא היה הבדל בין בני העדות השונות. היום ההבדל גדול".

עצבות ותפילה

הרב עמרם בלוי (לא מ„נטורי קרתא"), המעורה בחיי השכונה יותר משישים שנה, סבור, כי חל שינוי עצום באופיה של מאה־שערים בעיקר בשל חילופי האוכ־לוסין. „פעם היו כאן פרושים, ליטאים, חלק התפרנס ממסחר ומלאכה ורק חלק קטן תורתם אומנותם. מאה שערים היתה מרכז של קליטה. בהכנסת־האורחים, ש־אבי ניהל אותו בהתנדבות, סידרו עולים חדשים. זה היה מרכז מסחרי גדול.

„עכשיו הנוער עוזב את השכונה. מאה שערים מיושנת. האוכלוסיה הבעל־ביתית נתמעטה. האנשים מתרכזים סביב ה־אדמו"רים. זה אופי אחר. לא אופי של ירושלים הישנה. פעם זו היתה שכונה מתקדמת. עכשיו היא שכונה קנאית".

גם ר' אברהם לוינשטיין, בן שישים ו־שש, יליד השכונה, שהוא עכשיו גבאי בתי הכנסת שלה, אב לבנים ונכדים ה־משרתים בצבא (נכדתו קיבלה השבוע דרגת סגן) קובע בצער: „הקנאות הור־סת. בעשרים השנים האחרונות לא נ־ערכו בחירות לוועד השכונה ולמעשה אין הנהגה, כי „מפחדים מפני הקנאים". חוששים, שאם ייערכו בחירות עלולים הם, הקנאים, „לכבוש את השלטון, ואז יחריבו לגמרי".

רב השכונה, שהוא גם יו"ר הוועד שלה, הרב יצחק יעקב ווכטפויגל, אין בכוחו — מחמת חולשות וזיקנה — לנהל את העניינים. אמנם, פעם בפעם פונים אליו ומבקשים עצתו, אולם משתדלים לא להטרידו. הישיבה הגדולה שהוא עו־מד בראשה מתנהלת על־ידי ראשי ישי־בה ורבנים צעירים, ואת תפקיד הדיין ממלא למעשה הרב יוסף שלום אלישיב.

הרב עמרם בלוי אומר: „גם לפני המלחמה היתה עצבות. עכשיו יש יותר עצבות. אלה חבלי משיח. מספר בני ה־ישיבות שנפלו גדול מבמלחמות העבר. אבל אין יאוש. יש מצב־רוח של תפילה. אין לנו להישען אלא על אבינו שבש־מים". שותף לו העובד הסוציאלי גבריאל הופמן: „יש עצבות, אבל יש אמונה בלב. כולם צמים ומתפללים, כי כל ה־מקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא. האנשים מאמינים שבתפילות הם מצילים חיי יהודים במלחמה".

סופרת „מעריב" חוזרת ומבקרת במקומות שביקרה בהם לפני יום הכיפורים ובוחנת „מה עשתה להם המלחמה"

היכן יגורו הבנים?

מאת נורית ברצקי
צילמה אלכסנדרה דור־נר

במרכז המסחרי של אור־יהודה יש מאפיה קטנה — תנור אחד, גדול, בפינת החדר, לידו כמה שקי קמח, קופסאות שתוכנן נסתר מעיני וצנצנות עם תבלינים.

ליד הפתח, שולחן עץ פשוט, לא מהוקצע, ועליו נערמים מיני מאפה בסגנון עיראקי, תאווה לחיך. יש כאלה כרסתניים, ממולאים גבינה; אחרים, כמעט שטוחים; מוארכים, עם תמרים יבשים. ועוד יש כעכים ודברים טובים אחרים שאיני יודעת את שמם, אבל זכר טעמם וריחם מעלה רוק בפי.

האופה, איש קטן, שמנמן, עברית כמעט אינו דובר. אבל מסחודים. אתה טועם סוג אחד, ושני ושלישי וחוזר לראשון. כל עוגה 40 אגורות. ואתה שבע ומבסוט ולוקח תוספת בשקית חומה, שייטעמו גם בתל־אביב.

אצל הירקן מלא. גם במכולת נדחסות עקרות־הבית עמוסות סלים, וסביבן ילדים ותינוקות. קונים קצת פחות, אבל לאכול צריך. ולהרכיב תפריט למשפחה בת 10 נפשות זה לא עניין של מה־בכך. ולפעמים צריך להאבק, כמו בימי „חלוקת ביצים" בסופרמרקט.

„העולים איכשהו קונים"

נכנסים אצל יחזקאל בכרי, בעל חנות למכשירי חשמל. אני מכירה אותו מביקורים קודמים. לפני 22 שנה עלה מעיראק ועדיין יושבת משפחתו (10 נפשות) בדירה של 54 מ"ר. בשנה שעברה, כשהצהיר ראש מועצת אור־יהודה שהעיירה רוצה הכוונה של העולים הנשלחים אליה, אמר לי מר בכרי שבשבילו כל עולה בחזקת אח. רק שיבואו, שיקבלו קמת שרק אפשר. אלא שצריך גם לפתור את בעיית הדירות לזוגות צעירים, אלה שגדלו והתחנכו בארץ. למשל, בתו שזה עתה נישאה ושני בניו המבוגרים.

נכנסת אשה גדולה, נכה, לראשה מטפחת ראש. היא שואלת על תנור. ניכר שאין זה ביקורה הראשון. וגם לקנות אינה מתכוונת. לא בוזה חי־רגע. היא מתבוננת סביב, בוחנת תנורי חמום ובישול, שואלת על טלוויזיה מתוצרת זו ואחרת ומר בכרי משיב בסבלנות. השיחה מתנהלת בשפה שמר בכרי מכנה אותה „אשורית".

„אני מצפון עיראק, היא מגרוזיה. את השפה הזאת שנינו מבינים", עושים הכרה. מרים אהרון אונלי, שנה ושבעה חדשים בארץ, לבה.

„אם לא העולים שממשיכים לבוא, וגם לקנות, לא היתה לנו עבודה", אומר יחזקאל. „העולים איכשהו קונים. קודם טלוויזיה, אחר־כך מקרר, ואחר־כך מכונת כביסה".

עולים ממשיכים לבוא לאור יהודה וגברת אהרון אונלי אומרת, שצריך שלום בשביל ישראל. „אני בת חמישים ושתיים. לא פחדתי במלחמה, רק צעירים, מסכנים. אני מתה, לא נותה — לא חשוב. אין דבר. אבל צעירים!"

„כל התושבים תרמו"

עולים רבים, גם שהגיעו רק לפני שבועות מספר, דרשו בכל תוקף להתגייס והתאכזבו כשלא הוילו. לבסוף הסתפקו בהתנדבות לעבודות שונות במקום.

„דאגנו קודם כל לעניין המזון", אומר יחזקאל קוז, ראש המועצה. „אירגנו מתנדבים למאפייה המקומית, שיהיה לחם כמה שרק רוצים. אנשי העדה הגרוזינית דאגו להביא חלב ולחם בכל יום לכל חלקי העיירה. הם גם תרמו ציוד לחיילים בסכום של 5,000 ל"י, ובנוסף לזה, תרמו 5,000 ל"י למערכת הבטחון. הם תרמו גם דם, עד שביתת הנשק. הם התאכזבו מאד משביתת הנשק והתנגדו להעברת דם לארמיה השלישית".

כל תושבי אור־יהודה תרמו, שלחו חבילות, קנו מתנות, סרגו כובעים ושמחו לקבל מכתבי תודה מחיילים. אירגוני הנשים התחילו לעזור למשפחות. לשמור על הילדים כשהנשים נסעו לבקר בעל ובן פצועים, להקל ולרפות את המתח.

משרד של חברה לביטוח. הבוס יצא. הפקידה, אידה שניברג, משוחחת עם סומר הבנק. חודשיים היה הבוס מגויס ואידה ניהלה את המשרד והסתדרה בכוחות עצמה, פה גם שעיסקות ביטוח חדשות כמעט ולא נעשו. כיום, מרבית המבוטחים החדשים הם עולים שקנו רכב חדש. שאר הקליינטים רק מחדשים ביטוח, ויש כאלה שאפילו לא מחדשים.

מדי פעם נכנסת אשה לומר שבעלה מגויס ואין לה כסף לשלם. אידה דוחה את מועד התשלום. „אין ברירה. אי־אפשר ללחוץ" היא אומרת. נאה, עדינה, בת 21. היא מכירה את המצב לאשורו. כאן נולדה וגדלה. אביה [illegible], בשריון. אחיה. [illegible] נאלצת לעבוד בחנות [illegible] להבין ולהביא את [illegible] לסדר השבועות [illegible]. „כדי שלאנשים יהיה [illegible]".

נסים פצצי, בעל חנות לחמרי בנין: „בסביבתנו אין מקלטים, ואלה שקיימים פתוחים"

בוואר העיירות כרגיל. לא היה [illegible] המתובב כל הבוקר בעל החנות [illegible] בפתח חנותו [illegible]. עכשיו התייאש, סגר והלך. הלימודים בבתי־הספר התקיימו כסדרם כל ימי המלחמה. [illegible] בהיראה הוכיחה עצמה ביותר [illegible] חירום. גם חלק [illegible] לפסטיבל. אחרי [illegible] תחררו וכרכו ההתנדבות [illegible] אנשים. „השאלה היא, איך להפעיל את המוני המבוגרים". אומר ראש המועצה. לכך, עוד נמצא פתרון. אנשים מעדיפים להשאר בבית.

אנחנו נכנסים לחנותו של החייט ישראל גראק, גבה צהיל, גבר נאה, שחרחר. בעל שפם משפם. בחנותו הקטנה תלויות תמונות של נשיאים, ראשי ממשלה ורמטכ"לים. בארון כנה גלילי בד המיועד למכנסיים וחליפות. כיום אין מזמינים חליפות. רק באים לתקן מכנסיים קצרים. ומר גראק בא לחנותו למספר שעות בלבד. עובר ליד מכונת התפירה הישנה, משוחח עם שכנים ומכרים, מתווכח עם חברים שנכנסים לשאול מה נשמע ולהחליף דעות על הצלחות, על פוליטיקה, על דמוקרטיה.

בשבאנו, היכן כבנסים [illegible] יתהינוכה בילהם עם אדם אחד [illegible] לא לספור לנו את שמו, אותו אדם. שניים מבניו משרתים בצבא והוא עצמו עובר צה"ל. כשאני שואלת איך הרגשה הוא אומר שלא צריך לראות. רק לחיילים. שיחזרו הילדים שלנו בריאים ושלמים.

„פה נחיה ופה נמות"

„צריכים לצור למסלה", אומר האיש. „לא רק להבות שהם יותר לנו. כל אחד בוכה. אין פרנסה, ולא ראיתי בארץ אחד כמה כרגע. כל אחד יכול לפנות למוסדות. אבל צריך פה לעשות שביתות ורעש, כמה זה. אבל יודעים שאם נחלש זה יהיה הסוף שלנו.

„הכל בסדר גמור פה. אבל פה, אדם מתרגז עם אשתו — מקלל את הממשלה. צריך לחיות בסבלנות אנחנו. אין לנו משם בכל העולם לחיות, רק פה בארץ. פה נחיה ופה נמות".

אחרי נאום כזה אין הרבה מה להוסיף. אנחנו יוצאים לכבר, לשוחח לתמורת חייל במדים אבל לפני שמגיעים אליו, כבר „חפש" שותף ואילו אותנו חפש גבר נאה, כחול עיניים, שזופר פורח מאד. זה עתה יצא מבניין המועצה והוא מלא טענות כרמון.

ישראל גראק, חייט: „כיום לא מזמינים חליפות"

„תכתבי!" הוא פוקד. „הלימודים לא שווים. הילד יוצא בלי חינוך. אין לילדים מועדון. המורים לא טובים. יש סמים במקום מועדון נוער. בית קפה, קלפים, אלכוהול, חשיש. רק סביבת המועצה נקיה. על־יד הבית שלי, איפה שיש הכל משפחות מרובות ילדים, יש גם עכברים וילדים משחקים באשפה".

רגישות לכל מלה

ועוד לא הספקתי לכתוב הכל, כבר היה מי שנגש והתנצל ואמר שלא הכל שחור. יש מי שילדיו לא רוצים ללמוד, הוא מטיל את האשמה על בית־הספר, ובכלל, מנסיון של השנים האחרונות אני יודעת, שתושבי אור־יהודה רגישים מאד לכל מלה הנכתבת על יישובם. מצד שני, כמעט לכל אחד מהם יש צרור טענות, מהן צודקות, מהן מוגזמות ואחרות שצמחו על רקע סכסוכים אישיים, בין משפחתיים וביו מפלגתיים.

באור־יהודה הופסקו כמעט לגמרי העבודות הציבוריות. מרבית הפועלים היו ערבים מהשטחים. לדעת מר קוז, המנעותם מלבוא לעבודה היתה חלק מהמלחמה הכלכלית בישראל.

„אני בא ממדינה ערבית ואני מכיר את אופיים. היו גם פועלים שקיבלו מכתבי איום. עכשיו, כשהם רוצים לבוא, אנחנו לא ששים לקבל אותם, בעוד שקודם אירגנו להם תחבורה, עכשיו אנו שולחים אותם לשירות התעסוקה, שיסתדרו בעצמם עם הסעה.

השירותים נפגעו, אבל זה חלק מהמלחמה. ואני מנסה להסתפק במה שיש ולדרבן את העובדים. הבעיה היא שרובם מוגבלים. היינו צריכים לסלול כבישים, לבנות גנון, גן משחקים, להמשיך עבודות ניקוי, מאור ברחובות. אבל כל זה כמעט הופסק, שלא לדבר על תכניות גרנדיוזיות כמו בית תרבות, מגרשי ספורט ובריכות שחיה".

אין שיכון לצעירים

באור־יהודה בונה אך ורק משרד השיכון וכיום הבניה איטית מאד. עולים ממשיכים לבוא, ויש תור ארוך של זוגות צעירים ומשפחות מרובות ילדים. „יש מועמדים לדירות המשרתים בצבא. כשיחזרו לא תהיה לנו בשבילם תשובה חיובית. אנחנו לא יודעים איך נעמוד לפניהם", אומר מר קוז בדאגה. „במצעי המפלגות בכלל לא מדברים על הבעיה, ונשלם על כך ביוקר. אני נגד טיפול של „כיבוי שריפות". צריך לפעול עכשיו. אלה המשפחות שמספקות כוח אדם לצה"ל.

„אין טיפול מתאים. לא קיבלנו שום הנחיות לטיפול בזוגות צעירים, באלמנות ויתומים, בנכים. וזאת בעיה. לאן נעביר אותם? יש כאלה שכתוצאה מפציעה קיבלו שיתוק. אין לנו דירות מתאימות בשבילם. אצלנו, אפילו קומה ראשונה זה על עמודים. לאן אקח אותם?"

א. שניברג, פקידה: „בלית ברירה דוחים תשלומים"

„תשכחי שאלמד בארץ"

חנות הצמר מלאה. נשים צעירות ומבוגרות ממששות חבילות אנגורה ואקרילן, בוחרות צבע, מבקשות הוראות סריגה, מודדות, משוות. נאנחות על המחיר שעלה. עונת הסריגה בעיצומה. אלו סורגות לילדים ולבעלים, ואלו לנכדים ולחיילים. צמר בצבע חאקי אזל. עתה סורגים כובעים באפור.

לדברי בעלת החנות, הגברת ברכה כהן, ניכרת ירידה גם בקניית צמר,
5 אור יהודה ימים ולילות — 1
יחסית לשנה שעברה. ברכה היא תושבת גבעתיים וזה 5 שנים היא עובדת באור־יהודה.

שלושת הגברים שלה עדיין מגויסים. „הבעל עובד קשה בחימוש. הבן הקטן נמצא שם, איפה שיורים, והגדול נמצא שם, איפה שיורים. ויש כאלה שיושבים בבית, בכלל לא קראו להם. זה ממש מייאש".

מכאיב לברכה ענין הדירות. „אני ילידת הארץ, דור 11 בארץ. וכשאני רוצה לרשום בן לשכון אני לא יכולה. אז זה לא מרגיז? שומעים את הרדיו, שומעים על תקרית, על פצועים. והלב יוצא. לא ישנים כל הלילה. אבל כשהולכים לסדר דירה — כלום. הבן הוא חובש קרבי, ואחרי המלחמה, בלי נדר, רוצה ללמוד רפואה. הוא אמר לי — תשכחי שאלמד בארץ. אין מקום בפקולטה".

בעיות חוזרות ועולות

בחורי סעיד, נהג מונית שהשתחרר לפני ימים מספר, עומד וממלא טוטו. בצבא נהג באמבולנס. העביר פצועים. עכשיו חזר לעבודתו, בתחנת מוניות לחיפה. הוא עובד שכיר ובהעדרו הגיעה המשכורת ממשרד הבטחון. „הגיע הרבה פחות כסף ממה שאני מרוויח. אבל איכשהו האשה הסתדרה. מצטמצמים. משלימים עם הכל. מה היא יכולה לעשות? יש ברירה?

בעיות סעד שנדחקו בעת המלחמה חוזרות ועולות. נשים, שחודשיים נשאו לבד בנטל המשפחה, מתחילות להרגיש בחריפות את עליית המחירים, את חסרון „השעות הנוספות" וה„ג'ובים הצדדיים". ובדירות קטנות מצטופפים ילדים, הרבה ילדים, ונערים והם השנתון הבא של צה"ל. אלה שיגוייסו מחר ומחרתיים. רבים מהם עברו את תיקי לשכת הסעד.

מר קוז מודע לחריפות הבעיה. „הפער הולך וגדל, למרות הטיפול. היתה משפחה עם 8 ילדים, עכשיו יש 8 משפחות עם 8 בעיות. המקרר והתנור בבית אינם מגשרים על הפער. הבחורים שלחמו יחזרו הביתה, ומה הלאה? הם רואים עצמם אחרת. הם ידרשו טיפול.

„כיום יש פחות עבודה. אנשים נוסעים פחות במוניות בגלל העלאת המחירים. לוקחים גם פחות „ספיישל". לפני המלחמה הייתי עובד עד 4 בבוקר. היום, ב־12 בלילה כבר אין אף אחד בכביש".

„צריך לרדת לעומק הבעיה, מבתי־הספר היסודיים. אבל כבר שם אין התחזוקה מתאימה. אין שירותים מעולים. אין כיתות טובות. ועם כל הקיצוצים הצפויים — מה יהיה?

„הנשק נהיה יותר ויותר מתוחכם, אבל מה עם הדור שיצטרך לשאת אותו מחר? המלחמה כבר עברה. השאלה היא מה צפוי לנו כעת מבחינה חברתית. האיש הפשוט לא איכפת לו אם קיסינג'ר בא או נסע. מעניין אותו מה מתרחש בפנים ועל זה צריך לתת את הדעת".

אף־על־פי־כן

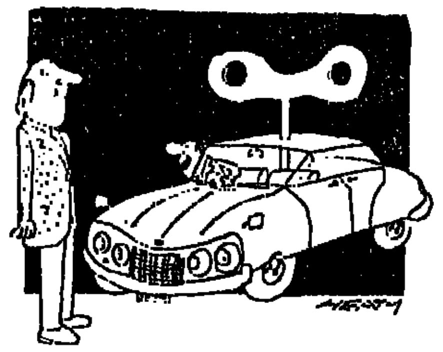

— וזהי תשובתי למשבר הדלק!...

...נוע תנוע!

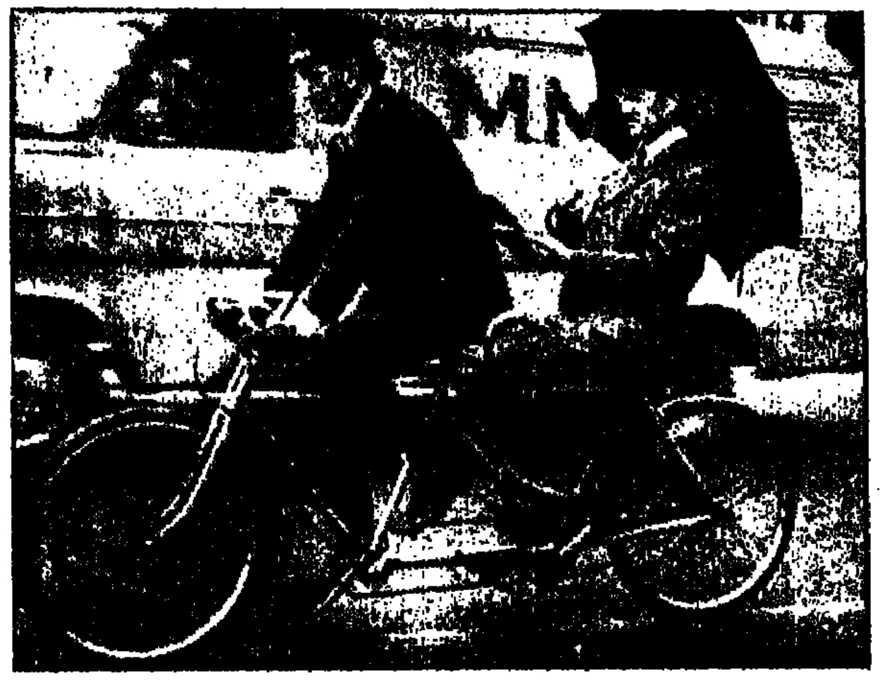

בריטניה: מחסור הדלק באנגליה החזיר רבים ל...אופניים. בתצלום נראה מנהל חברה לונדונית גדולה המעסיק נהג כיאה למעמדו הרם.

ענף חדש בעולם החתחון הבריטי התפתח בעקבות משבר הדלק: גונבים בנזין ממכוניות חונות. המשטרה ערה למצב והציבה מארבים עם מצלמות טלוויזיוניות.

הולנד: דרכי הולנד שוממות בימי א', שבהם נאסרה כל התחבורה [illegible] את מקום המכונית תפסה העגלה עם הסוס ולידה כלי התחבורה שנעשה [illegible] אירופה — האופניים

הודו: במקום כוח־סוס — כוח־שור: בעקבות המשבר העולמי [illegible] המחירים, נערכת בכלכותה תפנית שבה רתמו לפני המוניות שוורים. המפגינים מחו [illegible] המוטלים על הדלק.

ארה"ב: כוונות לא רומנטיות מונחות ביסודה של ישיבת „רומנטית" זו: מועצת מילווקי שבארה"ב מקיימת ישיבה לאור נרות דולקים. היו"ר, ג'ון קאלוויץ (מימין), אומר כי הכוונה לחסוך אנרגיה ולכן עשוית המועצה לקיים ישיבותיה בצורה זו

סחטנות הנפט הערבית העמידה את העולם בפני בעיה חמורה. המחסור באנרגיה גורם קשיים וצמצומים גם בתחבורה, אך אף על פי כן ולמרות הכל מוצאים „עצה" להתגבר והגלגלים נוע ינועו...

שוויץ: הפיל ובעיית המחסור בדלק: קרקס „קני" השווייצרי „מעסיק" את הפיל סנדרי כדי למשוך בעול — במקום הדלק החסר...

איטליה: טרמפ בכרכרה: לאיטלקים דמיון מפותח לפתרון בעיות התחבורה, שגרם המחסור בדלק: „טרמפ" מקורי בחוצות מילנו (למעלה) וכלי רכב הנקרא „אוטובוס הערירים", המופעל ברגלי הנוסעים (למטה)

— החום שלו: 38,5; הדופק: 120; הכנסה שנתית: 35 אלף... (שוויצר אילוסטרירטה)

התפוח שלא נפל רחוק...

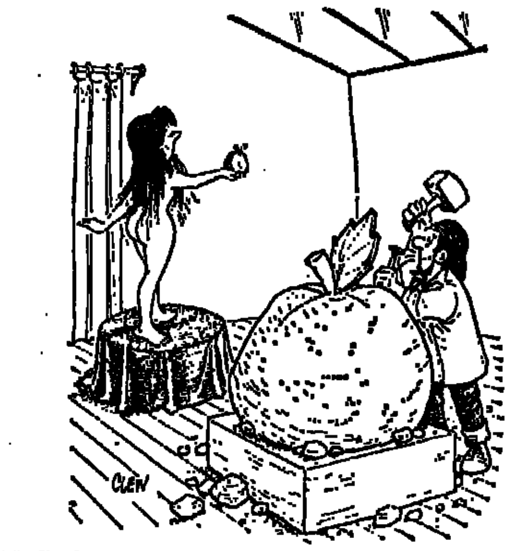

אשת חיל מי ימצא...

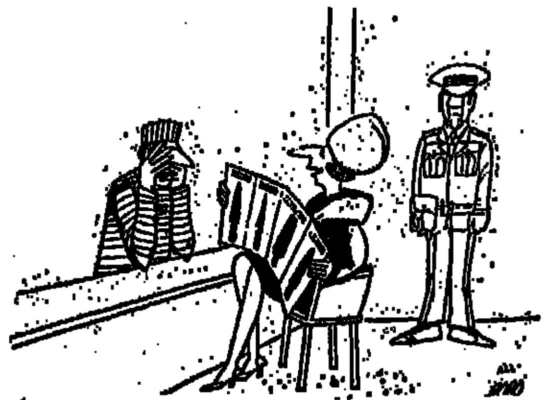

— לא הייתי בטוחה איזו פצירת אתה רוצה. לכן הבאתי אותי את תקטלוג... (וולטווכה)

— סליחה על האיחור בהגשה, אדוני. אנו סובלים ממחסור בכוח אדם. ראש המלצרים נלקח זה עתה לבית החולים כשהוא סובל מהרעלת קיבה...

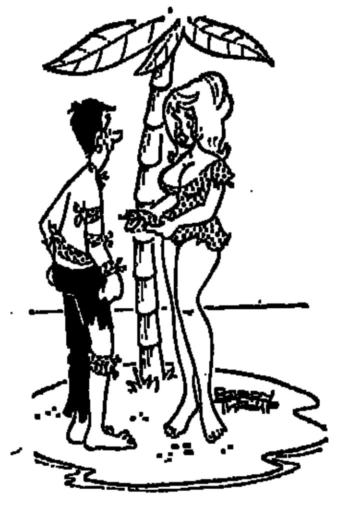

— מעולם לא ראיתי אדם שחותך את עצמו כל רגע, כמוך!...

— מצחיק מאד!...

— אם זה נסיון נואל נוסף להביא אותי לידי קנאה, דעי לך כי האירושין שלנו בטלים ומבוטלים!...

— ערב טוב, שכן יקר. האוכל לראות לרגע את הטליפון החדש שלך?...

— חטפת את אשתי, אה! ומה אתה רוצה ממני?! אולי השתתפות בצער?!...

— אני יודע, יקירתי, אני יודע שהוא אמר לקחת שניים־שניים ואני גם יודע שהוא אמר חיות...

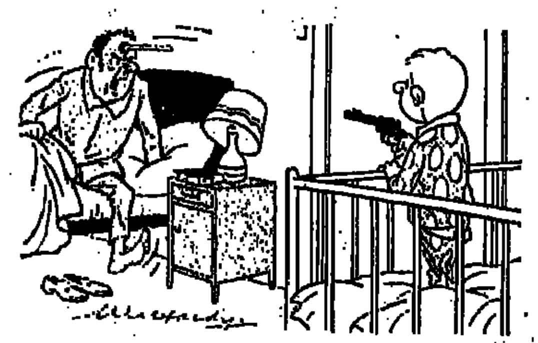

— אין אתה יכול לבקש לשתות כמו כל ילד אחר?!...

— מהרי יקירתי, בעוד שלוש דקות מתחיל "מאטש ספורט"!... (טי אתי אר)

SAALOM ALEICHEM

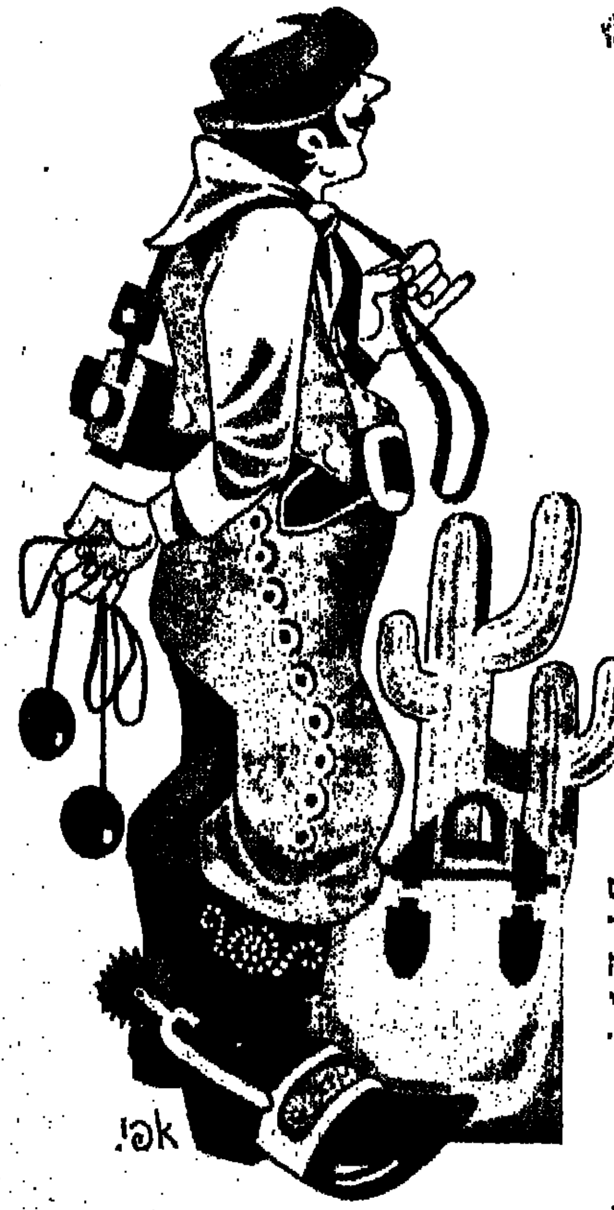

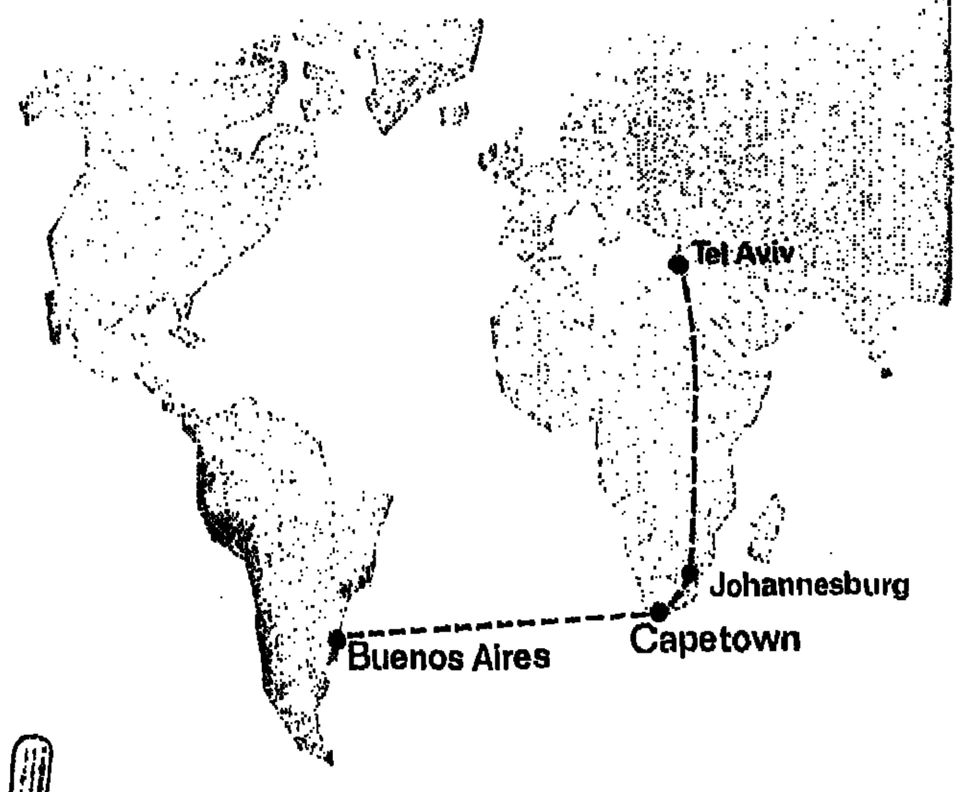

טוס לבואנוס איירס ובקר בדרום אפריקה. עכשיו אתה יכול לטוס לבואנוס איירס דרך יוהנסבורג וקייפטאון ללא כל תוספת מחיר. מקייפטאון אתה ממריא בשעה 12 בצהרים ומגיע לבואנוס איירס בשעה 4 אחה"צ. בדרכך אתה יכול לבלות מספר ימים ביוהנסבורג ובקייפטאון.

ואם אתה מעדיף להיות גם בריו דה זניירו ובאירופה הרי אינך חייב לחזור דרך דרום אפריקה. אתה תמיד יכול לחזור מבואנוס איירס דרך ריו דה זניירו ואירופה.

ובאם תרצה לטוס לבואנוס איירס דרך אירופה אתה יכול לשוב דרך קייפטאון ויוהנסבורג והדרך הנוחה ביותר לעשות זאת היא עם נתיבי אויר דרום אפריקאים ס.א.א ברח' שלום עליכם 5 ת"א.

לכן סאא (סליחה: סע) עם ס.א.א לארגנטינה ופנה עוד היום למשרדנו בת"א, לרחוב שלום עליכם 5 פינת רחוב הירקון או אל סוכן הנסיעות שלך המכיר גם הוא את הדרך החדשה לדרום אמריקה.

SAA

SOUTH AFRICAN AIRWAYS

תל-אביב, רחוב שלום עליכם 5, טלפון: 51844 57759

ילדים בונים „לגו". „לגו" בונה ילדים.

לגו הוא יותר מסתם משחק. לגו הוא כחומר ביד יוצר וערכו רב בפתוח דמיונו היוצר של הילד.

קח מספר אבני לגו והתחל לשחק בהן, הן מתחברות בקלות. הצורה מולידה רעיון בית בריכת שחיה, או אולי ג'ירפה.

אתה מתחיל לשנות ולנסות לשפר את הצורה הקודמת וכך משתנה גם הרעיון. לפעמים משתנה הרעיון הראשוני תוך כדי בניה, מה שמתחיל כצוללת נגמר כמו לויתן או דבר מה אחר שאינו חשוב כרגע, העיקר הוא שאתה הוא המחליט.

כשיש לך דמיון רב אתה זקוק למשחק רב תכליתי ובעל אפשרויות מגוונות לילדים דמיון עצום - ללגו אפשרויות בניה אין סופיות. השניים שייכים אחד לשני וגדלים יחד.

לגו הוא יותר מסתם משחק. לגו הוא מתנה אידיאלית לכל אירוע... לכל חג... לשנים ארוכות ואפילו לכל החיים.

חדש! בקרוב למכירה חוברת רעיונות לבניה של לגו.

LEGO

מפיצים:
סוכנויות קופמן בע"מ.
ת"א. החשמונאים 105.
טל. 268155/6.

גם בידור הוא תחמושת

מאת טלילה בן זכאי

היום, קובעים בצה"ל, הבדרנים חיוניים. לא ניתנים לחלפה, ממש „מיצרך חחודש"...

הביקוש גדול הרבה יותר מן ההיצע. 60 חוליות בידור הורכבו מבין האמנים, חלקם אנשי הצבא הסדיר אך רובם, חיילי מילואים ונשה מתנדבים. על אלה להקיף ארץ גדולה ורחבה מן החרמון ועד עדנייה.

בימי רגיעה ניתן להביא את הקהל אל המופע. היום צריך ההר לבוא אל מוחמד. לא מרכזים יחידות אלא שולחים את האמנים לשלושה מופעים ביום, גם אל הקטן במוצבים. מספר הצופים נע בין 10 ל־100 ובחמישה ימים בשבוע מבדרת חוליה כ־1500 חייל, כמספר הצופים באולם בעיר. לך „תכסה" בקצב כזה את כל הצבא!

בלהט המלחמה היו מופעי בידור בחינת מותרות. כיום הם משתלבים במאמץ להעסיק את האנשים הפרוסים בשטח, אוכלים חול או בוססים בבוץ שבועות וחודשים. כל יחידה רוצה „לקבל בידור" לפחות אחת לשבוע. אך זה בלתי אפשרי, אף לא אחת לשבועיים או שלושה. ההיצע אינו מספיק.

„חורשים" את הארץ

מדוע? מסתבר שענף הווי ובידור לא נערך בימי שלום לקראת ימי המלחמה, ומי שלא טרח בערב שבת לא יבדר בשבת.

אמנים שירתו כבדרנים במילואים כל ימות השנה. אך גם אז הסתפק הענף בתפקיד של „סדר־עבודה" המספק אמנים לפי הצרכים ותו לא. איש לא טרח להקים ספריית מערכונים, לרכז שירים ופיזמונים, להכין רשימת כל החוליות הניתנות להרכבת מבין האמנים, לחייב את האחרים להכין חומר לספק את צרכי צה"ל בשעת צורך.

ככל שהלחקות הצבאיות נעשו מפוארות ומורכבות יותר, חיממו את ה„אגו" של כל אלוף שהזמין את סולתה ושמנה של החברה התל־אביבית לבכורה העירונית ולא הסתפקו בצוותי־הווי קטנים ויעילים, נעשו תוכניותיהם בלתי־ניידות.

בפרוץ המלחמה התייצבו האמנים לשרות. זמרי פזמונים שובצו מייד וכן קומיקאים עצמאיים. יחידים מבין שחקני התיאטרון הרפרטוארי החליפו את שקספיר ב„המגמגמים" ויצאו לדרך. אחרים — ניצבו לפני שוקת ריקה. צה"ל לא ניפק להם ציוד אישי, פשוט לא חשבו על כך, ומי שלא היה לו משלו — נשאר בבית.

חלפו למעלה מחודשיים. 60 חוליות מיצו עצמן כמעט עד תום. האמנים „חורשים" את הארץ ומופיעים — על פי פקודות צה"ל האוסרות מופעי בידור בשבת — 5 ימים בשבוע. יום יום בשטח אחר. לילה לילה במיטה אחרת, אם בכלל במיטה.

כל חייל המוצב ביחידה מארגן לו את חלקת־אלוהים־הקטנה שלו אפילו במדבר, בטנק, בזחל"ם או באוהל. לאמנים אין פינה משלהם. הם צוענים. נתונים לחסדי היחידות המארחות למאכל ומשקה, לשינה ורחצה ולפריטי לבוש. נושאים עמהם את הציוד האישי והציוד הכללי.

הרגישות האופיינית לאמנים (הם ידועים כהיפוכונדרים) נעלמה אצל רובם לחלוטין. עליהם להיות מוכנים להופעה בכל תנאי: אחרי טיסה טלטלה או נסיעה של שמונה שעות, לפני או אחרי האוכל, בקור ובחום. הגרון חייב לעמוד בכך.

„זה די מזור לעמוד ב־9 בבוקר לפני 15 חיילים ולהצחיק אותם", הם אומרים. אבל מתרגלים. מאמינים שזה חשוב. ניזונים מהתגובות, מהצחוק, מחיאות הכפים, הטפיחה על השכם, השיחה המתגלגלת אחר־כך, הבקשות לשוב ולבקר, הסיכום של המפקד הקובע, כי זה נתן ליחידה „אויר" לכל השבוע ושיחרר אותה לשעה מן המתח הרב (קודם המתח הקשור בקרבות, עתה — מתח הבעיות הכלכליות).

החוליות סחוטות

אבל החוליות כבר סחוטות. כל אחת כבר הופיעה כ־150 פעם מאז תחילת המלחמה. האמנים נמאסו על עצמן! יש צורך להחליפן. אך אין במי. יש צורך לרענן את החומר שלהם. אך אין במה.

הבדרנים מביאים את החומר שלהם לצה"ל ו„שורפים" אותו לגמרי. החבריא כבר מכירים את כל הבדיחות, אם במישרין ואם מן הרדיו. אם לא יכתבו למענם חומר חדש, אם לא יעמידו במאים להכין אתם מערכונים, אם לא ילמדו שירים חדשים, הם פשוט „ייגמרו".

בכנס אמרגנים שנערך בשבוע שעבר נידונו בעיות רבות הקשורות בבידור בצה"ל. הפעילות הפרטית הופסקה ברובה (מלבד בימי סוף השבוע) וה„שוק" הפרטי עומד לפני התמוטטות המאיימת על הבדרנים באובדן פרנסה (לבד משחקני התיאטרונים הקבועים העובדים כל ימות השנה כשכירים, ונהנים עתה מהשלמת משכורתם הצבאית). יתר על כן, ללא התארגנות מחודשת ייסתם המעיין.

יש לזמן לשרות מילואים את כל ה„כוחות" המסוגלים לכתוב — תבעו האמרגנים. אולי כדאי אפילו להפסיק את המופעים השוטפים לשבוע־שבועיים, כדי לרכז את המאמצים בקליטת חומר חדש.

ועוד תבעו לבדוק שוב את רשימות האמנים ולקבוע כי עדיין לא נוצל ואיך אפשר להתאימו לחוליות הפועלות; למצוא דרך להפעיל יותר את התיאטרונים הציבוריים ולרכז את המופעים בנקודות שבהם אין קולטים טלויזיה או מקרינים סרטים; להפיק לקחים מנסיון העבר — הרבה כוחות מקצועיים מוכנים לתרום, וצריך לדעת איך להפעילם.

מי לא בא?

התקדמות מסוימת הושגה כשנמצאה הדרך לשלם למתנדבים שכר שווה לאנשי המילואים. כך, לפחות, יהיה להם מינימום של קיום. אמניות נשואות ואמהות לילדים מתקשות לצאת לשבוע שלם מן הבית. עתה נעשים מאמצים לשלבן בנסיעות קצרות יותר.

גם אמנים זרים מבקשים לבוא ולהקל מעט את המעמסה. הצרה היא שחלק גדול מהם לא מתאימים. ועדיין לא נמצאה דרך יעילה להתגבר על קושי זה.

לאמנים ישראליים המגיעים מחו"ל כאורחים לשעה, מתירים לחזור, שכן אין להענישם על שהתנדבו ובאו, אם כי במילואים נשמעות טענות שהם מנצלים את המצב לביקור חטוף המשמש מסע אישי של יחסי־ציבור.

אשר לאלה שלא טרחו עד כה להגיע הביתה (ביניהם אורי גלר, מוק בורשטיין, חדוה ודוד, חנן גולדבלט, הלנה הנדל, עליזה עזיקרי, רביעיית „איילון", שוקי ואביבה, אבי עופרים) אין חוק המחייב אותם לבוא, אך הפנקס פתוח והיד רושמת.

נראה, כי כמה אמנים אינם מסוגלים להבין כי הם מגוייסים וחלים עליהם חוקי צה"ל, גם אם הם „כוכבי צמרת" (מוצר התקופה שאנו מביטים אליה אחורה בחרדה). אפילו הם מופיעים בבגדים אזרחיים וחוזרים לבתיהם בסוף השבוע.

התנהגותם הבלתי־נאותה מכתימה לא רק את שמם, אלא גם את חבריהם למקצוע. הוא הדין ב„אלילי זמר" שלא התביישו להשתחרר משרות פעיל בצה"ל בטענות־שווא והיום נהנים מתנאים מיוחדים.

הסדרים ומחטפים

באחרונה נתפרסמו בעתונים מכתבי חיילים המתלוננים על כך שמאז תחילת המלחמה לא הגיעו אליהם אמנים. הדבר כואב לאמנים המגוייסים, אך הם מבקשים להבהיר שאין הדבר תלוי בהם. הם בסך הכל „ציוד" — מופיעים במקום שמציבים אותם.

הדבר תלוי בקציני החינוך בשטח. המשרד התל־אביבי איננו יכול לשלוט על כך. שולחים, למשל, 20 יחידות בידור לסיני ושם הן נחטפות על פי הסדרים מקומיים (או מחטפים) ו„לחץ" חזק יותר של קציני החינוך. „יש לנו הרבה יותר סיפוק כאשר אנחנו מופיעים לפני יחידות מבודדות, שלא מבוקרים" הם אומרים.

קציני החינוך בשטח צריכים ללמוד „לדרוש".

מרבים לדבר על בידור, ממעטים לגעת בנושא הווי ביחידות. תיכנון נבון של פעילות חברתית היה עשוי לפתור חלק נוסף מבעיות בילוי הפנאי — יותר סרטים, יותר הרצאות — ולמה לא קונצרטים של תקליטים?

מלב אל לב

לקראת חג־האורים, הבא עלינו לטובה, מוגש בזה לציבור מדריך מתנות, קניות ושירותים. בתקופה זו, יותר מאשר בכל תקופה אחרת, יש טעם מיוחד בקנית מתנה, קטנה או גדולה, לבית או ליקיריך.
חג שמח וקניה נעימה!

★ מדריך מתנות, קניות ושירותים לחג האורים ★

הפתעת חנוכה
החל ב־20.12.73
יום אירוח מלא
חינם
לנופשים 6 ימים

מלון עין בוקק
על שפת ים המלח

דואר נע ים המלח, טלפונים 057-86074, 86660, 86038, 86076

מחירים קודמים במרס בשבוע החנוכה
מבחר רהיטים מתוצרת אירופית
ומייצור מקומי.
מלאי מוגבל.
בית מרס, מרכז הריהוט הגדול
והמפואר ביותר בארץ.

בית מרס
תל אביב, הרצל 158 • רמת גן, הרצל 25.

הלהיט של החורף:
מבחר אקסקלוסיבי של מעילים ספורטיביים
לכל מזג אויר ולכל הזדמנות
(WEATHER COATS) לגברות ולגברים.
וכן בגדי חורף באיכות ובגיזרת מצקין הידועה.

מצקין MATZKIN
בתי האופנה בהתאם לתקציבך
ת"א, דיזנגוף 101/103, אלנבי 74, נחלת בנימין 44
חיפה, הרצל 37

המתנה האמיתית לחג החנוכה
הובר־הידיד האמיתי לכל המשפחה.
מכונות כביסה, שואבי אבק, מגהצים־
במוניטין בינלאומיים.
עם אחריות מלפורד הובר.

HOOVER
מפיצים בלעדיים: מלפורד ושות' בע"מ
תל אביב, נחלת בנימין 75, טל. 621956
ירושלים, שלומציון 11, טל. 231261
חיפה, המגינים 64, טל. 521980

בחג החנוכה כמו בשאר ימות השנה
יש רק גופאויד אחד
מורן גופאויד מכפר סבא

גופאויד

לגו, המתנה האידיאלית לחג החנוכה
לכל ילד וילדה מגיל 7 ועד 70.
המשחק המפתח את דמיונו היוצר של
הילד ומאפשר לו להבין את העולם
הסובב אותו.

לגו
מפיצים בלעדיים: סוכנויות קופמן בע"מ
תל אביב, החשמונאים 105, טל. 260155/6

מאורגן המגש ע"י פרסום מי־טל

■ הפרד שלמד לקפוץ ולצלול...

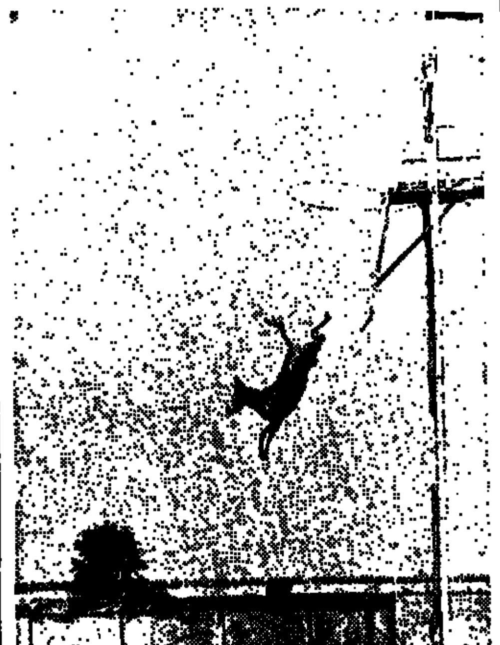

מיסורי, ארה"ב

לג'ון ריוורס מקמדנטון אשר במדינת מיסורי יש פרד, ששמו סו. הוא לא הסתפק בתכונות הטבעיות שפרד מחונן בהן בדרך־כלל, ולא נתקררה דעתו, עד שלימד אותו לקפוץ מגובה של 40 רגל (כ־13 מטר) לתוך מיכל מים בגובה 6 רגלים (כ־2 מטרים).

הפרד סו אומן לחיות קפצן־צוללן מאז בואו לאויר העולם. בעליו אומר כי הוא עושה זאת מרצון ואפילו בהנאה. נציגת החברה ל,,צער בעלי חיים", שנוכחה באחד מ,,הופעותיו", מאשרת, כי אכן, אין בכך משום ,,צער" לבעל החיים סו...

■ הצרה שקשה להיפטר מהם...

פאריס

הפתעה בלתי נעימה היתה מנת חלקו של בעל מכונית פריסאית: כאשר פתח את מכסה מכוניתו, מצא על מסנן האויר כרוך נחש בגודל של שלושה מטרים...

מכבי האש שהוזעקו, הצליחו לסלק את הנחש, שכפי שהתברר ברח מתערוכת נחשים ומצא את דרכו אל פנים המכונית.

באחרונה נהיו הנחשים ,,מכת מדינה" בצרפת, באשר לפי צוו האופנה האחרונה יש אנשים רבים שרוצים בהחזקת נחש בביתם מעין ,,סמל מעמד" חדש. סוחרי החיות דואגים לתעמולה רעשנית, באומרם כי הנחש זול יותר מהכלב (ב־300 פרנקים אפשר להשיג נחש של שלושה מטר); הוא אוכל רק לעתים רחוקות וממילא אין הוא גורם בעיות לבעליו. הצרה אתם רק, שכאשר נמאסו על מחזיקיהם קשה מאד להיפטר מהם...

■ זאטוטים בפארק...

גלאסגו, סקוטלנד

במבט ראשון הן נראות כמו שתי אמהות שירדו לפארק כדי שהילדים שלהן ייהנו מקרני השמש. אולם, לאמיתו של דבר אין מרי מוריי, בת ה־16, ,,אמה" של גור האריות טאפנס, אלא מטפלת בו מטעם גן החיות המקומי. היא יושבת יחד עם הגב' מוריין סים, אמו של אלכס בן ה־9 חודשים, שמגלה ענין רב ב,,קולגה" שלו, בעל הזנב והפרוות...

■ האורח נטה לא רק ללון...

מינכן

ב,,בוקר טוב" חביב קיבל הצעיר באחת המיסעדות במינכן את פניה של המנקה. ,,סוף סוף אני חופשי!"

הצעיר בן ה־27 בערך, הסביר לאשה הנדהמה, כי ערב לפני כן נרדם במסעדה וכנראה בעליה לא הבחין בו ונעל אותו בה. רק לאחר צאתו נסתבר כי האורח לא ישן, אלא היה פעלתני ביותר במשך הלילה. בקופה חסרו 4000 מארקים.

■ בעזרת השם וה..שכנה

שטוקהולם

בני הזוג אולוף ובריט לינדגרן־מאלמקויסט הודיעו על לידת בנם השני, באחד מעתוני שטוקהולם, בנוסח בלתי רגיל: ,,לבתנו הקטנה קארין יש, החל מאתמול, אח קטן שישא את השם קנוט. אנו מודים לאל הטוב ולאותה שכנה יקרה, אשר הפריעה לנו לישון במשך לילות רבים, בנגינתה על הפסנתר בשעות בלתי רגילות".

■ ,,יבוא" של חיות נדירות

סופיה

הבולגרים החליטו באחרונה להגדיל בצורה ניכרת את ,,מצבת" עולם החי שלהם, למטרות איכלוס היערות וציד כאחד. למטרה זו הם מייבאים באופן שיטתי חיות שנהיו אצלם נדירות ממדינות חוץ, לרוב מארצות הגוש המזרחי.

מהונגריה ומצ'כוסלובקיה הם מייבאים, למשל, מופלונים, מפולין תאואים, מפרס דישונים, מיפאן סוג מסויים של איילים, ומברית המועצות ראמים.

לפי סקירה שנערכה באחרונה באיזורים המיועדים של בולגריה, מצויות שם כבר 64 אלפי צבאים, 100 ראמים, 20 אלף חזירי־בר, מיליון וחצי ארנבות, וחיות רבות אחרות.

ארבע כנפות תבל

■ משרתם של אדונים נעלים

אנטוני ואלנטינו, שומר סף ונהג, מתגורר בהווילה מפוארת, נוסע במרצדס 600 וצבר כבר בגיל 30 רכוש של כמה מיליונים. ,,אינני משרת רגיל", הוא אומר בגאווה, ,,אני משרת־על".

הוא מסרב לקבל משרה קבועה. מי שרוצה לזכות בשירותיו יכול לשכור אותו רק לפי שעות או לפי ימים. הוא דורש בעד שעה שתי לירות שטרלינג ואף מקבל אותן.

עם מעסיקיו נמנים פראנק סינטרה, הנרי קיסינג'ר, הסינאטור יוברט האמפרי, ושחקן הקולנוע סמי דייוויס. עם רבים מנותני העבודה שלו מיודד ואלנטינו אישית. לקוחות רבים שוכרים את ואלנטינו יחד עם מכוניתו, בתוספת מחיר מתאימה — וזאת משום שהמרצדס שלו מצויידת יותר יפה ממכוניותיהם של רוב מעסיקיו המפורסמים. היא מרופדת פרווה ומצויידת בטלפון, בר ומקרר.

את מקצועו מכיר ואלנטינו על בוריו. הוא אורז מזוודות, מגהץ מכנסיים, מצחצח נעליים, ממלא תפקיד של מלצר, אך יתרונו המיוחד הוא: ,,הוא קורא מעיניו של המעסיק כל רצון וממלא אותו מיד".

■ רומן־קיר בהמשכים...

לונדון

כל שבוע מופיעה באחת התחנות של הרכבת התחתית בלונדון, זו של נוטינגהיל־גייט, מודעה גדולה, המכילה קטע חדש של רומן. המחבר הוא דויד קוקסהאד אשר הספיק לפרסם בעבר שני רומנים בדרכים המקובלות ועתה בחר בדרך חדשה זו ,,משום שהספרות אינה צריכה להיות ענין פרטי של יודעי סוד מעטים".

כל הקטעים הם בעלי אורך שווה ומסתיימים במנה של מתח המפתה את הקורא להמשיך בקריאה בשבוע הבא. ,,כל עוד ישנם אנשים המפסידים את הרכבת בגלל רצונם לקרוא את כרוזי, אפשר לחשוב את הנסיון כמוצלח", אומר דויד קוקסהאד.

■ החמישיה העליזה מסקוטליד

אירמאנדייל (סקוטלנד)

החמישיית בית בוסטוק, גדלה, ועתה התחילו הבעיות האמיתיות לאמם, הגב' לילי. לפי עצתו של פסיכולוג העוקב אחרי החמישיה, עושה האם כל מה שאפשר כדי שתתפתח אישיותו של כל אחד מהם בדרך עצמאית וכדי שיגדלו כ־5 אנשים שונים ולא כדמויות אחת שהועתקה כאילו בנייר־פחם.

הילד פול, היושב מצד שמאל, מעורר את קנאת אחיותיו משום שצעצועיו שונים מצעצועיהן; פאמלה, העומדת במרכז התמונה, אוהבת צפרונות צבעוניים אשר משאירים אדישות את הילדות האחרות.

,,צריך יהיה", אמרה הגב' לילי בוסטוק, ,,שכל פעם אפשר יהיה להפריד ביניהם. בינתיים הם כה קשורים זה לזה, עד כי הם מסרבים לאכול, כאשר חסר אחד מהם".

■ מה ששני אפסים מסוגלים לחולל...

צרפת

הראו, תראו מה ששני אפסים מסוגלים לעולל. מועצה מקומית בפרובינציה הצרפתית הזמינה כמות מסויימת של,, נייר טואלט, ליתר דיוק: 750 גלילים. אולם השד הקטן, החבוי כנראה בכל מחשב, חמד לו לצון והוסיף לתזמנה שני אפסים. התוצאה היתה בלתי נמנעת: המועצה הוצפה 75 אלף גלילי נייר ועתה אין יוצא ואין בא ואין יודעים מה לעשות עם העודף הגדול...

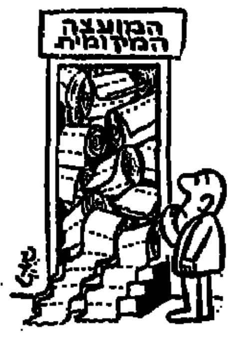

■ זה לא ,,קרקס"...

לוס אנג'לס

מה שנראה כאימון לקראת בניית ,,מספר" בהצגת קרקס, אינו אלא תרגיל יומי שמטרתו להביא את הפיל לידי כך, שאפשר יהיה לערוך לו מבחן יום־יומי מבחינה בריאותית כמובן.

זה מה שגיים וויטל, מגן החיות של לוס אנג'לס עושה: הוא כאילו אומר לפיל לפתוח את הפה ולהגיד אאאהה...

לפי מה שנראה בתצלום, הפיל מציית לו בהנאה...

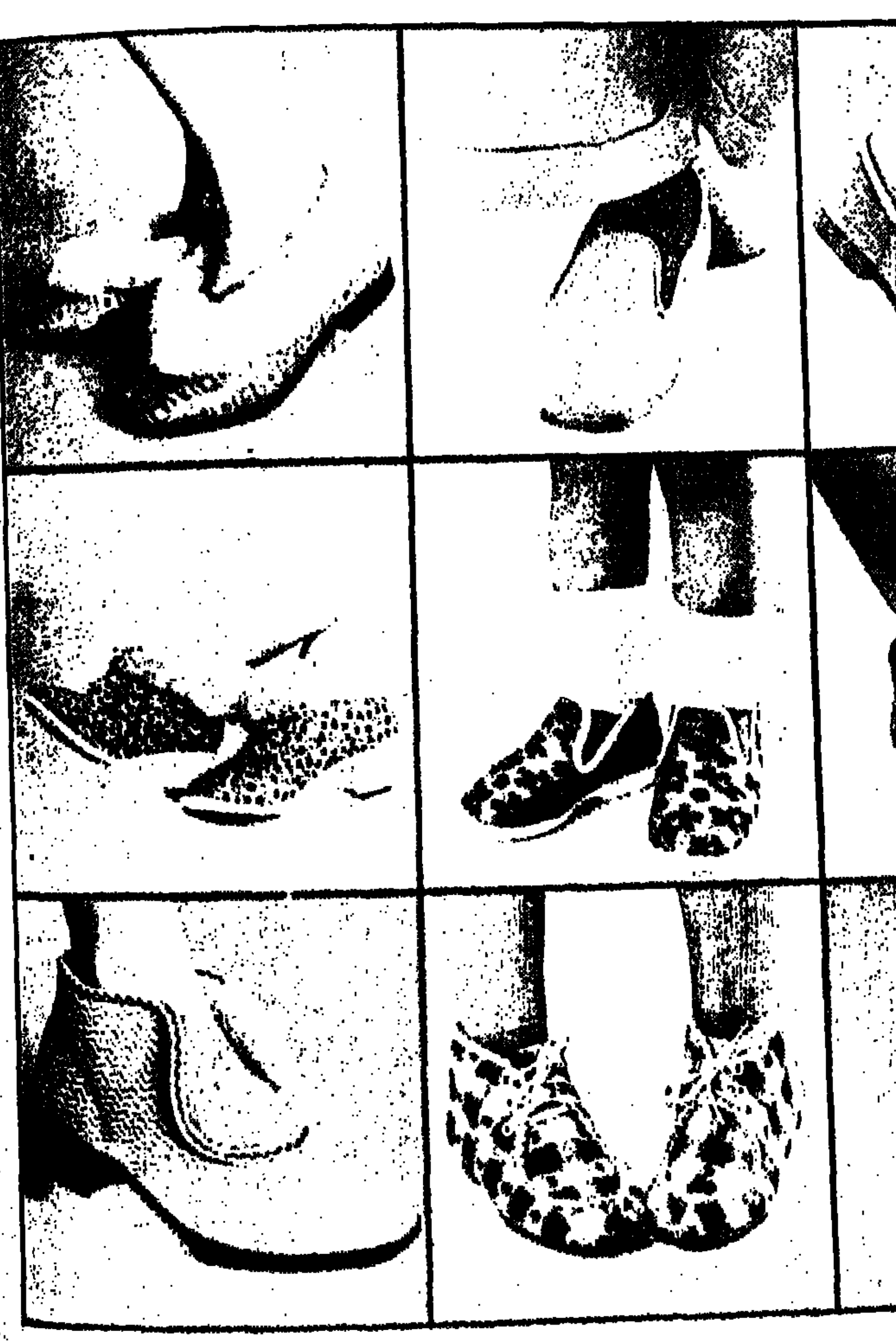

"המגפר" לחימום אישי

לכל אחד בכל גיל - חורף חם ונעים בנעלי "המגפר".
מבחר דגמים בגוונים שונים. לגברים, נשים, ילדים.
"המגפר" ערוכה לנעל טובה במחיר נוח.

המגפר

הנהג,
בחייך בדרכים אל תשכח לאסוף את החייל

וילונות מאיר
יעוץ אישי

בגדי הריון לאה
במבחר גדול, מחירים נוחים
נחלת בנימין 6, תל-אביב

שמלות הריון
חליפות, טוניקות, מכנסים ארוכים, סרפנים ושמלות ערב
MASHA ★ מאשה
תל-אביב, המלך ג'ורג' 4 א', קומה ב'.
פתוח כל היום ללא הפסקה טל. 282515

בגדי הריון אליבה

צה"ל בעקבות יהודה המכבי

(סוף מעמוד 11)

ומנס, ומתוך מלחמת-אחים משכו את פומפיאוס הרומי להתערב בענייניהם הפנימיים. גם לאחר שקמה מדינת-החשמונאים ההורדיאנית, שהיתה מרובת ברק כלפי חוץ, לא השכילו היהודים לחמרן ולנצל את האשראי שהיה בעולם הרומי כלפי עמנו — והלא היהדות היתה דת מוכרת בעולם זה.

העימות נגזר

„יתכן בהחלט שהעימות היה בלתי-נמנע, אך כדאי לציין, שכאשר החזיר יוליוס קיסר ליהודים את זכויותיהם, הוא הסתמך במפורש על הברית עם יהודה המכבי. „הנה כי כן", מסיים הפרופסור גיחון את משאו על יהודה המכבי, „כאשר יונתן אחי יהודה חידש את הברית עם רומי ועם ספרטה באה משלחת מספרטה והודתה על הרצון לחדש את הברית וסיפרה, כי עיינו בספרי-ההיסטוריה ומצאו בהם שהיהודים קיימים שם והם אם כן ,כשרים'. השיב להם יונתן, כי גם היהודים חיפשו הספריהם ומצאו שהספרטנים קיימים בהם גם הם איפוא ,כשרים'.

„מה פירושו של דבר זה? הזכרון ההיסטורי של שני הצדדים מצדיק את קיום הברית מפני ששני העמים — עמים ,נבחרים' הם. אך מצד שני יש כאן התנגשות בין שתי אומות, אשר כל אחת מהן רואה את עצמה כנושאת-הכותרת של היצירה האנושית. הרומאים ירשו את היוונים, אך אם כל העמים, משוללי רגשי-העליונות, יכלו להסתדר עם העוצמה הרומית — היהודים לא יכלו לעשות כן בגלל השקפת-עולמם הנבחרת. המירה להם, ואיפכא מיסתברא.

„העימות הוא איפוא מוכרח-ההתפתחות ולא ביהודה המכבי תלוי היה הדבר. הוא התגבר על המכבש ההלניסטי בתקופתו הוא, אך רצתה ההיסטוריה שבה-בעת יתן להלניזם, בלבושו הרומי, את האחיזה הראשונה באזורנו".

יהודית אופנת הריון
חיי נאה בשמלות הריון מהמבחר הגדול ביהודית
טיב ושרות מעולה
תל-אביב
רח' הכרמל 39
(בית שלישי מפינת אלנבי)
טל. 56980
פתוח כל היום

עוגה נפלאה גם בלי ביצה

למה לוותר על אפית עוגה טובה בעת מחסור בביצים? קמח אסם תופח מאליו הוא ידיד ותיק בביתך שבעזרתו אפשר להכין עוגות נהדרות גם בלי שימוש בביצים; והרי שני מתכונים מעניינים שסוד הצלחתם:

קמח אסם תופח מאליו

טורט תפוחי עץ
(ללא ביצים)

החומרים הדרושים:
1 חבילה קמח אסם תופח מאליו, 1 חבילה מרגרינה, 1 גביע שמנת או אשל, אבקת סוכר.

החומרים למילוי: 1 ק"ג תפוחי-עץ, 50 גרם צימוקים, 3/4 - 1/2 כוס סוכר, 1/2 כפית קינמון.

הוראות ההכנה:
לערבב את הקמח עם המרגרינה והשמנת (או אשל) עד קבלת בצק אחיד. לרפד 2/3 מהבצק בתחתית ובדפנות של תבנית משומנת, עגולה או מרובעת בעלת דפנות גבוהים ולמלא בתפוחי עץ שהוכנו לפי ההוראות שלהלן. לרדד את יתרת הבצק לעלה דק, לכסות את שכבת התפוחים, לדקור מלמעלה במזלג ולאפות בחום בינוני במשך 30 - 45 דקות. לפזר אבקת סוכר כשהעוגה חמה.

המילוי: לחתוך את תפוחי העץ לפרוסות, להוסיף סוכר לפי הטעם, להוסיף 2 - 3 כפות מים, לבשל בסיר מכוסה במשך כ־5 דקות ולהוסיף צימוקים וקינמון לתפוחים החמים.

עוגה עם ציפוי ריבה
(ללא ביצים)

החומרים הדרושים:
1 חבילה קמח אסם תופח מאליו, 1 חבילה מרגרינה, 1 גביע שמנת או אשל, 250 גרם ריבת פובידל או מישמש.

הוראות ההכנה:
לערבב את הקמח עם המרגרינה והשמנת (או האשל) עד קבלת בצק אחיד. לרפד 2/3 מהבצק על התחתית של תבנית-תנור משומנת (מרובעת וגדולה), למרוח את הריבה ולהעביר מעליה את יתרת הבצק דרך פומפיה בעלת חורים גדולים, לאפות בחום בינוני 15־20 דקות. אחרי שהתקררה, לחתוך למלבנים או משולשים.

כשר

שלחו 5 אריזות ריקות של מוצרי אסם לפי בחירתכם אל: אסם תל אביב, שרות שק נעול ותקבלו חוברת מתכונים חדשה (מס' 3) המוקדשת לעוגות

זה טוב - זה אסם

תמונות ממלחמת יום הכיפורים
דרושות תמונות ממלחמת יום הכיפורים — לפרסום
חשולח תמונה(ות) שתמצא(נה) ראויה(יות) לפרסום יקבל תשלום כולל בסך 10 לירות
טלפון 289176 מ־7—9

עשה כסף
אם הנך בעל המצאה מקורית (משחקים, יישום מכניקה ואלקטרוניקה)
פנה נא אל:
בר-דור
ייצוג ממציאים בינלאומי
תל-אביב, ת.ד. 1104
טל. 750398, 751048

שיפור הראיה
שיחרור העיניים מהמשקפיים, והפגת המתיחות של העיניים, על-ידי תרגילי עיניים והרפיה, תחת פיקוח מרופלם מאנגליה.
מכון ביוטס, תל-אביב 64382
רח' ישראליס 90, טל. 241316
שלח 3 ל"י רק בהמחאת-דואר, וישוגר לך ספר-הסברה לשיטה.

שמלתך ומעילך
יהיו מודרניים בפרוות מלאכותיות או טבעיות מכל הסוגים, גם לפי מטר
אצל
יהודה שורץ
ת"א, מונטיפיורי 49, פינת נחלת בנימין — רמב"ם
טלפון 56867
— היחידי בארץ —

לראות את האשה ואת הילדים...

מאת עזרא ינוב

חלפו חודשיים. שמש בוקר זורחת בארץ גושן כאילו זה עתה הגיע האביב.

ימי כוננות דרוכה שנכפו עלינו על ידי האויב. אתה מקיץ מלילה של שמירות בלתי פוסקות במשמרות, מצפה שכבר יקרה הדבר המותח את העצבים ימים על ימים. אתה כה דרוך, כה מצפה, ששוב לא יכול להיות גרוע ונעלה — מ ו ת.

מי יידע להסביר פירושה של המתנה דרוכה כל שעות היממה? אתה מביט במחוגי השעון הנעים לאיטם. אתה מנסה לחשוב לרגע: בתריסר שעות יכולת לרכוש עולם ומלואו. לשוב לראות את כל בני משפחתך... ומה עוד? לא כלום. רק זאת. לראות את האשה והילדים ושוב האשה והילדים. וגם את אמא. כן, גם את אמא...

* * *

אחר כך אתה נזכר באחים וקרובי משפחה וסתם ידידים. מקום העבודה שלך בעורף כה רחוק ובלתי־מוחשי עד שאתה מופתע ששוב אינו מעסיק אותך. ל„בוס" אין צבע ודמות במדבר החשוך והלילי. אתה צוחק למחשבה שהיו ימים בעבר באזרחות, כאשר חששת מתגובות הבוס ושאר הממונים עליך.

האויב הוא המוחשי יותר. כל מה שנותר מולך הוא האויב. אתה יודע כי במוקדם או במאוחר תתנגש אתו ואתה דרוך ומוכן לקראתו כפי שלא היית מעולם.

אין פחד. יש רק עצבנות שהדבר עוד טרם קרה. כל יום שחולף נדמה לך כיום שהלך לאיבוד. כי אם לא היום מחר, ואם לא מחר, מחרתיים.

אתה נזכר ביום אתמול שחלף עלינו ללא קרב אש. צלף מצרי פגע באחד מחיילינו ודובר צה"ל הודיע כי החייל נפצע קל. הוא עוד הוסיף: „כוחותינו השיבו אש".

* * *

כוחותינו השיבו אש. כמה אש — לא אמר. צא וחשב כמה אש הושבה בשל החייל הפצוע במשך אותן שלוש שעות הבאות. כמה כדורים יורה מקלע כבד? כמה כדורים בדקה? וכמה דקות יש באותן שלוש שעות? צא וחשב.

הבוקר מטשטש את המתיחות של הלילה. אתה מביט על עצמך ופורץ בצחוק. מה מכורבל אתה באלפי מכשירים הבאים להגן עליך — דפנות השריון ואפוד הקרב, וקובע הפלדה והנשק האוטומטי והתחמושת, השכמיה נגד הקור ומעיל הרוח וכובע הצמר של „הועד למען החייל" ומימיית המים. ואפוד הכדורים.

הכיצד עוד ניתן לזהותך כ„אבא של ילדיך וכיצד תכיר אותך אשתך?

* * *

מוזר, כל אשר אתה עושה כאן בשבילם אתה עושה. בשביל האשה, האם והילדים. האם זו הציונות ואהבת המולדת? נראה שכן. הכל מתקבץ לשאיפה אחת: לצאת נגד אויב לחסלו ובלבד שלא ליפול בידיו. למען תשוב בריא ושלם ליקיריך. לאשה, לילדים. לאם.

המחשבה שעדיין לא הספקת לצבוע את ארגז הרוח של הבית ולא תיקנת את תריס חלון חדר הילדים באה בעתות סגאי, בין כוננות לכוננות — כאילו כדי לתת טעם לציפיה.

עתיד בטוח!!
באחד מקורסי „מרים"
- * מודליסט(ית)
- * גזרן(ית) קונפקציה
- * חולצות ומכנסי גברים
- * ציירת(ת) אופנה
- * תופרת סלון
- * קורס לגזירה ותפירה של חודש
- * קורס לבגדי ילדות
- * הקורסים נפתחים ב־3.1.73
- * הזמיני פרוספקט לקורס גזירה בכתב

עולה חדש, ופטור ממס!!

BROTHER עדין מקבלת הזמנות עבור כל המוצרים, פנה לחנות הקרובה אליך לפי רשימת הכתובות לפרטים מלאים על זכויותיך בקנית מוצרים ללא מיסים. מחירים אלה בתוקף עד 31.12.73

מכונות כתיבה
ניידות וחשמליות בעברית לועזית וערבית החל מ־79 $ + 95 ל"י + מכס (גם ספרדיות ורוסית)

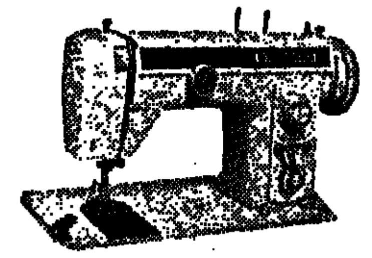

מכונות תפירה
מבחר דגמים, קלת משקל אחריות בין־לאומית ל־5 שנים. החל מ־129$ + 110 ל"י.

מכונות חישוב
מכונות חישוב אלקטרוניות עם חשמל, מטען או בטריות.

מכונות סריגה
דגמי אמפיטל ל־1974. החל מ־165$ + 130 ל"י הדרכה חינם.

brother

מוצרי איכות לבית ולמשרד

משרד ראשי: רח' המלך ג'ורג' 47, תל־אביב, טל: 233227. -

תל־אביב: רח' המלך ג'ורג' 62, רח' אלנבי 98 * חיפה: רח' הרצל 31 * ירושלים: רח' יפו 43 * הרצליה: רח' סוקולוב 16 * נתניה: תחנה מרכזית, ורח' הרצל 7 * ראשון־לציון: רח' רוטשילד 48 * באר־שבע: רח' הרצל 66 * אשדוד: אמפיסל, רח' שבי ציון 127 * חולון: רח' סוקולוב 66.
ואצל כל הסוכנים למוצרים ללא מכס

מצלמות? אצלנו יותר זול
פוטו סטריאו פספורט בן יהודה 8, ת"א

לב הזהב

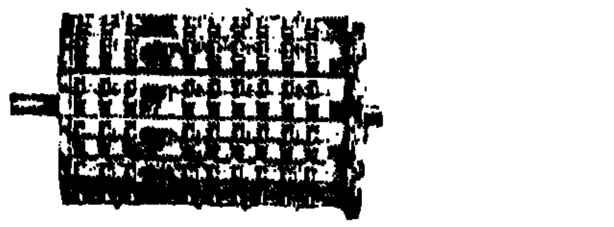

של בורר הערוצים
(TUNER)

מבטיח קליטה באיכות מעולה

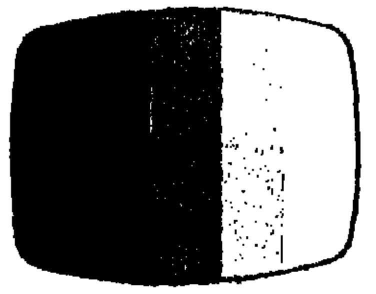

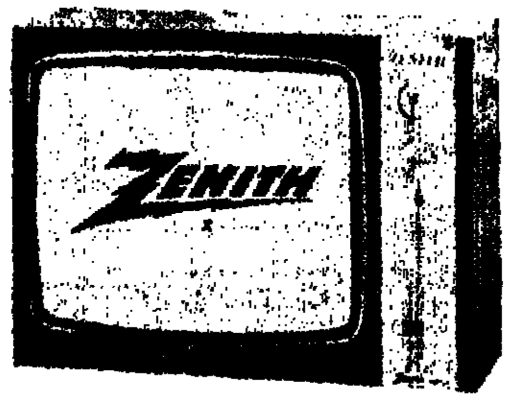

לב של זהב
הזהב משפר את הקליטה. ובזניט יודעים זאת.
לכן, לכל מקלטי הטלויזיה המשולים של זניט יש "לב זהב" - בורר ערוצים מיוחד במינו שבכל נו מגעיו עשויים זהב 16 קראט.

"לב הזהב" של זניט מבטיח אורך־חיים בלתי מוגבל וקליטה רגישה יותר. מסייעת לו מנורת מסך מיוחדת המאפשרת בהירות מקסימלית וקונטרסט שחור־לבן מירבי. למקלטי זניט - בכל המפלי תלת גודל, עם הארקה, הפזמר על בטיחות מפעיליהם, [illegible] חלק בלתי נפרד מאיכותם הגבוהה.
תוכלו להוכח בכל זאת בעצמכם בשתבקרו באולמי התצוגה שלנו ברחוב קרליבך 14 בת"א, בשדי המלכים 33 בחיפה או אצל כל אחד מהסוכנים המורשים של זניט בארץ.

ZENITH THE QUALITY GOES IN BEFORE THE NAME GOES ON

ספל קפה עם אלוף (מיל.) שמואל אייל

(סוף מעמוד 5)

חייליהם ושל אזרחיהם אפשר ללמוד מהמקרה הבא: כאשר כבר סיכמנו את עניין חילופי השבויים, הצענו להם שכעבור יומיים, ב־8 בבוקר אנחנו נביא באוטובוסים של 8000 השבויים המצריים לק"מ ה־101 והם יביאו באותה שעה את 240 השבויים שלנו לאותה נקודה. גאמסי צועק: „לא! לא!" או אמרנו: „מדוע לא? זה הרי הכי פשוט!" ואז, ככה, נפלט לו: „מדוע לא?! בגלל בעיות של מוראל". לקחתי אותו הצידה והצעתי לו שאנחנו נצבע את כל החלונות של האוטובוסים שלנו ואף אחד לא יראה מי נוסע שם, אולם הוא הביע דעתו שהחילופים יכולים להיעשות רק במטוסים וטיפין טיפין. הוא הציע סידור שחלפת השבויים תמשך למעלה מ־40 יום. לא הסכמנו. גם הגנרל סילאס־וו יצא מגידרו ומשלוותו: „אין הצדקה למשוך זמן רב כל כך!" לבסוף הוסכם על סיום ושיבצע תוך שש עד שמונה ימים. וכך היה.

—האם היו לך חששות במהלך ביצוע חילופי השבויים, כי המצרים לא יעמדו בהסכם?

היו לי אבל בסך הכל אני הייתי בין האופטימיס־טים והאמנתי כל הזמן שהם יעמדו בהסכם. קרה אמנם פעם או פעמיים, שבאותו יום לא הגיעו השבויים שלנו לפי ההסכם. והיתה בארץ לא מעט צווחה שמא יש בזה כדי ללמד על נסיגתם של המצרים מביצוע ההסכם. אולם בסופו של דבר המבצע בהצלחה רבה.

—האם אתה סבור, כי הגנרל גאמסי ישיב על מכתו של האלוף יריב במחווה של תודה או אולי ישלח לו את הקוראן בעטיפה של כסף?

נרקמו יחסים על רמה אישית בק"מ ה־101. קשה לי לקבוע אם היתה זו אפיזודה חולפת או תהיה לזה המשך. אני מאמין, כי אם תהיה התקד־מות בז'נווה, אפילו התקדמות מוגבלת בנושא של הפרדת הכוחות, ישיב גאמסי בדרכו שלו על ברכתו של יריב.

„עוד ניפגש - אבל לא עכשיו"

בפגישה שלפני האחרונה נטה גאמסי להתלוצץ. יריב אמר לו: „תשמע, גנרל, אני מקנא בך. תראה כמה טוב לך. אנחנו נפרדים ואחרי שעה של נסיעה אתה כבר בקהיר. אתה הולך לדבר עם הנשיא שלך. הוא שומע. נותן לך החלטה ואתה שוב מוכן לפגישה הבאה. ואני? שעה אני צריך לנסוע, אחר־כך במכונית, ואני צריך לדווח לרמטכ"ל ולשר הבטחון ולממשלה ולוועדת חוץ ובטחון. כל זה לוקח זמן. ולך כל כך קל". אומר גאמסי: „לא בדיוק כך. גם אצלנו יש דרגים שונים. נכון שאין לי שום קושי להביא את כל הבעיות אל הנשיא. ואני מקבל ממנו תשובות. אבל גם אצלנו זה לוקח זמן". ואז אומר לו אריליה קצת בבדיחות הדעת: „אתה יודע מה? בוא נקצר את התהליך. תבוא לבקר בארץ, תקבל טיפול מצויין. אנחנו נהיה אחראים לבטחונך. נפגיש אותך עם דרגים גבוהים של הממשל שלנו ונגמור הרבה יותר מהר". אומר גאמסי: „הסידור הזה טוב גם להיפך. בוא אתה למצרים". ואריליה קם, ניגש אליו ואומר: „בסדר! עכשיו! בוא ניסע!" גאמסי בא קצת במבוכה, לקח לעצמו שהות של שניות אחדות ואמר: „לא, לא עכשיו. עוד תבוא. גם אני אבוא. עוד ניפגש". אבל זה היה יוצא דופן אצלו. בדרך כלל הוא לא נתפס לרוח כזאת של התלוצצות וידי־דות.

אותה מיילדת

הרבה יותר ידידותי היה הבריגדיר שאריף. לא אשכח אף פעם ביקור של הרס"ר המפורסם ויקטור, שהגיע אל האהל בק"מ ה־101. ויקטור הוא יליד מצרים ועד מהרה התברר כי גם הוא וגם הבריגדיר שאריף נולדו בעיר איסמעיליה. הם שוחחו ביניהם בניב מיוחד, שהיה מקובל, כנראה, באיסמעיליה. מלה פה מלה שם והם כמעט נפלו זה בזרועותיו של זה. מה קרה? מיילדת יהודית אחת חיתה באיסמעיליה והיא יילדה גם את אמו של ויקטור וגם את אמו של הבריגדיר שאריף. הם היו שרויים בשיחה זמן ממושך ונהנו מאוד מחברתו של זה.

— אחרי הפסקת השיחות ובהרהור שני, האם לא יכולנו להגיע עם המצרים להסכם על הפרדת הכוחות, בלי להעביר את הנושא לוועידת ז'נווה?

שני הצדדים רצו בהפרדת הכוחות. אני מאמין כי גם המצרים רצו בהמשך הדיונים, כדי לצמצם את הסכנה של חידוש המלחמה. אבל בשלב מסויים הבין גם הגנראל גאמסי, כי הכרח הוא להעביר את הנושא לוועידת ז'נווה. בשלב מסויים כאשר המצ־רים הגישו את תביעתם לנסיגה ישראלית עמוקה, של כמה עשרות קילומטרים, לעומת הצעתנו לסגת עשרה קילומטר מהמקום שכוחותינו נמצאים בו ברגע זה, אמר גאמסי: „מה שאתם מציעים לנו הוא בהחלט לא מספיק. הכוונה שלנו היא לפתוח את תעלת סואץ. ולא רק לפתוח אלא גם להרחיב אותה ולהתאים אותה למעבר מיכליות גדולות, כפי שהזמן החדש מחייב. לשם כך עלינו להעביר לצד המזרחי של התעלה רבבות פועלים וכלי עבו־דה. אנחנו אחראים לגורלם של הפועלים האלה ואיננו יכולים להסכים, שהם יהיו בטווח התותחים שלכם. אם המו"מ בז'נווה לא יצלח, אתם יכולים להחליט על חידוש המלחמה וכל הרבבות האלה יימצאו אז בסכנה גדולה. אנחנו זקוקים לרצועה של 10 ק"מ מזרחית לתעלה כדי להחזיק בה את הפועלים וכלי העבודה. ואנחנו זקוקים לרצועה נוספת של 10 ק"מ להחזיק בה כוחות צבא. חוסף לזה את הצורך לשים חייץ של כ־15 ק"מ בין הכו־חות שלנו ושלכם — ואתה מקבל את הצורך שאתם תיסוגו, בשלב הראשון לפחות ל־35 ק"מ". את הטיעון הזה, כמובן, לא יכולנו לקבל. גם כאשר גאמסי אמר פעם, שכאשר נגיע לשלום תהיה תעלת סואץ פתוחה לחלוטין בפני אניותיה של ישראל.

— לסיכום, האלוף אייל, לפי הערכתך: האם מינויו של גאמסי מקרב את סכנת המלחמה או מרחיק אותה?

אגיד רק זאת: המינוי מבטיח לסאדאת שליטה הרבה יותר טובה בצבא שלו. אם לא ייצא לתקוף — מינויו של גאמסי כרמטכ"ל נותן לו יותר אורך נשימה כלי להסתכן בתסיסה בקרב הצבא ובלחץ לשנות את החלטתו. גאמסי הוא גנרל מנצח. הוא תיכנן את הצליחה. הוא יכול לשבת בשקט והוא פטור מן החובה לנקות את עצמו מאשמת הכישלון המצרי בסוף המלחמה, על־ידי לחץ על הנשיא סאדאת לתת הזדמנות נוספת, כדי להוכיח את עוצמתו של הצבא המצרי.

לשירותך - יתרונות
המכון הישראלי לשפות
המשמש כמרכז
לימוד שפות לקצונת צה"ל
ולעובדים בכירים במשרדי
הממשלה, מפעלים וחברות

* ביה"ס לשפות היחיד בארץ שברשותו מעבדה לשפות מסוג Audio Active Comparative המאפשרת לך ללמוד בכל שעה פי 5 יותר אנגלית וכל שפה לועזית.
* ביתות לימוד בשפות: אנגלית. צרפתית. ערבית. גרמנית. ספרדית. איטלקית. עברית ועוד.
* לבחירתך לימוד בקורס רגיל. לימוד אינטנסיבי. שיעורים פרטיים. לימוד אינדיבידואלי במעבדה ומעבדה אישית בהשאלה.

בתל־אביב יפתחו הקורסים הבאים:
* אנגלית בכל הרמות בכתות בוקר, אחה"צ וערב ב־23.12.73
* אנגלית לטוריסטים בכתות אחה"צ ב־15.1.74
* צרפתית לתלמידי בתי ספר בכתות אחה"צ ב־15.1.74
* צרפתית למתחילים בכתות בוקר, אחה"צ וערב ב־16.1.74
* הכנה לאוניברסיטה בכתות בוקר ואחה"צ ב־17.1.74
* ערבית מדוברת בכתות בוקר, אחה"צ וערב ב־21.1.74

בחיפה יפתחו הקורסים הבאים בכל שעות היום:
* אנגלית הכנה לרמה 1 ב־[illegible]
* אנגלית ברמה 1 ב־[illegible]
* אנגלית ברמה 2 ב־[illegible]
* אנגלית ברמה 3 ב־14.1.74
* אנגלית ברמה 4 ב־14.1.74
* אנגלית ברמה 5 ב־17.1.74
* אנגלית ברמה 6 ב־17.1.74
* צרפתית למתחילים ומתקדמים ב־13.1.74
* גרמנית למתחילים ומתקדמים ב־16.1.74
* עברית למתחילים ומתקדמים ב־17.1.74

מועמד לאוניברסיטה!
עבורך אנו עורכים קורס הכנה בהתכתבות למבחני הכניסה באנגלית במקום ובזמן הנוחים לך
מאחורי הקורס עומדים אנשי אוניברסיטה היודעים בדיוק מה אתה צריך לדעת כדי להתקבל אליה.

לקבלת פרטים לקורס בכתב
לכבוד המכון הישראלי לשפות
ת.ד. 4068 רמת־גן
נא לשלוח אלי פרוספקט בלי התחייבות
שם ....
כתובת ....

מכון ישראלי לשפות
תל־אביב: אבן גבירול 53, טל. 7[illegible]
חיפה: נורדאו 53, טל. 667040

Max Factor
השפתונים החדישים של מקס פקטור עכשיו בישראל
California Sun Sticks

אין־סוף גוונים במחירים מפתיעים!

גוונים של תות, קורל, בורגונדי, מנגו, טנג'רין... גוונים עזים, חמים, עירניים...
בחרי לעצמך את הגוון שלך!
לבחירתך גם לקות מקוריות של מקס פקטור בגוונים אותנתיים תואמים.

מוצרי מקס פקטור - עדיין במחירים מוזלים - להשיג בפרפומריות מובחרות.
יבוא והפצה: חב' נורית בע"מ.

בוטיק למידות גדולות
שמלות חליפות מעילים
מבחר גדול
דגמים חדישים בגודלים עד 54
אופנת זייפר
תל־אביב
רח' בן־יהודה 102

בית הורים
ומחלקה לחולים כרוניים
רמת טבעון
חברה ישראלית — קנדית בע"מ
קרית טבעון
רח' החורש 23־25
טלפון 931229
ת.ד. 1026 קרית טבעון
מזמין הורים ליהנות מ־:
* גן מרווה
* בניין חדיש עם כל השכלולים
* הסקה מרכזית
* פעמון ליד כל מיטה
* השגחה רפואית 24 שעות ביממה
* פעולות חברתיות ותרבותיות
* מכון לפיזיותרפיה
* ריפוי בעיסוק
* מטבח כשר ודיאטטי
אנו שולחים פרוספקט לפי הזמנה.

ביה"ס לגזירה ותפירה
נפתחים קורסים חדשים
ההרשמה מ־3 אחה"צ עד 7
איינשטיין
תל־אביב, רחוב פינסקר 9

מס' 1 בחימום
תנור אויקל
מבחר דגמים בסיגנון קלאסי ומודרני
סוכנים בכל רחבי הארץ.
עם תנור אויקל בבית, החורף נשאר בחוץ
אויקל בע"מ
הנדסת חימום ואיוורור
ת"א, רח' פינסקר 70
טל. 283236־7־8

מכירה ופרטים אצל סוכנינו

תל־אביב: אויקל, פינסקר 70, ת"א, טלפון 283236/7/8
חיפה: למפל, מוריה 126, טל. 241200
ירושלים: גלעדי, ריבלין 8, טל. 227988
ק. שמונה: עזרא, איזור התעשיה, טל. 40157
צפת: ציוני ממן, ירושלים 73, טל. 30496
טבריה: „כלי" אלחדיף 1, טל. 20602
עפולה: ברס, הנשיא 7, טל. 22863
נהריה: אלישע, מרכז מסחרי 17, טל. 920139
עכו: פלג, רח' הרצל 18, טל. 911966
קרית מוצקין: פלג בע"מ, שד' ההשופטים 13, טל. 732323, 717349
קרית טבעון: פישר, אלונים 87, טל. 93 4444
פרדס חנה וכרכור: מושונוב, טל. 77349
נתניה: מיקי, הרצל 39, טל. 23097
חדרה: שוייצר, טל. 22112
רמת־גן, בני־ברק, גבעתיים וקרית־אונו: נוטמן, עוזיאל 110, טל. 746838
פ"ת: זמיר, ברקוביץ 4, טל. 913646
כפר־סבא: כהן, וייצמן 84, טל. 923916
רמת־השרון ונוש תל־מונד: סיגנל, רמת־השרון, סוקולוב 60, טל. 776661
הרצליה, ראשון לציון, רחובות: אחים צור, טלפון 777118
גדרה, אשדוד, אשקלון וקרית־גת: בולקה, טלפון 051־91107
באר־שבע והדרום: שלח, מסד' אוניקו, טל. 2167
ערד: אזרי יצחק, השלוה 14, טל. 97431
נווה־מונסון: א. חנאי, טל. 756158
לאנשי ההתיישבות העובדת, קניה בארגוני הקניות הארציים.

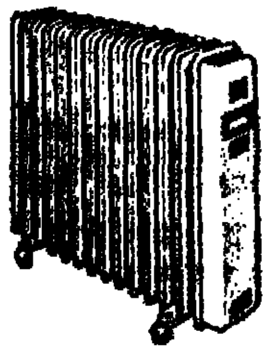

בן. א. כץ
אבן־גבירול 51 תל־אביב
טלפונים: 263508, 266412
* רדיאטורים שמן
* אוגרי חום
* תנורי חימום,
* גז, נפט, חשמל
וכל מוצרי החימום והחשמל הביתיים
מבחר עצום של תוצרת חוץ והארץ
לעולים חדשים בתנאים מיוחדים.

מוזיאון ישראל, ירושלים

אירועי השבוע

יום ג' 25.12 4 ו־6 אחה"צ — מועדון לסרטים אמנותיים „הקמצן" — מבוסס על דיקנס.

יום א' 30.12 4.30 אחה"צ — קונצרט — „הטוחנת חיפה", מאת: פרנץ שוברט, ג'רום ברי, בריטון ; יהונתן זק, פסנתר.

כרטיסים : ב„כתנא" ובערב הקונצרט במוזיאון. כל ההכנסות קודש לועד למען החייל.

תערוכות

מדור לחותמות עבריים ע"ש ד"ר נורמן פ. שנקר.
הנרי מור — גולגולת הפיל (אולם כהן).
ארץ הבובות (אולם וינשטיין).
הטריאנלה הבינלאומית הראשונה לצילום (אולמות ספרטוס, גולדמן־שוורץ, ספריה).
כתובות מספרות — תערוכה מיוחדת ברוקפלר.

מוצג מיוחד

דף מתוך כתבי־הקודש של גוטנברג, הודפס במגנצא (מיינץ), 1452—1455 בקירוב. מתנת מר וולטר נ'ייקובסון ורעייתו, שיקאגו, 1973.

שעות ביקור

יום א', ג', ד', ה'	10 לפנה"צ — 9 אחה"צ
יום ג'	10 לפנה"צ — 6 בערב
יום ו', שבת	10 לפנה"צ — 2 אחה"צ
רוקפלר : א'—ה'	10 לפנה"צ — 4 אחה"צ
ו', שבת	10 לפנה"צ — 2 אחה"צ

לחיילים כניסה חינם.

ארכיון הרפרודוקציות משאיל תערוכות נודדות, רפרודוקציות ושקופיות. כל יום בין השעות 8 בבוקר — 3 אחה"צ.

ביום ג' 25.12 — חנוכה — מוזיאון ישראל ורוקפלר פתוחים לקהל חינם.

אבוקדו עם סחוג־תענוג

אני אוהבת מאכלים פיקנטיים והסלט שאני מכינה טעים ופיקנטי — ממש תענוג.

סלט אבוקדו פיקנטי

חוצים את ה... לאורכם ומוציאים כפית את בשר האבוקדו... קצת בצל קצוץ... מלח וסחוג לפי הטעם. אפשר להוסיף...
שלחו גלויה אל מועצת הפירות, רח' החשמונאים 119 תל־אביב. תקבלו חוברת מתכוני אבוקדו.

אבוקדו רב־און, בתיאבון

ישר מהמלאי !!

א. רובינסקי
ת"א בכר המושבות 6, החשמל 3, טל. 621006
פתוח מ־8—14 ; הספקה מהמלאי
מפיצים: AMERICAN STANDARD • KOHLER • POZZI

פאות לגברים מכל הסוגים

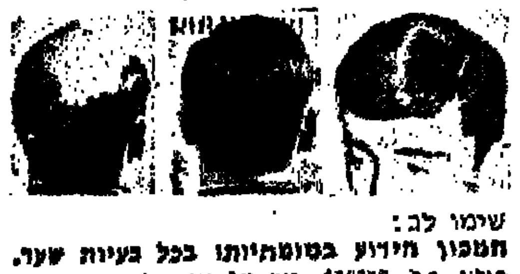

שימו לב :
תמפון מידוע במומחיותו בכל בעיות שער.
רולף, ת.ד. 35779, פנה אל תרמו להתייעצות חינם.

מעונין ליוצג מוסד ישראלי לחקר הסרטן, מחלות לב או עיניים קנים או מתוכנן.
יש לי נסיון של שנים רבות וכן קשרים ל... לגיוס כספים עבור הנ"ל בארה"ב
Bernard Grossman
... 4th Street
..., N.Y. 11219

הנהג. בחיותך בדרכים אל תשכח לאסוף את החייל

מערכת סטריאו?
אצלנו יותר זול !
פוטו־סטריאו מסמורט
רח' בן־יהודה 8, ת"א

למד אנגלית השנה ! אתה זקוק לאנגלית !

גם אתה תלמד אנגלית בקלות ובמהירות בעזרת „השיטה הטבעית"

רבים המקצועות והמשרות הדורשים ידיעת אנגלית. השיטה הטבעית תלמד אותך אנגלית ובכך תתן בידך את המפתח לאפשרויות נרחבות בעבודה ובלימוד, בחיי החברה והתרבות. בקריאה ובדיבור. כדי להתחיל בקורס אתה חייב לדעת את הא"ב האנגלי.

„קבלתי ... את התוכנית ...", אריה ...

בשיטה הטבעית תרכוש בקלות ... קריאה, כתיבה ודיבור אנגלי ... יותר מ־1,000 אנשים רכשו ידיעת שפה בשיטה זו.
דמי הלימוד זולים ואפשר לשלם גם בתשלומים.

גזור ושלח עוד היום את התלוש אל „השיטה הטבעית", ת.ד. 4351 תל־אביב. חוברת הסברה מפורשת מוכנה לשלוח אליך חינם.

אל : „השיטה הטבעית" — ... ת.ד. 4351 תל־אביב.
אנא שלחו לי, מיד חינם וללא כל התחייבות, החוברת „השיטה הטבעית" — חוון ...
לידיעת אנגלית.
שם : ______
כתובת : ______

השושבינים והיריבים בז'נווה

(סוף מעמוד 2)

הוא מכיל תעודות ופירסומים רשמיים שונים. אנו מוצאים בו גם שורת נאומי גרומיקו באו"ם. אך „נעלמו" נאומיו (ו־בן הופעותיהם של נציגים סובייטים אח־רים) בשנים 1947—1949 בשאלת ארץ־ישראל, שבהם הובעה תמיכה בישראל הוקעה התוקפנות הערבית נגדה. בספר נכלל כמובן נאומי גרומיקו בשנות־החמישים ואילך, שבהם דיבר בגנות ישראל.

ולאדימיר וינוגרדוב
מ"מ ראש המשלחת

ב־6 באוקטובר 1937, יום פרוץ מלחמת יום הכיפורים, מלאו בדיוק שלוש שנים מאז פורסם בעתונות מצרים — בהבלטה רבה — דבר מינויו של ולא־דימיר וינוגרדוב כשגריר ברית־המועצות בקאהיר. הוא בא לכהונה זו במקומו של סרגי וינוגרדוב, השגריר הסובייטי שמת כמה שבועות לפני כן.

את הדרך שעשה ולאדימיר וינוגרדוב בקאהיר מאז החל לכהן שם בתפקידו היטיב להגדיר הוא עצמו בצאתו מפגישה עם הנשיא סאדאת בתחילת המלחמה. הוא אמר אז למוחמד חסנין הייכל: „שלוש שנים חלפו מאז הוצבתי כאן. היו ימים מרים והיו ימים מתוקים. אך פגישתי עם סאדאת היתה פיסגת הקריי־רה שלי בקאהיר".

ועורך „אל־אהרם" הוסיף משלו, כי מעולם לא ראה אדם „מאושר כמו ה־שגריר הסובייטי בקאהיר בצאתו מפגי־שה עם הנשיא סאדאת".

לפני התמנותו כשגריר שימש ולא־דימיר וינוגרדוב אחד מסגני שר־החוץ הרוסי. באותו תפקיד בוודאי היה מ־ראשי האדריכלים של המדיניות הסובייטית במזרח התיכון — המדיניות שהוליכה ל„פיסגת הקריירה" שלו במלחמת יום־הכיפורים...

איסמאעיל פהאמי
ראש המשלחת המצרית

איסמאעיל פהאמי, ראש משלחת מצ־רים בוועידת ז'נווה, נחשב לאחד מ־בכירי הדיפלומטים המצריים עד למינויו לשר החוץ לפני פחות מחודשיים, נחשב ל„כוכב עולה" בשירות החוץ המצרי.

בן חמשים ואחת, בוגר הפקולטה למס־חר באוניברסיטת קאהיר, הצטרף למש־רד החוץ המצרי ב־1946, כיהן בתפקי־דים שונים במחלקות המשרד ועד שנת 1971 היה שגריר מצרים באוסטריה. אחר כך נתמנה סגן שר החוץ המצרי והתבלט כ„איש מספר שניים" במדיניות החוץ של מצרים.

במאי 1972, בסימפוזיון מטעם מערכת „אל־אהראם", מתח ביקורת חריפה על ידידות בריה"מ כלפי מצרים והושעה בי־גלל כך לתקופת־מה מעבודתו. יש סבו־רים כי זו היתה השעייה למראית עין, שכן לעבור חודשיים בלבד החליט סא־דאת לגרש את המומחים הסובייטים מ־מצרים.

פהאמי חוזר למשרד החוץ. במאוס השנה נתמנה שר התיירות בממשלת מצ־רים ויצא בשליחותו של סאדאת לאוס־טריה כדי להעביר לקאנצלר האוסטרי, קרייסקי, את הערכת ממשלתו על התח־נה לסגור את מחנה העולים בשנאו.

ב־1 בנובמבר מינה אותו הנשיא סא־דאת לתפקיד שר החוץ תחת מוחמד חסן א־זיאת, בהניחו כי בנסיונו ובכישוריו יוכל לטפח את הקשרים עם ארה"ב ובו בזמן לשמור על ידידות קאהיר־מוסקווה.

עבד אל מונעים אל־ריפאעי
ראש המשלחת הירדנית

ימים אחדים לפני שנקבע כי יעמוד בראש משלחת ירדן לוועידת ז'נווה, מינה המלך חוסיין את הדיפלומט המו־כשר והמנוסה עבד אל־מונעים אל־ריפ־אעי ליועצו המיוחד לעניינים בינלאו־מיים.

אל־ריפאעי, בן חמשים ושש, נולד ב־צפת, למד באוניברסיטת ביירות ומאז 1938 מילא תפקידים שונים בשירות ה־חוץ הירדני, לרבות שגריר בביירות, ב־לונדון ובאו"ם. ב־1966 כיהן במצרים כנציג ירדן ליד הליגה הערבית.

אל־ריפאעי נתפרסם כמדינאי מתון ב־השקפותיו, חסיד ה„פתרון המדיני". ב־אוקטובר 1968 נפוצו שמועות על פגישה בינו ושר החוץ הישראלי, אבא אבן, ב־חסותו של השגריר גונאר יארינג.

במארס 1969, בתקופת המתיחות בין חוסיין וארגוני המחבלים, מונה אל־ריפ־אעי ראש הממשלה, בתקוה שיצליח ל־השיג פשרה הואיל ונחשב כנאמן המלך ומקובל על ארגוני המחבלים. אולם ב־ספטמבר 1970, לאחר שפרצו התנגשויות חדשות בין צבא ירדן לבין המחבלים, הוחלפה ממשלתו בממשלה צבאית.

מאחר שנחשב מקובל גם על המצרים יצא באפריל 1971 למצרים במטרה ל־הביא שיפור ביחסי המשטר הירדני עם הנשיא סאדאת. תפקיד זה מילא פעם שניה, בהצלחה רבה יותר, באוגוסט ה־שנה כאשר החליטה מצרים לחדש את יחסיה הדיפלומטיים עם ירדן.

חודש אחר־כך נתמנה אל־ריפאעי שג־רירה המיועד של ירדן בקאהיר ועמד ב־ראש המשלחת הירדנית לוועידת הפיסגה הערבית באלג'יר. הוא ניסה למנוע שם קבלת החלטה משותפת של הכרה ב„אר־גון השיחרור הפלשתיני" כנציג לגיטימי יחיד של הפלשתינים, אך נכשל.

עתה החליט מלכו להעמידו בראש ה־משלחת הירדנית לוועידת השלום.

עבד אל חלים חדאם
שר החוץ הסורי שבואו מוטל בספק

מכהן מאז נובמבר 1970, שבוע אחר עליית גנרל חאפז אל־אסד לשלטון, בתפקיד סגן ראש הממשלה ושר החוץ. חדאם, עורך־דין, מוסלמי סוני, נולד ב־1932 בבניאס.

בין השנים 1964—1969 שימש בתפקי־דים שונים במימשל הסורי, לרבות מושל חמה, מושל קוניטרה ומושל דמשק.

במאי 1969 נתמנה שר כלכלה בממש־לתו של נור א־דין אל־אתאסי. הוא תמך באסד במאבקו נגד שותפו צלאח ג'דיד, ומשום כך זכה למשרה המכובדת בממ־שלתו של אסד בנובמבר 1970.

את התפקיד סגן ראש הממשלה ושר החוץ מילא חדאם גם באפריל 1971 ב־ממשלת עבד אל־רחמן חליפאווי ובדצמ־בר 1972 וספטמבר 1973 בממשלות ש־הקים מחמוד אל־איובי.

חדאם הוא חבר נאמן ופעיל במפלגת הבעת' הסורית זה שנים רבות. בנובמבר 1970 נבחר להנהגה הארצית של המפלגה ובאוגוסט 1971 ל„הנהגה הלאומית".

בפברואר 1971 נבחר גם ל„מועצת ה־עם" — הפרלמנט הסורי.

חשוב !!!
★ חסכוני בנפט
★ חום עצום ללא ריח

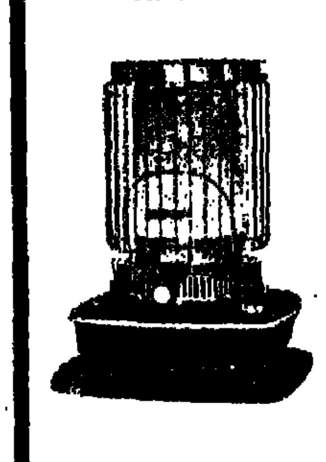

ראש בעירה חדיש עם מעטפת TRANSLUX בלתי שבירה

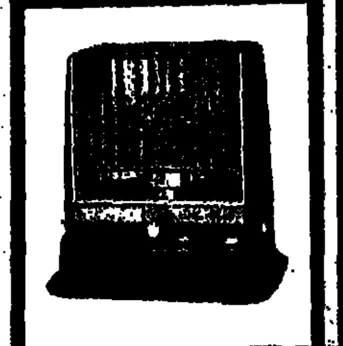

תנור יפני חדיש עם ראש בעירה מיוחד ההופך את הנפט לגז. מעטפת TRANSLUX בלתי שבירה. עיצוב עדין והוד של המזרח הרחוק, נייד על גלגלים.

תנור יפני עם הדלקה אוטומטית ע"י בטריות. בעל מיכל עוק־9 ליטר לבעירה ארוכת זמן. ראש בעירה מפיירקס המקרין קרני אינפרא רד. 2350 קלוריות לשעה. עיצוב יפני מפואר

מבחר תנורים חשמליים אינפרא־רד

חוור לאמבטיה וחדרי ילדים. 1750 ואט : רפלקטור נירוסטה עם Flexible System להכוונת החום.

קמין אינפרא נייד : דגם Valiant 4 גופי חימום קוורץ ; דגם Imperial 6 גופי חימום קוורץ רפלקטור נירוסטה עיצוב שוודי חדיש.

תנור אינפרא ב־3 דגמים. גוף חמום יחיד וכפול מצופה אמאיל. רפלקטור נירוסטה.

A&G

המפיצים בעל המוניטין לתנורי בישול ואפיה בחשמל וגז.
חולון, של המלכים, תל־אביב ; טל. 824949
תצוגה: סלון ... תל־אביב, רח' אלנבי 90, טל. 623185
נמצאים בחנויות המובחרות.

למכירה טרקטור טורבו "א" במצב מצוין
טלפון 847891

„מלדן" הסמל של המתווך הנאמן
אגודת המתווכים לנכסי דלא ניידי בישראל
מלדן

שוב למכירה
החוק נחלת הכלל
מדריך עממי לחוקי המדינה
מאת השופט ד"ר שלמה לוין
הספר מסביר בלשון עממית ופשוטה מה אומר החוק בעניינים שהאזרח נתקל בהם בחיי יום־יום.
— המחיר : 30 ל"י —
הפצה : „ספרי", נחלת בנימין 30 ת"א, טל. 6169...

הכנסת